

ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

vědecký časopis

Vydavatel: Česká společnost pro právo životního prostředí

Evidenční číslo MK ČR E 11476

ISSN: 1213-5542

Časopis je zařazen od roku 2014 na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodických publikací Rady pro vědu, výzkum a inovace

Adresa redakce:

Náměstí Curieových 7, Praha 1, PSČ 116 40, tel. 221 005 232

e-mail: stejskal@prf.cuni.cz

www.cspzp.com

Šéfredaktor:

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Členové redakční rady:

prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

(UK v Praze)

JUDr. Ing. Filip Dienstbier, Ph.D.

(UP v Olomouci)

doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc.

(UK v Praze)

prof.nadzw. Dr. hab. Adam Habuda

(Polsko)

prof. JUDr. Soňa Košičiarová, Ph.D.

(Slovensko)

JUDr. Hana Müllerová, Ph.D.

(ÚSAP AVČR)

doc. JUDr. Ing. Milan Pekárek, CSc.

(MU v Brně)

doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc.

(MU v Brně)

prof. Dr. hab. Wojciech Radecki (Polsko)

Ing. Tomáš Rothröckl

(Správa NP Podyjí)

JUDr. Ing. Josef Staša, CSc.

(UK v Praze)

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

(UK v Praze)

JUDr. Veronika Tomoszková, Ph.D.

(UP v Olomouci)

JUDr. Josef Vedral, Ph. D.

(UK v Praze)

prof. Dr. hab. Mag. Erika Wagner

(Rakousko)

Autorka fotografií na obálce:

Mgr. Arnoštka Jelínková, Dis.

Grafická úprava obálky:

RNDr. František Rozkot, CSc.

Sazba a technická redakce provedena

v nakladatelství Eva Rozkotová,

Na Ptačí skále 547, 266 01 Beroun

eva@rozkotova.com

Tištěno na papíru splňujícím ISO 14001

a certifikáty EMAS, FSC, PEFC a ECF.

Náklad: 400 výtisků

Uzávěrka 39. čísla dne 30. 04. 2016

Fotografie na obálce:

Padrt'ské rybníky v CHKO Brdy

 OBSAH **ÚVODNÍK**

- Vojtěch Stejskal*
Paříž, New York, Brdy, Přelouč a životní prostředí 5

TÉMA

- Dominik Andreska*
Judikatura mezinárodních soudů ve věci ochrany mořského prostředí
a mořských živých zdrojů 8

NÁŠ HOST

- Michal Maslen*
Voda jako ústavnoprávní hodnota 32

AKTUÁLNĚ

- Vojtěch Stejskal*
Právní souvislosti vzniku Chráněné krajinné oblasti Brdy 63

ZE SOUDNÍ JUDIKATURY

- Vojtěch Vomáčka*
Uplatňování zásady přiměřenosti v nejnovější judikatuře Soudního dvora 69

RECENZE A ANOTACE

- Zemědělské právo 88
Horní a energetické právo 91

PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY

- Sbírka zákonů 2015 (prosinec) 94
Sbírka mezinárodních smluv 2015 96
Sbírka zákonů 2016 (leden – březen) 97

INFORMACE O ČASOPISU	100
POKYNY PRO AUTORY	102
ZÁSADY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ	105

← ÚVODNÍK →

PAŘÍŽ, NEW YORK, BRDY, PŘELOUČ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou první číslo roku 2016. Na sklonku loňského roku se na pařížské klimatické konferenci (21. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy o změnách klimatu a 11. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu) státníci dohodli na podobě nové klimatické dohody. Základním závazkem dohody, která by měla v roce 2020 nahradit nynější Kjótský protokol z roku 1997, je udržet globální oteplování pod dvěma stupni Celsia ve srovnání s předindustriální érou, pokud možno pod 1,5 stupně Celsia. Text rovněž vyzývá státy, aby usilovaly o co nejrychlejší globální snížení emisí skleníkových plynů. Bohužel ovšem dohoda z Paříže nestanovuje pevné a závazné termíny pro omezování emisí. V Paříži byl text dohody pouze dojednáán, avšak slavnostně byl podepsán až o čtyři měsíce později (22. 4. 2016) v New Yorku. Za ČR podepsal dohodu ministr životního prostředí Richard Brabec. Zajímavostí je, že tento Pařížský protokol některé země (např. Francie) stihly za tuto dobu již ratifikovat (nikoliv ovšem zatím ČR). O Pařížském protokolu chystáme v letošním ročníku speciální článek.

Na začátku letošního roku se rozšířila síť zvláště chráněných přírodních území České republiky o 26. chráněnou krajinnou oblast Brdy. Jejím vyhlášením předcházelo zrušení vojenského újezdu Jince (zákonem č. 15/2015 Sb.) a schválení nařízení vlády č. 292/2015 Sb. o zřízení CHKO Brdy. Toto lze považovat za příklad pozitivního přístupu vlády k otázkám ochrany životního prostředí. Ale ne vždy se vláda ČR staví k ochraně životního prostředí vstřícně. Na jaře zahájila Evropská komise proti České republice řízení o porušení závazků vyplývajících z členství v EU podle čl. 258 Smlouvy o fungování EU. Česká vláda totiž přehlasovala ministra životního prostředí Richarda Brabce a opakovaně odmítla zařadit na Národní seznam evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 lokalitu Slavíkovy ostrovy na Labi u Přelouče (území bylo podle kritérií směrnice o stanovištích vytipováno jako nejlepší česká lokalita výskytu ohrožených druhů motýlů modráška bahenního a modráška očkovaného). V rozporu s ustanovením § 45a zákona č. 114/1992 Sb. a čl. 3 směrnice č. 92/43/EHS, o stanovištích dala tak přednost ekonomickým zájmům (výstavba plavebního kanálu s říčním přístavem). S velkou pravděpodobností Evropská komise podá žalobu k Soudnímu dvoru EU. Případ budeme v redakci samozřejmě bedlivě sledovat a Vás laskavě čtenáře o něm

na stránkách našeho časopisu informovat. Zatím si můžete v letošním ročníku číst o jiných případech, které Soudní dvůr EU v rámci práva životního prostředí již rozhodl. Děkuji brněnskému kolegovi Vojtěchovi Vomáčkovi, že se toho sám iniciativně ujal.

Judikatuře v oblasti mezinárodních soudních tribunálů, a to na úseku mořského práva a ochrany mořské biodiverzity, se věnujeme v jednom ze dvou hlavních článků tohoto čísla. Tím druhým je v rubrice Náš host článek našeho milého kolegy Michala Maslena z Trnavské univerzity, týkající se vody jako ústavněprávní hodnoty.

Přeji Vám všem hodně zdraví v roce 2016.

Vojtěch Stejskal
šéfredaktor

ABSTRACT

Dear readers,

Current issue of the journal *Czech Environmental Law*, No. 1/2016 (39) deals with the following main themes.

First paper deals with case-law of international courts in the field of protection of marine environment and marine living resources. The article deals with international environmental law, in particular with protection of marine environment and marine living resources. Case-law of various international judicial institutions, including Permanent Court of Arbitration, International Court of Justice, International Tribunal for the Law of the Sea and World Trade Organisation dispute settlement panels is reviewed. The article analyses and compares relevant case-law in this area, focusing on whether and how the principles of international environmental law are reflected in the courts' findings, and whether and how the case-law has impact upon development of international environmental law and marine environmental law.

The second paper deals with the problematic of constitutional right in the Slovak Republic. The article analyzes the extent of transposition of the requirements of Article 4 of the Constitution of the Slovak Republic into the Slovak legislation on water protection and water maintenance. Author analyzes the changes in the Slovak legislation brought by the constitutional act no. 306/2014 Coll. amending the Constitution of the Slovak Republic no. 460/1992 Coll. as amended.

Another paper deals with the new Czech law about the nature conservation and landscape protection in this 26th Protected Landscape Area in the Czech Republic, especially Government Regulation No. 292/2015 Coll.

Vojtěch Stejskal
editor-in-chief

◀ TÉMA ▶

**JUDIKATURA MEZINÁRODNÍCH SOUDŮ
VE VĚCI OCHRANY MOŘSKÉHO PROSTŘEDÍ
A MOŘSKÝCH ŽIVÝCH ZDROJŮ***Mgr. Dominik Andreska***1. Úvod¹**

V průběhu posledních dvou dekad výrazně přibylo rozhodnutí mezinárodních soudů a arbitráží² ve sporech souvisejících s ochranou životního prostředí. Jak přesně uvádí Boyle (v roce 2007) „*již není třeba vyždímat dosucha každou kapku z tria nesmrtelných arbitráží Bering Sea Fur Seals, Trail Smelter a Lac Lanoux, se kterými si mezinárodní právo životního prostředí muselo vystačit po většinu své existence*“.³

Rozhodnutí mezinárodních soudů ve věcech s environmentálním prvkem jsou důležitá z několika důvodů. Předně, mezinárodní soudy ve svých rozhodnutích uvádějí mezinárodní právo životního prostředí do praxe tím, že stanovují konkrétní práva a povinnosti stran sporu. Právě rozsah konkrétních závazků je v mezinárodním právu životního prostředí, které je specifické velkým množstvím dokumentů typu *soft law*,⁴ obtížné jasně stanovit a vymáhat, a jsou to právě mezinárodní soudy, které kontrolují dodržování často obecně formulovaných závazků. Jak podotýká Stephens (v roce 2009) „*hlavní výzvou pro mezinárodní právo životního prostředí bude implementace již existující působivé masy práva do praxe*“.⁵ Za druhé, mezinárodní soudy vystupují nejen jako instituce autoritativně rozho-

¹ Tento článek vznikl v rámci řešení projektu GAUK č. 253515 Právní ochrana moře.

² Nadále budu, tam kde to bude vhodné, používat jak pro arbitrážní tribunály, tak stále mezinárodní soudy, souborný pojem *mezinárodní soudy*. Jsem si vědom této nepřesnosti a činím tak v zájmu zjednodušení toku textu.

³ BOYLE, Alan. *Environmental Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea*. The International Journal of Marine and Coastal Law, Vol. 22, No. 3, 2007. Str. 369. Překlad autora článku.

⁴ *Soft law* jsou dokumenty přijímané mezinárodními organizacemi nebo jejich orgány, které postrádají formální právní závaznost, ale jsou důležité při tvorbě závazných právních dokumentů, nebo při jejich výkladu. K systematické pramenů mezinárodního práva životního prostředí blíže DAMOHORSKÝ, Milan, a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Část 1. (obecná). Praha: IFEC, 2004.

⁵ STEPHENS, Tim. *International Courts and Environmental Protection*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. Str. 1. Překlad autora článku.

dující, ale také vykládající mezinárodní právo životního prostředí.⁶ Přitom často reflektují principy mezinárodního práva životního prostředí včetně těch, které v době vydání rozhodnutí nejsou součástí závazného práva (*hard law*), ale objevují se v dokumentech *soft law*.⁷

Oblast ochrany mořského prostředí se s ohledem na geografickou polohu České republiky netěší v české odborné literatuře velkému zájmu, a to ani v oblasti právní. Výjimkami v tomto ohledu jsou publikace doc. JUDr. Jana Ondřeje, Ph.D.⁸ a JUDr. Karoliny Žákovské, Ph.D.⁹ Žádná z nich se ale přímo nezabývá specificky případy souvisejícími s ochranou mořského prostředí. Rád bych se předloženým článkem pokusil toto slepé místo vyplnit.

Chci se soustředit na chronologický rozbor judikatury arbitrážních (ad hoc arbitráže a orgány řešení sporů Světové obchodní organizace) i stálých mezinárodních soudů (Mezinárodní soudní dvůr, Mezinárodní tribunál pro mořské právo), která má implikace pro ochranu mořského prostředí. Chronologický přehled volím proto, aby bylo vidět, nakolik se mezinárodní soudy navzájem při svém rozhodování ovlivňují, nebo naopak judikaturu jiných soudů nezohledňují. Bude se jednat o výšeč případů na pomezí mezinárodního práva životního prostředí a mořského práva; s ohledem na převažující zájem států na ekonomickém využívání moře se diskutované případy budou týkat také jurisdikce ve věci rybolovu a využívání mořských zdrojů. Soustředím se zejména na to, nakolik mezinárodní soudy předbíhají, reflektují, nebo ve své argumentaci naopak opomíjejí vývoj mezinárodního práva životního prostředí, jak aplikují principy mezinárodního práva životního prostředí, a jak svou činností ovlivňují další vývoj v této oblasti. S ohledem na to se článek nebude dotýkat činnosti Evropského soudního dvora, resp. Soudního dvora EU (s výjimkou rozsudku ve věci MOX Plant), protože pro účely a na úrovni evropského práva životního prostředí jsou principy práva životního prostředí pevnou součástí závazných dokumentů i ustálené judikatury.

S ohledem na téma předloženého článku budu v závorkách často odkazovat na původní, anglické názvy a znění některých úmluv, pojmů a institutů. Činím

⁶ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*, 5. vydání. Brno: Doplněk, 2007. Str. 269.

⁷ Příkladem může být jeden z nejvýznamnějších dokumentů *soft law* v ochraně životního prostředí, tzv. Deklarace z Ria, obsahující 21 principů mezinárodního práva životního prostředí. Text Deklarace v oficiálním překladu k dispozici na [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Method-MA21_06-priloha1-deklaraceUR_0503.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Method-MA21_06-priloha1-deklaraceUR_0503.pdf).

⁸ Např. ONDŘEJ, Jan. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004.

⁹ Zejména ŽÁKOVSKÁ, Karolina. *Ochrana mořské biodiverzity v mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2010. Rovněž ŽÁKOVSKÁ, Karolina. *Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní tribunál pro mořské právo a ochrana životního prostředí*. In ŠTURMA, Pavel, TOMÁŠEK, Michal et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum 2009.

tak pro snazší orientaci v původních textech a termínech, které často nemají jednoznačný a zavedený český překlad. Co se týče používaných zkratk, budu se řídit zvyklostmi obvyklými v českém prostředí – tam, kde je obvyklé používat český název instituce a její zkratku (například Mezinárodní soudní dvůr, MSD), budu používat český ekvivalent, nicméně tam, kde je i v české literatuře¹⁰ obvyklé používat zkratky anglické, budu používat je (ITLOS pro Mezinárodní tribunál pro mořské právo, LOSC pro Úmluvu Organizace spojených národů o mořském právu atd.).

2. Lachtani Beringova moře (*Bering Sea Fur Seals*; 1893)

Tato arbitráž mezi USA a Velkou Británií (jednající jménem Britské Kolumbie, dnes Kanady) je nejstarší arbitráží s environmentálním prvkem, rozhodnutí bylo vydáno v roce 1893. Spor se týkal lovu lachtanů medvědíh (*Callorhinus ursinus*) a byl primárně sporem jurisdikčním. V roce 1886 zadrželi Američané několik kanadských lodí, které za účelem získávání kožešin lovily na otevřeném moři¹¹ lachtany v blízkosti Pribilovových ostrovů, součásti amerického aljašského teritoria. Američané tak učinili mimo tehdy uznávané třímílové pásmo pobřežního moře, tedy na volném moři,¹² a odvolávali se přitom na vnitrostátní legislativu o ochraně fauny. Britové protestovali proti zadržení plavidel a argumentovali svobodou volného moře, konkrétně svobodou plavby a (rybo)lovu.¹³ Po neúspěšných pokusech o diplomatické řešení strany v roce 1882 předložily spor arbitrážnímu panelu v Paříži. Ten měl zodpovědět celkem pět otázek; první čtyři se týkaly jurisdikce Spojených států nad vodami, kde došlo k zadržení kanadských lodí, pátá ale měla zodpovědět, zda lze dovést vlastnické právo USA k lachtanům na volném moři (z čehož by se dal odvodit zájem na jejich ochraně coby majetku).

Na tomto místě je vhodné blíže se podívat zejména na podání a argumentaci USA.¹⁴ USA tvrdily, že lachtani se na volném moři v okolí Pribilovových ostrovů sice pohybují za hranicí pobřežního moře, jejich život ale primárně souvisí se suchou zemí ostrovů, na které se rozmnožují a na kterou se systematicky vracejí. To se týká zejména samic, které mají na ostrovech mláďata a které (jak dokládala četná svědectví i expertní stanoviska) tvořily většinu úlovku. Proto k nim, s ohledem

¹⁰ Vycházím zejména z ŽÁKOVSKÁ, K. *Ochrana mořské biodiverzity* (op.cit.).

¹¹ Tomuto typu lovu se říká pelagický.

¹² Maximální šířku výsoštných vod definitivně upravila teprve Třetí konference Spojených národů o mořském právu (UNCLOS III) v Úmluvě o mořském právu; stanovila ji na 12 námořních mil.

¹³ Do svobody volného moře (*freedom of the seas*) se tradičně započítává svoboda plavby (*freedom of navigation*), rybolovu, a dále, v modernější době, svoboda přeletu, kladení podmořských kabelů a potrubí, stavby umělých ostrovů a vědeckého výzkumu. Svobodou volného moře se zabývá čl. 87 LOSC – podle něj jsou některé z nich omezeny dalšími ustanoveními LOSC.

¹⁴ Kompletní podklady rozhodnutí Tribunálu k dispozici na <https://ia802704.us.archive.org/35/items/arbitrationfurse02beri/arbitrationfurse02beri.pdf>.

na jurisdikci nad ostrovy, mají USA vlastnické právo. I pokud by jej snad neměly, mají na jejich ochraně a lovu větší zájem než jiné státy. Tak či tak, jsou „správcem“ (*trustee*),¹⁵ jehož úkolem je chránit tento cenný zdroj a pečovat o něj. V podání se dále dočteme, že Země a její přírodní zdroje jsou darem všemu lidstvu a lze pouze využívat plody tohoto daru, nikoli jej plně vlastnit,¹⁶ a že je povinností dnešních uživatelů tyto zdroje ochraňovat ve prospěch uživatelů budoucích. Ačkoli v podání nenajdeme pojmy jako *intergenerační solidarita* nebo *udržitelný rozvoj*, operuje přesně s těmito koncepty, a to skoro 100 let před jejich zařazením do environmentálního kánonu ve zprávě *Our Common Future* nebo jejich promítnutím do nástrojů *soft law* v rámci Agendy 21 a Deklarace z Ria.¹⁷

Tribunál se však postavil na stranu Velké Británie. Rozhodl, že USA nemají k lachtanům za hranicí třímilového pásma vlastnická ani jiná práva. Využil ale možnosti, kterou mu nabízela pátá otázka – vytyčil společný rámec pro ochranu lachtanů v Beringově moři na volném moři za hranicí národní jurisdikce, který oba státy inkorporovaly do národní legislativy v roce 1894. Ten obsahoval instituty, které se v citlivé oblasti rozporných zájmů (rybo)lovu a ochrany biodiverzity aplikují dodnes: zřízení rezervace včetně ochranných pásem, stanovení doby hájení, zákazu některých metod lovu, povinnost vést záznamy o úlovcích a zvláštní režim pro domorodé obyvatele. Zejména obsahoval koncept sdílené jurisdikce – strany mohly dodržování pravidel na volném moři kontrolovat i na lodích druhé strany.¹⁸

To, že Tribunál rozhodl ve prospěch udržení svobod volného moře, není s ohledem na rok rozhodnutí překvapivé. Ukázal ale, že způsob nazírání na využívání přírodních zdrojů se může v čase vyvíjet a ukázal tak určitou naději do budoucna. Zásadní a očividné nedostatky režimu společného hospodaření s lachtany navrženého Tribunálem se však projevíly velmi rychle. Zavedly jej totiž pouze strany sporu, USA a Kanada, ale nikoli Japonsko a Rusko, které se jej s ohledem na proklamovanou svobodu lovu na volném moři odmítly účastnit. Přelovování, které přivedlo lachtany až na pokraj vyhynutí, ukončila až v roce 1911 mezinárodní úmluva všech čtyř zúčastněných států.¹⁹

¹⁵ Terminologií občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁶ Podání užívá římskoprávní pojmy *ususfructus* a *beneficium*.

¹⁷ Podání je zajímavé i z řady dalších důvodů, na jejichž detailní rozbor zde bohužel není prostor. Konkrétně zmíním rozsáhlou faktickou část, ve které jsou statistickými daty i ohledáními na místě zkoumány příčiny rychlého úbytku lachtanů na Pribilových ostrovech.

¹⁸ Rozhodnutí k dispozici na http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXVIII/263-276.pdf.

¹⁹ Convention Respecting Measures for the Preservation and Protection of Fur Seals in the North Pacific Ocean. K dispozici na http://iea.uoregon.edu/pages/view_treaty.php?t=1911-FurSeals.EN.txt&par=view_treaty_html.

3. Rybolov při pobřeží severního Atlantiku (*North Atlantic Coast Fisheries Case; 1909*)

I toto arbitrážní rozhodnutí z roku 1909 se týká sporu USA a Velké Británie a jurisdikce pobřežního státu, týká se však práv a povinností uvnitř pobřežního moře, kde se pobřežní stát obvykle těší plné svrchovanosti podobně jako v případě svého pevninského území. Ta však v tomto konkrétním případě byla narušena ustanovením mírové smlouvy z roku 1793 a obchodní smlouvy z roku 1815, podle kterých směly lodě USA nadále podnikat rybolov i podél kanadského pobřeží, v oblastech svrchovanosti Velké Británie. Když byla v oblasti Newfoundlandu zavedena určitá omezení rybolovu a Kanaďané zadrželi americké lodě, které se jimi neřídily, vznikl spor, který strany předložily Stálému rozhodčímu soudu v Haagu.²⁰ Ten měl poprvé rozhodovat o případu s environmentálním prvkem. Soud měl zodpovědět několik otázek, přičemž pro předložený článek je podstatná zejména ta první, tedy zda Britové mohli i bez souhlasu USA zavést „rozumná opatření“ týkající se rybolovu provozovaného občany USA. Soud logicky dovodil, že pokud by účinek opatření regulujících rybolov ve vztahu k americkým rybářům byl podmíněn souhlasem třetí strany, byl by rybolov fakticky neregulovatelný²¹, a že Británie neměla jen právo, ale dokonce povinnost (*was obliged*) zajistit ochranu a zachování rybolovu, za předpokladu, že tak činí v dobré víře.²²

Z hlediska vývoje práva ochrany mořského prostředí je rozhodnutí podstatné zejména proto, že jednoznačně a definitivně říká, že odpovědnost za využívání a ochranu rybolovných zdrojů v rámci své jurisdikce má pobřežní stát, bez ohledu na existující smluvně či obyčejově založená práva dalších států. Jejich zájmy musí při přijímání opatření brát v úvahu pouze do té míry, aby postupoval v dobré víře a zajistil, aby přijímaná opatření byla spravedlivá a nestranná a nezvýhodňovala vlastní rybáře před cizími.²³ Podstatné je rovněž posunutí paradigmatu – od práva pobřežního státu regulovat rybolov k povinnosti přijímat opatření k ochraně živých mořských zdrojů. Tento koncept je dnes inkorporován do článku 61 LOSC.

4. Korfský průliv (*Corfu Channel Case; 1949*)

První případ, kterým se po svém zřízení zabýval Mezinárodní soudní dvůr, se týkal mořského práva a odpovědnosti státu za porušení mezinárodních závazků.

²⁰ Stálý rozhodčí soud byl zřízen Úmluvou o pokojném vyřizování mezinárodních sporů v roce 1899.

²¹ Soud používá formulaci „zabránit válce všech proti všem, která by jinak nastala“ (*avoiding the bellum omnium contra omnes which would otherwise arise*). Rozhodnutí, str. 11. Plný text arbitrážního rozhodnutí ze dne 7. září 1910 k dispozici na stránkách Stálého rozhodčího soudu, <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/496>.

²² Rozhodnutí, str. 14.

²³ Rozhodnutí, str. 16.

Protože případ je z řady důvodů dobře znám, nebudu se zabývat skutkovým stavem. Pro předložený článek je důležité zejména rozhodnutí soudu o tom, že bylo povinností Albánie varovat jiné státy o nebezpečí, které hrozilo lodím v Korfském průlivu kvůli tam přítomnému minovému poli.

Z hlediska ochrany mořského prostředí lze výkladem dovodit zejména univerzální platnost oznamovací povinnosti státu v případě, že na jeho území, včetně pobřežního moře, došlo k situaci, ze které pramení nebezpečí i pro další státy. Povinnost notifikace (*duty to notify, notification*) je součástí *soft law* (je přítomna například v Principech č. 18 a 19 Deklarace z Ria) a řady mezinárodních úmluv, například úmluv o regionálních mořích (*regional sea conventions*)²⁴ sjednaných pod hlavičkou Programu OSN pro životní prostředí (UNEP). Povinnost notifikace tedy najdeme například v člancích IV a IX Úmluvy o ochraně mořského prostředí a pobřežních oblastí Středomoří (tzv. Barcelonská úmluva).²⁵

5. Případy rybolovné jurisdikce (*Fisheries Jurisdiction Cases; 1974*)

Další rozhodnutí ve věci jurisdikce pobřežního státu nad okolními vodami tvoří série rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, zatímní opatření z roku 1972 a rozsudky ve věci samé z roku 1974,²⁶ týkajících se šířky islandské výsoštné rybolovné zóny.

Jsou jednou z epizod tzv. Tresčích válek (*Cod Wars*), série sporů mezi Islandem na jedné straně a západoevropskými rybolovnými velmocemi (Velké Británie a Německo) na straně druhé.

Institut výsoštné rybolovné zóny (*exclusive fishing zone*) se v mezinárodním právu objevil po druhé světové válce a reflektoval snahu rozvíjejících se jihoamerických států chránit a udržitelně využívat živé zdroje v přilehlých mořích rozšiřováním jurisdikce za třímílovou hranici pobřežního moře. Již existující institut kontinentálního šelfu nemohly jihoamerické státy, s ohledem na profil podmorského dna Tichého oceánu podél jihoamerického pobřeží, využít; kromě toho se jurisdikce ve věci šelfu týká mořského dna a nikoli vodního sloupce nad ním. S podobným postupem rozvinuté státy spoléhající na vojenskou sílu svých loďstev a rybolov podnikaný na velké vzdálenosti zásadně nesouhlasily. Když Island jako první evropská země vyhlásil výsoštnou rybolovnou zónu a posléze ji začal prodlužovat (v roce 1952 na 4 míle, v roce 1958 na 12 mil a v roce 1971

²⁴ Více o regionálních úmluvách viz ŽÁKOVSKÁ, K. *Ochrana mořské biodiverzity* (op.cit.), str. 85-92.

²⁵ Plné znění barcelonské úmluvy v anglickém jazyce k dispozici na http://195.97.36.231/dbases/web-docs/BCP/bc95_Eng_p.pdf.

²⁶ Rozhodnutí ve věci samé k dispozici na <http://www.icj-cij.org/docket/files/55/5749.pdf> (VB v. I.), resp. <http://www.icj-cij.org/docket/files/56/10713.pdf> (SRN v. I.).

na 50 mil)²⁷, Britové i Němci protestovali tím, že s rybářskými loděmi vysílali rovněž eskortu válečných lodí. V roce 1961 došlo k dohodě, podle které Britové i Němci uznali dvanáctimílové pásmo, výměnou za možnost lovit v něm ještě několik let; Island se sice nezřekl práva rozšířit hranice rybolovné zóny, ale slíbil takové rozšíření oběma zemím oznámit s půlročním předstihem a možné spory předložit Mezinárodnímu soudnímu dvoru. V roce 1972, po jednostranném vyhlášení padesátimílového pásma, které však bylo Británii i Německu včas oznámeno, se obě země obrátily na MSD. Island se rozhodl neúčastnit se ani jednoho z řízení a odmítl jak další platnost dohody z roku 1961 coby mezinárodní smlouvy, tak z ní plynoucí jurisdikci MSD.²⁸ Protože MSD měl v obou řízeních rozhodovat o takřka shodných otázkách – zda je vyhlášení padesátimílové rybolovné zóny v souladu s mezinárodním právem, zda ji Islandčané mohou (s ohledem na dohodu z roku 1961) vyhlásit jednostranně bez konzultace s Velkou Británií, respektive Německem, a za třetí zda Island vůbec může jednostranně vyhlášovat opatření za účelem ochrany moře za hranicí pobřežního moře – budu se jim věnovat společně, i když formálně se jedná o dva oddělené případy.

MSD nejprve v roce 1972 vydal zatímní opatření, kterým stranám zakázal nadále spor vyhrocovat – konkrétně Islandčanům zakázal nadále uplatňovat padesátimílové pásmo.²⁹ Ve věci samé rozhodl v roce 1974 rozsudky, ve kterých takřka úplně vyhověl žalujícím – vyhlášení padesátimílové zóny je vůči nim neúčinné, není možné jim bránit v rybolovu uvnitř zóny, a ohledně dalšího postupu musí strany jednat v dobré víře, přičemž musí být brán ohled na přednostní práva (*preferential rights*) Islandu i zavedená (*established*) práva žalujících.

²⁷ Více viz RAGNAR Arnason. *The Icelandic fisheries. Evolution and Management of Fishing Industry*. Oxford: Fishing News Books, 1995. Str. 100.

²⁸ Spíše z hlediska obecného mezinárodního práva je zajímavé, jak MSD vůbec v dané věci mohl rozhodnout, když jedna ze stran sporu odmítala jeho jurisdikci. Souhlas Islandu předložit možný spor MSD totiž nebyl vysloven v klasické mezinárodní smlouvě, ale ve výměně stanovisek (*exchange of notes*), z 11. března 1961. Podle Islandu však byl vyhlášením 50-mílového pásma naplněn účel smlouvy z roku 1961 a ta tím byla ukončena, a nemohla tudíž zakládat jurisdikci MSD. Island dále argumentoval změnou podstatných okolností (*rebus sic standibus*), zejména technickým pokrokem a zvýšením účinnosti techniky rybolovu během uplynulé dekády a z něj plynoucím nebezpečím pro islandský rybolov. MSD ovšem vyhodnotil smlouvu z roku 1961 jako stále platnou. Zejména argumentoval tím, že Island, protože již z ustanovení smlouvy profitoval (tím, že protistrany uznaly 12-mílové pásmo), nyní musí dodržet svou povinnost plynoucí z dohody a akceptovat práva VB a SRN na přezkum před MSD a jeho jurisdikci. Viz Bod 34 obou Rozhodnutí. Více viz YOUNG, Donald A. *Contributions to International Law and World Order by the World Court's Adjudication of the Icelandic Fisheries Controversy*. Boston College International and Comparative Law Review 1977, Vol. 1, Iss. 1. Str. 175-196.

²⁹ Island se opatřením rozhodl neřídit, s Velkou Británií však v listopadu 1973 vyjednal „prozatímní dohodu“, která na dva roky vyřešila (nebo spíše odložila) hlavní body sporu. S Německem podobná dohoda uzavřena nebyla. Více viz YOUNG, D. (op.cit.), str. 184.

MSD se tím elegantně vyhnul odpovědi na zásadní otázku – tedy zda je vyhlášení výsostné rybolovné zóny v šířce 50 mil v souladu s mezinárodním právem v obecné rovině, a místo toho poskytl své vlastní řešení sporu vypracováním teorie přednostních a zavedených práv, o kterých v podáních nepadlo ani slovo, proto bylo už v době vydání rozhodnutí kritizováno jako projev nemístného soudcovského aktivismu.³⁰ Rozhodnutí MSD nebylo možné s ohledem na postoj Islandu vynutit, a po další eskalaci rybolovného sporu v roce 1975 Island pohrozil vystoupením z NATO, což si USA ani Velká Británie nemohly dovolit.³¹ Spor byl tedy vyřešen politickou dohodou v roce 1976. MSD rovněž naprosto nevzal v úvahu probíhající jednání na Třetí konferenci OSN o mořském právu (UNCLOS III), kde se obsáhle debatovalo o pásmu nikoli o šířce 50 mil, ale 200 mil, ze kterého byl nakonec vytvořen institut *výsostné ekonomické zóny*, zahrnující kromě rybolovu i další aktivity ekonomického charakteru.³²

6. Případy týkající se tuňáků a delfínů (*Dolphin Tuna Cases I and II, 1991, 1993*)

Případ týkající se ochrany delfínů při lovu tuňáků a z hlediska práva možnosti státu dovážejícího určité zboží podmínit jejich dovoz kritérii, která se netýkají jejich kvality nebo charakteristik, ale čistě způsobu získávání, je prvním z významných případů s environmentálním prvkem, řešeným v rámci práva mezinárodního obchodu.

V roce 1972 začal v USA platit zákon o ochraně mořských savců, podle nějž nesměly být do USA dováženy produkty rybolovu používajícího techniky, při kterých dochází k neúmyslnému zabíjení mořských savců. V roce 1990, po novelizaci zákona, USA zavedly zákaz dovozu produktů z tuňáka žlutoploutvého (*Thunnus albacares*), při jehož lovu velmi často dochází k neúmyslnému usmrcení delfínů.³³ Tento zákaz postihl zejména Mexiko, které se bránilo mechanismy podle Všeobecné dohody o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade, GATT*). Požádalo o vytvoření arbitrážního panelu, který by posoudil soulad zákazu dovozu do USA s ustanoveními GATT.³⁴

³⁰ CHURCHILL, Robin. *The Fisheries Jurisdiction Cases: the Contribution of the International Court of Justice to the Debate on Coastal States' Fishing Rights*. International and Comparative Law Quarterly 24 (1975), str. 82-84.

³¹ ÞÓR, Jón. *Saga sjávarútvegs á Islandi. Band III. Nýsköpunaröld*. Reykjavík: Bókaútgáfan Hólar, 2005. Str. 281.

³² Viz LOSC, část V.

³³ Neúmyslnému spíše ve smyslu srozumění. Stáda delfínů rybářům často slouží jako ukazatel hejn tuňáků, neboť delfini tuňáky sami loví a při nadechování se ukazují na hladině.

³⁴ Zpráva Panelu k dispozici na <http://www.worldtradelaw.net/document.php?id=reports/gattpanels/tunadolphinI.pdf>.

Z hlediska práva GATT se jednalo o to, zda lze na zákaz dovozu do USA vztáhnout výjimky obsažené v čl. XX GATT, konkrétně výjimku z důvodu ochrany života zvířat [písm. b)] nebo ochrany vyčerpatelného přírodního zdroje [písm. g)].³⁵ Po zvážení možných extrajurisdikčních dopadů vnitrostátních opatření k ochraně přírody Panel opatření USA odmítl s tím, že požadavky na environmentální standardy by mohly začít být zneužívány jako překážky volného obchodu.³⁶ Zpráva Panelu nicméně nebyla nikdy přijata, neboť podle původní smlouvy GATT z roku 1947 mohly být zprávy panelů přijímány jen konsensem stran.

Věc byla podruhé otevřena v roce 1992 ze strany Nizozemska. Zákaz dovozu do USA totiž mířil jednak na státy-producenty, a za druhé na státy, které daným zbožím obchodovaly, což byl právě případ Nizozemska. I tentokrát byl ustaven arbitrážní panel, který měl posoudit, zda dovozní omezení ze strany USA neodporují ustanovením GATT. Panel provedl hlubší právní analýzu než jeho předchůdce a ve výsledku dospěl k závěru, že ani zájem na ochraně životního prostředí a koncept udržitelného rozvoje, ke kterému se velké množství stran GATT hlásí, nedávají stranám právo používat pro dosažení environmentálních cílů dovozní omezení.³⁷

Zákaz dovozu byl nakonec nahrazen dobrovolným mechanismem označení produktů pomocí tzv. *dolphin-safe* certifikátů. Ty se nicméně staly v roce 2008 předmětem dalšího sporu před WTO.³⁸

Případy *Dolphin Tuna* na půdě GATT, ze které se měla zanedlouho stát Světová obchodní organizace (WTO), přivedly otázku souladu dovozních omezení za účelem ochrany životního prostředí s právem mezinárodního obchodu. Panely GATT poskytly ne zcela překvapivou odpověď, že ochrana životního prostředí nebo přírodního zdroje je legitimním důvodem pro omezení obchodu, pouze pokud se tato pravidla aplikují uvnitř státu (například vývozu), ale požadavky na dovážené zboží tak stanovovat nelze.³⁹ Šturma k tomu věcně podotýká, že optikou orgánů WTO se jedná o rozpor mezi závaznými pravidly mezinárodního obchodu podle GATT, jejichž účelem je liberalizace světového obchodu,

³⁵ Text GATT z roku 1947 k dispozici na https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.pdf.

³⁶ Body 5.31-33 Zprávy Panelu. Zpráva Panelu k dispozici online na <http://www.worldtradelaw.net/document.php?id=reports/gattpanels/tunadolphinII.pdf>.

³⁷ Bod 5.42 Zprávy.

³⁸ Ten se týkal systému certifikátů (tzv. *dolphin-safe labels*), které na produktech z tuňáků spotřebitelé ukazují, že tuňák byl uloven, aniž by při tom byli zabijeni delfini. Ty v USA upravuje zvláštní zákon. V roce 2008 se Mexiko obrátilo na Světovou obchodní organizaci s tím, že ustanovení o označování produktů z tuňáků odporují smlouvě TBT (*Technical Barriers to Trade*), jedné ze základních smluv WTO.

³⁹ Tento výklad byl ovšem do značné míry překonán rozhodnutími panelů WTO ve sporu ohledně krevet a mořských želv (*Shrimp Turtle* – viz níže).

a dokumentů týkajících se ochrany životního prostředí povahy *soft law*. Přednost závazných norem je pak zjevná.⁴⁰

7. Případ *Estai* (*Estai Case*, 1995)⁴¹

Případ navazující na zadržení španělské rybolovné lodi *Estai* je soudní mezinárodní dalším z rybolovných sporů, tentokrát tzv. Halibutí války (*Turbot War*) mezi Kanadou a Španělskem (podporovaným Evropským společenstvím) v roce 1995, a týká se problematiky rybích hejn, které v rámci přirozené migrace překračují hranice jurisdikčních zón.⁴² Poté, co se po zborcení populace tresky v severozápadním Atlantiku v roce 1992 museli kanadští rybáři přeorientovat na jiný rybí druh, pakambalu velkou (v kanadské angličtině *turbot*, v britské angličtině *halibut*), začala Kanada rovněž klást větší důraz na udržitelnost rybolovu v severozápadním Atlantiku. Problémem bylo zejména to, že významná rybolovná oblast Grand Banks leží zčásti uvnitř kanadské EEZ a zčásti mimo ni, v zóně k ní přilehlé (*zone adjacent to EEZ*). Rybářské flotily cizích států, zejména států ES, tak mohly volně lovit mimo kanadskou EEZ, čímž poškozovaly snahu Kanady rybí hejna uvnitř své EEZ chránit, resp. využívat udržitelným způsobem. ES při stanovování kvóty na lov halibutů v rámci Společné rybářské politiky (*Common Fisheries Policy*) pětinašobně překračovala kvótu doporučenou Rybářskou organizací pro severozápadní Atlantik,⁴³ čímž fakticky činila opatření k ochraně halibutů uvnitř kanadské EEZ bezpředmětnými. V roce 1995 Kanadčané na volném moři zadrželi španělskou loď *Estai*. Argumentovali tím, že se jednalo o akci nutnou k ochraně halibuta.

Španělsko se ve věci zadržení *Estai* obrátilo na Mezinárodní soudní dvůr, který ale rozhodl, že k projednání případu nemá pravomoc, neboť Kanada v roce 1994 učinila ve věci pravomoci MSD výhradu výslovně ohledně sporů týkajících se opatření ve věci ochrany rybolovných zdrojů v zóně NAFO.⁴⁴ Spor byl

⁴⁰ ŠTURMA Pavel. *Mezinárodní obchod, rozvoj a ochrana životního prostředí*. Právník 10/2003. Str. 988.

⁴¹ Na tento spor se obvykle odkazuje jako na případ *Estai* (*Estai Case*), nicméně MSD pro něj používá označení Fisheries Jurisdiction (Spain v. Canada). Viz <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&code=ec&case=96&k=ac&p3=0>.

⁴² Terminologií čl. 63 LOSC *hejna vyskytující se ve vylučné ekonomické zóně dvou nebo více pobřežních států nebo jak ve vylučné ekonomické zóně, tak v oblasti za touto zónou k ní přilehlé*. Osobně považuji český překlad za nešťastný, neboť termín přilehlá zóna (*contiguous zone*) se v mořském právu i v LOSC používá rovněž pro další zónu, dvanáctimílové pásmo vod přilehlých k pobřežnímu moři (čl. 33 LOSC).

⁴³ Northwest Atlantic Fisheries Organisation, založená v roce 1978, je mezinárodní rybolovnou organizací, jejímž úkolem je mezinárodní spolupráce při udržitelném využívání rybolovných zdrojů severozápadního Atlantiku.

⁴⁴ Bod 14 Rozsudku.

nakonec urovnán propuštěním lodě a dohodou stran na půdě NAFO v listopadu 1995.

Vyhrocení situace ohledně rybolovu v severozápadním Atlantiku však ukázalo nedostatky úpravy využívání sdílených rybích hejn, a to i v Úmluvě o mořském právu, a posloužilo jako další z impulsů pro vyjednání a uzavření Dohody o rybích hejnech (*Straddling Fish Stocks Agreement*)⁴⁵, implementační úmluvy k LOSC, která problematiku upravila komplexně.⁴⁶ Dohoda o rybích hejnech jednak stanovuje konkrétní cíle (zejména zlepšení spolupráce při obhospodařování sdílených rybolovných zdrojů) a principy (zejména ekosystémový přístup a princip předběžné opatrnosti) a za druhé přesně stanovuje, kde má být tato spolupráce koordinována – na úrovni regionálních rybolovných organizací (tj. seskupení států s reálným zájmem na rybolovu v dané oblasti). Působnost takové organizace může zahrnovat nejen výlučné ekonomické zóny účastných států, ale také volné moře, čímž byla v podstatě prolomena obyčejovým právem daná svoboda rybolovu na volném moři, alespoň mezi stranami Dohody. Regionální uskupení mohou rovněž stanovit technická pravidla pro rybolov, včetně kvót pro maximální úlovky pro účastnické státy, a přijmout opatření, kterými ostatní státy z rybolovu ve „své“ oblasti moře v odůvodněných případech (např. stát odmítá opatření přijatá pro udržitelnost rybolovu v dané oblasti) vyloučí.⁴⁷ Spor rovněž ukázal opodstatnění části XV LOSC, která stanovuje obligatorní mechanismus pokojného řešení sporů i povinnost volby řízení, kdy si stát při ratifikaci LOSC musí podle čl. 287 zvolit jeden nebo více ze čtyř způsobů řešení sporů vyplývajících z LOSC.⁴⁸

8. Případ týkající se krevet a mořských želv (*Shrimp-Turtle Case, 1998–2001*)

Druhý významný „mořský“ případ s environmentálním prvkem posuzovaný arbitrážním panelem (mezitím již zřízené) WTO se týká ochrany mořských želv.⁴⁹ Podle vnitrostátní legislativy USA, jejímž cílem bylo zabránit hnutí želv v tažných sítích při lovu krevet, zavedli rybáři v USA technickou inovaci, tzv. *turtle*

⁴⁵ Plným jménem *Dohoda k provedení ustanovení Úmluvy OSN o mořském právu z 10. prosince 1982 týkajících se ochrany a hospodaření s rybími hejny, která se pohybují jak uvnitř výlučných ekonomických zón, tak na volném moři, a s rybími hejny vysoce stěhovavých druhů*. Text a dodatečné informace k dispozici na http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm.

⁴⁶ Více ŽÁKOVSKÁ, K. *Ochrana mořské biodiverzity* (opak.cit.), str. 78-81.

⁴⁷ ONDŘEJ, Jan. *Právo mezinárodních prostorů* (op.cit.), str. 96.

⁴⁸ Ve sporu pak může rozhodovat MSD, ITLOS nebo zvláštní arbitrážní tribunály dle Příloh VII a VIII LOSC. Více viz ONDŘEJ, Jan. *Právo mezinárodních prostorů* (op.cit.), str. 184-197.

⁴⁹ Mořská želva je zastřešující pojem, nikoli konkrétní živočišný druh. Rozlišuje se celkem sedm druhů s několika subpopulacemi, podle Červeného seznamu IUCN je většina z nich ohrožená nebo kriticky ohrožená. Více viz <http://iucn-mtsg.org/about/structure-role/red-list/>.

excluder devices (TEDs) – zařízení pro vyvedení zachycené želvy ven z vlečné sítě. USA následně zavedly zákaz dovozu krevet ze států, kde se TEDs nepoužívaly, některým zemím ale poskytly finanční prostředky, ze kterých si místní rybáři mohli TEDs pořídit. Mezi tyto země ale nepatřily Indie, Malajsie, Pákistán a Thajsko, které zákaz dovozu krevet do USA napadly u WTO.

Panel v první instanci rozhodl, že opatření USA má diskriminační charakter, odvolací panel jeho rozhodnutí sice potvrdil, zásadně jej ovšem doplnil. V rozhodnutí, které při výkladu pravidel práva mezinárodního obchodu operovalo s ustanoveními LOSC, Úmluvy o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity*, CBD) a dalších významných dokumentů mezinárodního práva životního prostředí včetně dokumentů *soft law* (Agenda 21)⁵⁰ nově definoval rámec pro výjimky podle čl. XX GATT, zejména co se týče vyčerpateľných přírodních zdrojů, mezi které mimo vše pochybnost zařadil i zdroje živé. Rovněž doporučil USA vyjednat se státy, ze kterých USA původně zakázaly dovoz krevet, ve věci ochrany želv mezinárodní dohodu.

Ještě podstatnější pro přesné narýsování možností, které stát má v případě omezování dovozu určitého zboží z důvodu ochrany životního prostředí a biodiverzity, má třetí a čtvrté rozhodnutí v sérii sporů Shrimp-Turtle. V roce 1996 USA změnily původně napadená ustanovení zákona, který zakazoval dovoz krevet ze států nepoužívajících TEDs, aby splnily požadavky WTO a nebyly diskriminační. Rovněž iniciovaly vyjednání mezinárodních smluv o ochraně mořských želv, která ovšem v regionu jihovýchodní Asie dosáhla pouze formy přijetí nástrojů typu *soft law*.⁵¹ V roce 1999 Malajsie znovu zažalovala USA. Tvrdila, že jakékoli omezení dovozu krevet bez mezinárodní dohody o ochraně želv, jejíž uzavření požadoval odvolací panel, jsou v rozporu s původním nálezem.⁵² S tímto výkladem ovšem ani implementační, ani odvolací panel⁵³ nesouhlasily. Povinnost USA ohledně mezinárodní dohody se týkala dobré víry při jejím vyjednání a uzavření, nikoli uzavření samotného. Protože vyjednávání závazné dohody zkrachovala

⁵⁰ Body 130-133, 168 Rozhodnutí Odvolacího orgánu. K dispozici na https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S006.aspx?Query=%28@Symbol=%20wt/ds58/ab/r*%20not%20rw*%29&Language=ENGLISH&Context=FomerScriptedSearch&languageUIChanged=true#.

⁵¹ Jednalo se o tzv. Memorandum o porozumění o ochraně a péči o mořské želvy a jejich stanoviště v Indickém oceánu a jihovýchodní Asii (*Memorandum of Understanding on the Conservation and Management of Marine Turtles and their Habitats of the Indian Ocean and South-East Asia*). Více viz ŽÁKOVSKÁ K. *Ochrana mořské biodiverzity* (op.cit.), str. 115-116.

⁵² Bod 3.104 Rozhodnutí implementačního panelu, k dispozici na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/58rw_e.pdf

⁵³ Bod 134 Rozhodnutí odvolacího panelu, k dispozici na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/58abr_w_e.pdf.

i s ohledem na postoj Malajsie, nemůže ta následně USA vytýkat, že dohoda nebyla uzavřena, a opatření USA nebyla s původním nálezem v rozporu.

V případě Shrimp-Turtle odvolací orgán WTO jasně vytyčil podmínky, které musí stát splnit při stanovení dovozních omezení za účelem ochrany životního prostředí. Takový stát má povinnost učinit tak v mezích (*within chapeau*) čl. XX, prokázat, že jsou tato opatření nezbytná, postupovat při tom nediskriminačně a se státem či státy, které jsou takovým opatřením postiženy, vyjednávat v dobré víře.⁵⁴ Pokud však dodrží výše zmíněná kritéria, nebudou jeho dovozní omezení s právem mezinárodního obchodu v rozporu.⁵⁵ Toto rozhodnutí je nesmírně důležité zejména proto, že omezení přístupu zboží na relevantní (zejména západní) trhy z důvodu jeho získávání způsobem, který zásadně poškozuje životní prostředí, může mít na jeho výrobce a jejich státy v dnešním globalizovaném světě výrazně větší (cílenější a rychlejší) vliv než jakýkoli jiný právní prostředek.

9. Spor ve věci tuňáka australského (*Southern Bluefin Tuna Dispute, 1999–2000*)

Dvojice sporů týkajících se udržitelného využívání a ochrany tuňáka australského⁵⁶ mezi Japonskem na jedné straně a Austrálií a Novým Zélandem na druhé se v právní rovině týkala práv a povinností států při využívání sdíleného rybolovného zdroje v EEZ více států a na volném moři. Protože spolu oba spory úzce souvisí, je obvyklé zabývat se jimi najednou a označovat je jako *Southern Bluefin Tuna*. Spor vyvstal uvnitř Komise pro ochranu tuňáka australského, rybolovné organizace zřízené Úmluvou pro ochranu tuňáka australského (*Convention on Conservation of Southern Bluefin Tuna, CCSBT*). Na půdě Komise se měly konsensem určovat kroky k ochraně a optimálnímu využívání tuňáka coby rybolovného zdroje sdíleného více státy. Od roku 1994 se Japonsko na půdě komise opakovaně snažilo prosadit zvýšení celkové kvóty (*total allowable catch*), přičemž argumentovalo vlastními vědeckými podklady, podle kterých se populace tuňáka zotavuje. To další členové Komise, Austrálie a Nový Zéland, odmítali, neboť podle jejich dat populace tuňáka dále klesala. V roce 1998 Japonsko jednostranně začalo lovit tuňáky nad rámec celkové kvóty. Když selhala diplomatická jednání a byl odmítnut návrh využít k řešení sporu arbitrážní řízení podle samotné

⁵⁴ Bod 123-125 Rozhodnutí Odvolacího orgánu.

⁵⁵ ŠTURMA Pavel. *Mezinárodní obchod, rozvoj a ochrana životního prostředí*. Právník 10/2003. Str. 984.

⁵⁶ Tuňák australský (*Thunnus maccoyii*) je vysoce stěhovavým druhem ve smyslu LOSC a její Přílohy č. 1, který překračuje hranice více EEZ a pohybuje se i na volném moři. Dožívá se až 20 let. Podle Červeného seznamu Mezinárodního svazu ochrany přírody je tuňák australský kriticky ohroženým druhem a stav jeho populace klesl na 7-15% oproti roku 1960 (data z roku 2009). Více na <http://www.iucnredlist.org/details/21858/0>.

CCSBT (Japonsko po dobu arbitráže odmítlo lov tuňáků omezit na původní úroveň), obrátily se v červenci 1999 Austrálie a Nový Zéland na Mezinárodní tribunál pro mořské právo se žádostí o vytvoření arbitrážního tribunálu podle Přílohy VII LOSC. Japonsko podle nich porušilo své závazky vyplývající z ustanovení o ochraňtě vysoce stěhovavých druhů vyskytujících se v EEZ více států (čl. 64) a na volném moři (čl. 117 a 118).

Oba státy rovněž požádaly o vydání předběžného opatření, které by po dobu řízení zakázalo Japonsku pokračovat v rybolovu tuňáka nad rámec přidělené kvóty, čemuž ITLOS v srpnu 1999 vyhověl. Ačkoli v samotném předběžném opatření⁵⁷ není použito slovo předběžná opatrnost, ITLOS v něm operuje právě s tímto principem,⁵⁸ podle něhož - pokud si vypůjčíme definici z Principu 15 Deklarace z Ria - „tam, kde hrozí vážná nebo nenapravitelná škoda, nesmí být nedostatek vědecké jistoty zneužit pro odklad účinných opatření, která by mohla zabránit poškození životního prostředí.“ Soud aplikoval přesně tento přístup a v okamžiku rozporu mezi podklady obou stran rozhodl ve prospěch ochrany tuňáka. Ačkoli se ITLOS elegantně vyhnul nutnosti vyjádřit se k principu předběžné opatrnosti coby obecnému a závaznému principu mezinárodního práva životního prostředí, jednalo se historicky o první užití tohoto principu v rozhodovací praxi mezinárodního soudu. Stephens z toho odvozuje, že „ITLOS si možná uvědomuje environmentální souvislosti a principy ochrany životního prostředí lépe než jiné mezinárodní soudy.“ Odkazuje při tom i na odlišná stanoviska některých soudců, zejména soudce Trevese. Ani oni však princip předběžné opatrnosti neoznačili za součást občejeového práva.⁵⁹

Tribunál vytvořený podle Přílohy VII ovšem ve svém rozhodnutí ze srpna 2000 shledal, že k meritornímu řešení sporu nemá pravomoc, a odkázal strany sporu na arbitráž podle CCBST. Nevyjádřil se tedy k žádným otázkám ochrany mořského prostředí ve věci samé.⁶⁰

⁵⁷ Anglicky Southern Bluefish Tuna Order, k dispozici na <https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-3-4/>

⁵⁸ MARR, Simon. The Southern Blufin Tuna Cases: The precautionary Approach and Conservation of Fish Resources. *European Journal of International Law*, Vol.11 No.4 (2000), s. 815-831. K dispozici online na <http://www.ejil.org/pdfs/11/4/555.pdf>.

⁵⁹ STEPHENS, T. (op.cit.), str. 226. Překlad autora článku.

⁶⁰ Anglicky Southern Bluefish Tuna Award. Rozhodnutí arbitrážního tribunálu k dispozici na http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXIII/1-57.pdf.

10. Spor ve věci továrny na palivo MOX (*MOX Plant Dispute, 2001–2007*)

Spor mezi Irskem a Velkou Británií týkající se možného znečištění Irského moře z továrny na výrobu paliva MOX v severoanglickém Sellafieldu, je specifický zapojením hned tří různých mechanismů řešení mezinárodních sporů (ITLOS, Evropský soudní dvůr a Stálý rozhodčí soud). Zároveň je rozsudek ESD v této věci prvním vyjádřením ESD ohledně vztahu LOSC a práva EU.⁶¹

Historie jaderných zařízení v Sellafieldu začíná už v roce 1947, kdy byly na místě vystavěny reaktory a továrna na výrobu štěpného materiálu do jaderných zbraní. Mezi léty 1950 a 2000 zde došlo k 21 vážným nehodám, nemluvě o radioaktivní odpadní vodě, který byl do Irského moře vypouštěn úmyslně v rámci výrobního postupu.⁶² Není proto překvapivé, že vůči plánu vystavět v Sellafieldu továrnu na palivo MOX (*mixed oxide fuel*, vyrábí se zpracováním již použitého jaderného paliva) bylo Irsko (jako země, která sama nevyužívá jadernou energii) velmi kritické. Když Velká Británie oznámila plán uvést továrnu na konci roku 2001 do provozu, iniciovalo Irsko hned dvě řízení. V prvním požádalo ITLOS o vytvoření tribunálu podle Přílohy VII LOSC a vydání předběžného opatření, které by po dobu řízení zakázalo Velké Británii uvést továrnu do provozu a dovážet do ní radioaktivní materiál. V podání Irsko Británii vytýkalo porušení řady ustanovení LOSC týkajících se spolupráce při ochraně prostředí Irského moře (čl. 123 a 197), prevence znečištění (čl. 192-194), sdílení relevantních informací o dopadech na mořské prostředí (čl. 206) a vypracování plánů pro řešení možných havárií továrny (čl. 207, 212, 213) i lodí transportujících radioaktivní materiál v irském moři (čl. 211).⁶³ Rovněž iniciovalo arbitrážní řízení podle Úmluvy pro ochranu mořského prostředí severovýchodního Atlantiku (Úmluva OSPAR, *OSPAR Convention*⁶⁴), ve kterém se domáhalo informací ohledně ekonomické opodstatněnosti továrny podle čl. 9 Úmluvy OSPAR.

Na to zareagovala Evropská komise zahájením řízení před Evropským soudním dvorem o porušení tehdejšího článku 292 SES a článku 193 Smlouvy

⁶¹ EU přistoupila k LOSC 1. dubna 1998. Viz http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm.

⁶² WEBB, G. a kol. *Classification of events with an off-site radiological impact at the Sellafield site between 1950 and 2000, using the International Nuclear Event Scale 2006* *Journal of Radiological Protection* 26 (2006), str. 33-49.

⁶³ Bod 143, Podání Irska ve věci MOX Plant. K dispozici na https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/request_ireland_e.pdf.

⁶⁴ Úmluva OSPAR je mezinárodní úmluvou o spolupráci při ochraně mořského prostředí Severozápadního Atlantiku. Více na <http://www.ospar.org/>.

o EURATOM. Argumentovala výlučnou pravomocí ESD ve věci,⁶⁵ neboť řada opatření, kterých se Irsko domáhalo, byla upravena i právem ES.⁶⁶

ITLOS v prosinci 2001 ve věci vydal předběžné opatření, ve kterém irským požadavkům nevyhověl. Místo toho nařídil stranám, aby ve věci nadále spolupracovaly, vyměnily si relevantní informace, a společně vytvořily plány k prevenci znečištění z továrny MOX.⁶⁷ Nepovažoval tedy míru nejistoty ohledně dopadů provozu továrny na mořské prostředí za dostatečnou k aplikaci principu předběžné opatrnosti. Rovněž neakceptoval koncept přenesení důkazního břemene, který navrhovalo Irsko, totiž že v souladu s principem předběžné opatrnosti je to Velká Británie, která musí prokázat, že z provozování továrny MOX nevyplývá žádné nebezpečí pro mořské prostředí.⁶⁸ V odlišném stanovisku viceprezident ITLOS Rüdiger Wolfrum dokonce vyjadřuje pochybnost, zda je princip předběžné opatrnosti součástí obyčejového práva.⁶⁹ S ohledem na to např. Stephens poznamenává, že ITLOS se ve výkladu principu předběžné opatrnosti opět vzdálil své vlastní judikatuře ve věci *Southern Bluefin Tuna*.⁷⁰

Arbitrážní tribunál v řízení podle Úmluvy OSPAR, ustavený při Stálém rozhodčím soudu, rozhodl v červenci 2002, že na informace ohledně ekonomické opodstatněnosti továrny MOX se informační povinnost podle čl. 9 OSPAR nevztahuje.⁷¹

Arbitrážní tribunál, ustavený podle Přílohy VII LOSC při Stálém rozhodčím soudu, v červnu 2003 rozhodl, že k otázkám práva ES se musí nejprve vyjádřit ESD.^{72,73} Dále se zabýval znovu podanou irskou žádostí o vydání předběžného opatření zakazujícího provoz továrny, kterou odmítl. Hlavním důvodem odmítnutí bylo neprokázání naplnění požadavku závažnosti (*seriousness*) ze strany Irska, tedy hrozby vážného poškození mořského prostředí, které by odůvodni-

⁶⁵ Bod 60, Rozsudek ESD ve věci MOX Plant. K dispozici česky na <http://curia.europa.eu/juris/show-Pdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d5b647923c4a0648879319f748c121e7ff.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSbxj0?text=&docid=57551&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=750885>.

⁶⁶ Body 110, 120, 121 Rozhodnutí.

⁶⁷ Bod 89, Předběžné opatření ve věci MOX Plant. K dispozici na https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/Order.03.12.01.E.pdf.

⁶⁸ STEPHENS, Tim (op.cit.), str. 236.

⁶⁹ Odlišné stanovisko soudce Wolfruma, str. 3. K dispozici na https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/sep.op.Wolfrum.E.orig.pdf.

⁷⁰ STEPHENS, T. (op.cit.), str. 236.

⁷¹ Rozhodnutí ve věci OSPAR k dispozici na <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/121>.

⁷² Zároveň vyjádřil naději, že ESD se ve věci vyjádří do 1. prosince 2003, čímž mu k vydání rozsudku v podstatě určil lhůtu. ESD rozhodl 30. května 2006.

⁷³ Body 24, 29 a 30 Rozhodnutí ve věci MOX Plant k dispozici na <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/867>.

lo vydání předběžného opatření dle čl. 290 LOSC.⁷⁴ Místo toho znovu přikázal stranám spolupracovat a ohledně postupu ve věci podávat tribunálu periodicky zprávy. Stephens takový aktivní postup soudu označuje za neobvyklý, ale vítá roli neutrálního dohlázele, který strany vede ke spolupráci při řešení.⁷⁵

ESD v rozsudku z května 2006 potvrdil svou výlučnou jurisdikci ve věci a rozhodl, že Irsko zahájením řízení podle LOSC a OSPAR porušilo své závazky vyplývající z čl. 292 SES a č. 193 Smlouvy o EURATOM řešit spory vyplývající ze smlouvy pouze před ESD.⁷⁶ V rozsudku se environmentálními aspekty nezabýval, rozhodnutí je takřka výlučně procedurální povahy. V návaznosti na rozhodnutí ESD Irsko stáhlo svou žalobu dle LOSC a řízení arbitrážního tribunálu bylo ukončeno.

Případ týkající se továrny MOX přinesl několik důležitých poznatků. Předně ukázal, jak komplikovaný je systém překryvu jurisdikcí různých mezinárodních soudů, zejména pokud se případ týká států a práva Evropské unie.⁷⁷ Snaha soudů (zejména ESD) udržet si výlučnou jurisdikci v tomto konkrétním případě způsobila, že spor, který bylo možné řešit v „rychlém“ rozhodčím řízení, místo toho pět a půl roku čekal na rozhodnutí ESD. Za druhé všechna vydaná rozhodnutí ukázala, že mezinárodní soudy jsou velmi opatrné při aplikaci principů mezinárodního práva životního prostředí nebo zohlednění environmentálního prvku v mezinárodních sporech. ITLOS i arbitrážní tribunál ustavený podle Přílohy VII LOSC se vyhnuly aplikaci principu předběžné opatrnosti, ESD ve svém rozhodnutí rozhodl procedurálně a otázky ochrany životního prostředí ponechal bez vyjádření. Zde nelze než citovat Sandse, že „ohled na životní prostředí stále ještě neprosákl do myšlení klasických mezinárodních právníků.“⁷⁸

Továrna v Sellafieldu byla v roce 2011 uzavřena.⁷⁹

11. Lov velryb v Antarktidě (*Whaling in the Antarctic Case, 2014*)

Zatím poslední rozsudek MSD ve věci ochrany mořského prostředí se týká sporu Austrálie a Japonska za účasti Nového Zélandu ve věci kontroverzního japonského programu lovu velryb pro vědecké účely. Protože se jedná o velmi recentní rozsudek, chci se mu věnovat o něco pečlivěji a podrobněji.

⁷⁴ Body 61 a 62 Rozhodnutí.

⁷⁵ STEPHENS, T. (op.cit.), str. 240.

⁷⁶ Bod 184 Rozsudku ESD ve věci MOX Plant.

⁷⁷ Více k tématu například ŠTURMA, Pavel. *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta 2009, str. 71.

⁷⁸ SANDS, Phillippe. *Principles of International Environmental Law*. Cambridge: Cambridge University Press 2003, str. 857. Překlad autora článku.

⁷⁹ Více viz *Sellafield MOX Plant Close*. K dispozici na <http://www.theguardian.com/environment/2011/aug/03/sellafield-mox-plant-close>

Mezinárodní úmluva o regulaci lovu velryb (*International Convention for the Regulation of Whaling*, ICRW)⁸⁰ z roku 1946 dovoluje v čl. VIII, aby smluvní stát vydával svým státním příslušníkům povolení k lovu velryb pro vědecké účely. Na takový lov se pak režim Úmluvy nevztahuje. Po zavedení moratoria na lov velryb (přijato v roce 1982, platí od roku 1986) Japonsko ročně uděluje výjimky k lovu pro vědecké účely v řádu stovek ročně, vrcholu dosáhlo v roce 2005, kdy byly uloveny 1243 velryby pěti různých druhů.⁸¹ Velrybí maso jako vedlejší produkt výzkumu se nicméně v Japonsku běžně prodává, což vzbuzuje pochybnosti o pravém účelu výzkumného programu. V roce 1994 bylo na půdě Mezinárodní velrybářské komise (*International Commission for Whaling*, ICW) odhlasováno vytvoření Velrybí rezervace v Jižním oceánu (*Southern Ocean Whale Sanctuary*), přičemž Japonsko bylo jedinou zemí, která hlasovala proti.⁸²

V roce 2005, po ukončení programu JARPA,⁸³ Japonsko udělilo výjimku pro lov velryb pro vědecké účely v rámci programu JARPA II, časově neomezeného výzkumného programu s cílem ulovit ročně cca 950 jedinců ve Velrybí rezervaci.⁸⁴ V květnu 2010 podala Austrálie žalobu u MSD, v níž žádala MSD, aby označil program JARPA II za odporující ustanovením ICRW, neboť se nejedná o lov pro vědecké účely, a nařídil Japonsku odebrat veškerá do té doby vydaná povolení k lovu pro vědecké účely a neudělovat povolení k takovému lovu, dokud nebudou jeho parametry uvedeny do souladu s mezinárodním právem.⁸⁵

MSD ve věci rozhodl v květnu 2014. Předně uvedl, že nemůže rozhodovat o souladu samotného lovu velryb pro vědecké účely s mezinárodním právem, může však posoudit, zda JARPA II je v souladu s článkem VIII ICRW.⁸⁶ Odmítl

⁸⁰ Text Úmluvy k dispozici na <https://iwc.int/convention>.

⁸¹ Tabulka s celkovým množstvím ulovených velryb v rámci lovu pro vědecké účely k dispozici na https://iwc.int/table_permit.

⁸² Japonsko se na zasedáních Komise opakovaně snaží antarktickou rezervaci zrušit, nikdy však nezískalo potřebnou většinu hlasů. Více viz ŽÁKOVSKÁ K. *Ochrana mořské biodiverzity* (op.cit.), str. 77.

⁸³ JARPA byl prvním japonským vědeckým programem lovu velryb, který začal bezprostředně po vyhlášení moratoria v roce 1987 a trval do roku 2005. V průběhu 18 let v Jižním oceánu uloveno tisíce velryb pěti různých druhů (jen plejtváků malých bylo uloveno přes 6700). Předmětem výzkumu byly podle Výzkumného plánu z roku 1987 populace velryb a stav ekosystému v Jižním oceánu, a shromáždování podkladů pro IWC, „s ohledem na různící se náhledy na moratorium.“ Bod 104 Rozsudku.

⁸⁴ 850 plejtváků malých, 50 keporkaků, a 50 ohrožených plejtváků myšoků (dle Červeného seznamu IUCN „endangered“ – viz <http://www.iucnredlist.org/details/2478/0>). Bod 123 Rozsudku MSD ve věci Whaling in the Antarctic. Rozsudek k dispozici na <http://www.icj-cij.org/docket/files/148/18136.pdf>.

⁸⁵ Bod 24 Rozsudku.

⁸⁶ Bod 61 výslovně říká, že „není možné nechat pouze na uvážení státu, zda lov, odchyt a obecně zacházení s velrybami na základě zvláštního povolení splňuje požadavky lovu pro vědecké účely“ (Překlad autora článku.).

však australský návrh kritérií, která by lov velryb měl splňovat, aby jej bylo možno považovat za lov pro vědecké účely, a zároveň odmítl poskytnout kritéria vlastní nebo lov velryb pro vědecké účely definovat.⁸⁷ Ke kontroverznímu prodeji masa MSD řekl, že prodej velrybího masa jakožto vedlejšího produktu výzkumu za účelem získání prostředků pro další výzkum neodporuje čl. VIII.⁸⁸ Obecně k usmrcování velryb uvedl, že obě strany akceptují, že získání určitých poznatků se neobejde bez usmrcování velryb, které nadto čl. VIII nezakazuje.⁸⁹ Podle MSD však Japonsko nedostatečně zvažilo použití metod výzkumu, které by se obešly bez usmrcování velryb.⁹⁰ Japonsko rovněž po ukončení programu JARPA okamžitě začalo s JARPA II, aniž by došlo k analýze původního programu, což podle MSD naznačuje oprávněnost názoru Austrálie, že účelem nového programu byl zájem na zachování lovu velryb, spíše než zájem vědecký.⁹¹ MSD dále analýzou vědeckých cílů programu JARPA II dospěl k závěru, že plánovaná množství a velikosti ulovených velryb nemohou vědcům umožnit potvrdit nebo vyvrátit jejich hypotézy⁹² a že primárního cíle programu, tedy výzkumu vzájemných vazeb různých druhů velryb v rámci ekosystému dost dobře nemůže být dosaženo, pokud je fakticky loven jen jeden druh (plejtvák malý).⁹³ MSD dále v rozsudku označil za problematické, že program JARPA II je zamýšlen jako časově neomezený, vědecké výsledky prvního šestiletého období jsou slabé a nebyla navázána spolupráce s dalšími vědeckými institucemi.⁹⁴

V celkovém úhrnu výše zmíněných důvodů proto MSD rozhodl, že výjimky pro lov velryb udělené pro program JARPA II nesplňují požadavky čl. VIII ICRW,⁹⁵ a dále že lov velryb ve velrybí rezervaci (s výjimkou plejtváků malých), je obecně v rozporu s mezinárodním právem a musí být ukončen.⁹⁶

Ačkoli MSD v rozhodnutí vyhověl Austrálii a přikázal zastavení programu JARPA II, cíleně se nevyjádřil k celé řadě klíčových bodů dlouhodobého sporu ve věci lovu velryb pro vědecké účely. Odmítl poskytnout autoritativní výklad čl. VIII a upřesnit kritéria lovu pro vědecké účely a případ posuzoval pouze v právním rámci jediné mezinárodní smlouvy (ICRW), aniž by vzal v úvahu vývoj, který mezinárodní práva životního prostředí urazilo od roku 1946. Jakkoli

⁸⁷ Bod 86, 127 Rozsudku.

⁸⁸ Bod 94 Rozsudku.

⁸⁹ Bod 83 Rozsudku.

⁹⁰ Bod 144 Rozsudku.

⁹¹ Body 155, 156 Rozsudku.

⁹² Body 179, 180, 195, 196 Rozsudku.

⁹³ Bod 210 Rozsudku.

⁹⁴ Body 216, 219 a 222 Rozsudku.

⁹⁵ Bod 227 Rozsudku.

⁹⁶ Bod 233 Rozsudku.

neuvěřitelně to může znít, Rozsudek na princip předběžné opatrnosti odkazuje pouze jako na součást podání stran, ale pro výsledné rozhodnutí jej nijak nezohledňuje, to platí i pro další principy mezinárodního práva životního prostředí. Environmentální rozměr lovu velryb však zohledňují tři odlišná stanoviska, která operují s principy předběžné opatrnosti a prevence.⁹⁷ Z toho se snad dá usoudit, že soudci MSD budou v budoucnu zohlednění a aplikaci principů mezinárodního práva životního prostředí více nakloněni.

Osobně považuji tento rozsudek za zklamání, neboť MSD (kromě opomenutí principů mezinárodního práva životního prostředí) úmyslně v otázce lovu velryb pro vědecké účely ponechal celou řadu bílých míst, ze kterých v budoucnu povstanou další spory a kontroverze. Přesněji řečeno již povstaly, neboť Japonsko již začalo nový projekt lovu velryb pro vědecké účely v Jižní velrybí rezervaci,⁹⁸ v rámci něhož byly během zimní sezóny 2015–2016 uloveny 333 velryby (celá kvóta pro danou sezónu). Z 230 ulovených samic bylo 90% březích, což podle japonských vědců ukazuje na dobrý stav populace.⁹⁹

12. Závěr

V předloženém článku jsem se pokusil vypracovat komentovaný přehled rozhodnutí mezinárodních soudů a arbitrážních tribunálů, které se týkaly ochrany mořského prostředí v širokém smyslu, tedy ochrany před znečištěním, ochrany biodiverzity i ekosystémů. Zejména jsem se soustředil na to, jestli a nakolik tato rozhodnutí reflektují a aplikují principy mezinárodního práva životního prostředí.

Předně, mezinárodní soudy se podle mého názoru aplikací principů mezinárodního práva životního prostředí, vyjádřených pouze v nezávazných dokumentech, snaží spíše vyhnout. Činí tak řešením případů po procedurální a pozitivistické linii, kdy rozhodují podle norem *hard law*, aniž zohledňují vývoj v oblasti mezinárodního práva životního prostředí, obvykle přítomný pouze v normách povahy *soft law*. Rovněž se vyhýbají teleologickému nebo extenzivnímu výkladu, který by umožňoval zohlednit zájem na ochraně životního prostředí i ve starších mezinárodních úmluvách (MSD v případě *Lovu velryb*). I v případě jejich aplikace se pro ně pak snaží používat vlastní terminologii a specificky si je vykládat, aby nebyly závislé na definicích jiných institucí (ITLOS v případě *Bluefin Tuna*). Hlavním důvodem opatrného přístupu je s největší pravděpodobností snaha o hledání po-

⁹⁷ Soudci Cançado Trindade, Greenwood a soudce *ad hoc* Charlesworth.

⁹⁸ Projekt programu NEWREP A k dispozici online na https://iwc.int/private/downloads/e8A5o-jvS22Yjj64vnDT2LA/NEWREP_A.pdf.

⁹⁹ Vycházím z článku na webu BBC PATERSON, Simeon. *Japanese whaling: why the hunts go on* z 25. března 2016. Viz <http://www.bbc.com/news/world-asia-35003272>.

liticky přijatelných kompromisů zejména v citlivé otázce sporu ekonomických a environmentálních zájmů.

Je na místě úvaha, zda je tento opatrný přístup spíše správný, či nesprávný. Uvážíme-li kritiku, které byl MSD vystaven po rozsudku ve věci islandské rybolovné jurisdikce, kdy mu byl vyčítán soudcovský aktivismus a tvorba nových právních institutů, lze opatrný přístup soudů vlastně chápat. Na druhé straně, principy mezinárodního práva životního prostředí nejsou novým právním institutem, jejich uznání napříč mezinárodním společenstvím odráží i široká podpora mezinárodních dokumentů, které je (jako *soft law*) obsahují, a v prostředí práva životního prostředí EU jsou již pevnou součástí rozhodovací praxe SDEU i zakládajících smluv, tedy mimo vši pochybnost psaného práva významné součástí mezinárodního společenství.

Nezbývá tedy než doufat společně se Žákovskou,¹⁰⁰ že vývoj směrem k uznání nových environmentálních norem judikaturou mezinárodních soudů je nezbytný a že otázkou není zda, ale jak a kdy k němu dojde. Osobně doufám, že tomu bude spíše dříve, než později.

¹⁰⁰ ŽÁKOVSKÁ, K. *Mezinárodní soudní dvůr* (op.cit.), str. 92.

Literatura

1. DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí. Část 1. (obecná)*. Praha: IFEC, 2004.
2. GILLERSPIE, Alexander. *Conservation, Biodiversity and International Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011.
3. HARRISON, James. *Making the Law of the Sea*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
4. CHURCHILL, Robin. *The Fisheries Jurisdiction Cases: the Contribution of the International Court of Justice to the Debate on Coastal States' Fishing Rights*. *International and Comparative Law Quarterly* 24 (1975).
5. MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné (5. vydání)*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008.
6. MARR, Simon. *The Southern Blufin Tuna Cases: The precautionary Approach and Conservation of Fish Resources*. *European Journal of International Law*, Vol.11 No.4 (2000), s. 815-831.
7. ONDŘEJ, Jan. *Právo mezinárodních prostorů*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004.
8. RAGNAR, Arnason. *The Icelandic fisheries. Evolution and Management of Fishing Industry*. Oxford: Fishing News Books, 1995.
9. ROTHWELL, Donald, ELFERINK OUDE Alex, SCOTT, Karen a STEPHENS, Tim. *The Oxford handbook of the law of the sea*. First edition. Oxford: Oxford University Press, 2015.
10. SANDS, Phillippe. *Principles of International Environmental Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
11. STEPHENS, Tim. *International Courts and Environmental Protection*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
12. ŠTURMA, Pavel a kol. *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009.
13. ŠTURMA Pavel. *Mezinárodní obchod, rozvoj a ochrana životního prostředí*. *Právník* 10/2003.
14. TANAKA, Yoshifumi. *The International Law of the Sea, 2nd Ed.* Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
15. ÞÓR, Jón. *Saga sjávarútvegs á Islandi. Band III. Nýsköpunaröld*. Reykjavík: Bókaútgáfan Hólar, 2005.

16. ŽÁKOVSKÁ Karolina. *Ochrana mořské biodiverzity v mezinárodním právu*. Praha: Právnická fakulta UK, 2010.
17. ŽÁKOVSKÁ, Karolina. *Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní Tribunál pro mořské právo a ochrana životního prostředí*. In ŠTURMA, Pavel, TOMÁŠEK, Michal et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum, 2009.
18. YOUNG, Donald A. *Contributions to International Law and World Order by the World Court's Adjudication of the Icelandic Fisheries Controversy*. Boston College International and Comparative Law Review, Vol. 1, Iss. 1 (1977).

**Rozsudky mezinárodních arbitrází a mezinárodních soudů
(chronologicky, podle data vydání rozsudku)**

1. Bering Fur Seals (1893)
2. North Atlantic Coast Fisheries (1909)
3. Corfu Channel (1949)
4. Fisheries Jurisdiction (1974)
5. Dolphin Tuna (1991 a 1993)
6. Fisheries Jurisdiction (Estai) (1995)
7. Southern Bluefin Tuna (1999–2000)
8. Shrimp-Turtle (1996–2001)
9. MOX Plant (2001–2007)
10. Whaling in the Antarctic (2014)

Stav elektronických zdrojů naposledy ověřen dne 1. 4. 2016.

Summary

Case-law of international courts in the field of protection of marine environment and marine living resources

The presented article deals with international environmental law, in particular with protection of marine environment and marine living resources. Case-law of various international judicial institutions, including Permanent Court of Arbitration, International Court of Justice, International Tribunal for the Law of the Sea and World Trade Organisation dispute settlement panels is reviewed.

The article analyses and compares relevant case-law in this area, focusing on whether and how the principles of international environmental law are reflected in the courts' findings, and whether and how the case-law has impact upon development of international environmental law and marine environmental law.

Case-law is examined in chronological order, as the focus is to examine the development in the approach of the judicial bodies towards environmental elements of the disputes. The main conclusion of the article is that international judicial institutions tend to avoid reflecting principles of international environmental law, especially the precautionary principle, as those are still considered not to be a part of international customary law. On the other hand, a certain development in the approach towards reflecting environmental elements of the disputes can be observed.

Keywords:

law; sea; marine; environment; protection; courts

Dominik Andreska

je absolventem Právnické fakulty UK v Praze.

☞ NÁŠ HOST ☞

VODA AKO ÚSTAVNOPRÁVNA HODNOTA

*JUDr. Michal Maslen, PhD.***Úvodné poznámky¹**

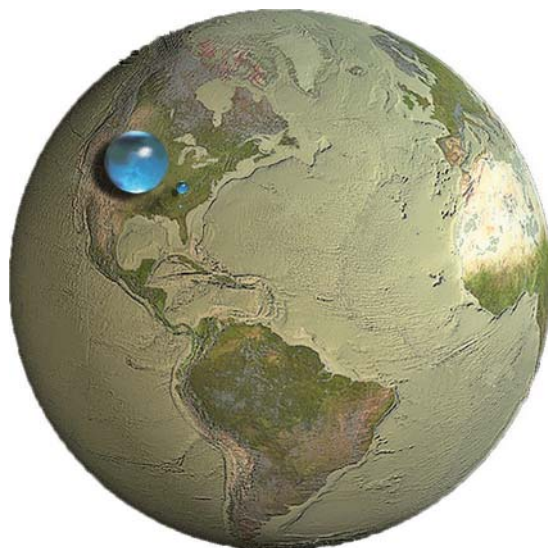
Voda predstavuje surovinu nevyhnutnú pre akúkoľvek formu života na Zemi. Voda je základom života a život bez nej nie je možný. Ľudské telo zo 60% vytvára voda. Život na Zemi rovnako vznikol vo vode. Zem je planéta s druhým najväčším obsahom vody v Slnčnej sústave. Voda sa tu nachádza vo všetkých troch jej skupenstvách. Pokrýva okolo 71% jej povrchu, z toho 97% tvoria oceány, rieky, jazerá, moria, 2% zaberajú ľadovce a 1% zaberá voda v jaskyniach a v horninách. Prítomnosť tekutej vody na Zemi je kľúčová pre vývoj života na Zemi a tepelná kapacita oceánov bola a stále je dôležitá pre udržanie relatívne stabilnej teploty tejto planéty.²

Uvedené údaje na prvý pohľad vytvárajú dojem o veľkom množstve vody na našej planéte. Ich výpovedná hodnota sa však viaže predovšetkým k povrchovým rozmerom. Ak by sme sa sústredili na objemové rozmery vody na planéte Zem, zistili by sme, že množstvo vody je oveľa menšie. Ak by sme si položili otázku, koľko vody sa nachádza na Zemi, a to nielen v moriach a oceánoch, ale aj v riekach, pod zemou, či v živých organizmoch, dopátrali by sme sa údajom 1.4 miliardy kubických kilometrov. Možno ešte názornejšie by pôsobilo, ak by sme všetku vodu na Zemi skoncentrovali na jedno miesto. V takom prípade by vznikla guľa s priemerom 1383 kilometrov. Ak by sme sa však sústredili na údaje o tekutej pitnej vode, t. j. vode tvorenej podzemnými vodami, povrchovými vodami vo vodných tokoch a iných vodných útvaroch, dopátrali by sme sa ku guli s priemerom 272,8 km. No a v prípade, že by sme chceli poznať množstvo vody v riekach a jazerách na Zemi, údaj o ňom by sa priestorovo dal znázorniť guľou s priemerom 56,2 km.³

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0024-12.

² K tomu bližšie pozri: Water (dostupné na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Water>; 26. 11. 2015, 7:40 hod.).

³ K tomu bližšie pozri: Water Science Photo Gallery. How much water is on Earth. (dostupné na: <https://water.usgs.gov/edu/gallery/global-water-volume.html>; 26. 11. 2015, 07:53 hod.).

Obrázok č. 1: Grafické znázornenie objemového množstva vody na Zemi⁴

Hovorí sa, že pred ohňom možno utiecť, ale pred vodou nie. Všetky predchádzajúce skutočnosti popisujú úlohu, ktorú voda zohráva v ľudskej spoločnosti. Vzhľadom na to, že voda tvorí významnou súčasťou života ľudí, je nevyhnutné uvedomiť si aj jej silu a živelný potenciál. V zásade by sa dalo povedať, že voda je schopná samostatnej existencie bez človeka. Tento výrok však opačne neplatí. Všetky živé organizmy sú na vode závislé a bez vody sú vystavené postupnému úhynu. Oxid vodný – alebo v modernejšom názvosloví oxydán – je chemickou zlúčeninou vodíka a kyslíka. Za normálnej teploty a tlaku je to bezfarebná, číra kvapalina bez zápachu a chuti. V prírode sa vyskytuje v troch skupenstvách: v pevnom (sneh, ľad), v kvapalnom (voda) a v plynnom (vodná para). Je najrozšírejšou látkou na Zemi. Je podstatnou zložkou biosféry a má popri pôde prvoradý význam pre zabezpečenie výživy ľudstva. Je základnou zložkou biomasy, hlavným prostriedkom pre transport živín, pre ich prijímanie a vylučovanie. Pre rastliny je významné nielen jej celkové množstvo za rok, ale tiež výskyt a rozdelenie vo vegetačnom období vzhľadom na ich rastové fázy. Pre mnohé živočíchy je voda priamo životným prostredím. Voda sa znehodnocuje chemickými látkami, ropnými produktmi, ťažkými kovmi, rádioaktívnym odpadom, splaškovými voda-

⁴ Water Science Photo Gallery.(dostupné na: <https://water.usgs.gov/edu/pictures/full-size/global-water-volume-fresh-large.jpg>; 26. 11. 2015, 7:57 hod.)

mi. Medzi najväčšie zdroje znečisťovania patrí výroba celulózy a papiera, spracovanie ropy – ropné uhľovodíky spôsobujú pachové a chuťové závady vôd. Človek pre svoju dennú potrebu využíva pitnú vodu. Na pitnú vodu sa musí upravovať povrchová voda (vo vodárňach). Najskôr sa nechajú usadiť tuhé látky, potom sa do vody pridávajú chemické látky. Tieto s nečistotami tvoria zrazeninu, vznikajú vločky, ktoré sa usadzujú na dno. Takto upravená voda sa prefiltruje cez pieskový filter. Filter zachytí neusadené vločky a iné nečistoty. Nezachytí však napr. oleje, farby. Súčasná veda rozlišuje biologickú funkciu vody, zdravotnú funkciu vody a estetickú a kultúrnu funkciu vody. Biologická význam vody sa prejavuje v jej schopnosti poskytovať výživu ľuďom, faune, flóre a zároveň pôsobiť ako podnebný a pôdny činiteľ. Zdravotná funkcia vody sa zameriava na osobnú a verejnú hygienu človeka, čistenie prostredia, odstraňovanie odpadkov, vykurovanie, klimatizácia, a iné úlohy. Podstatou kultúrnej a estetickej funkcie vody je skrášľovanie krajiny.⁵

Premietnutie strategických funkcií vody do slovenskej právnej úpravy

Uvedené funkcie vody si uvedomil aj slovenský zákonodarca pri vymedzení vlastností vody v zákone č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) (ďalej ako „zákon č. 364/2004 Z. z.“). Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. „Voda ako životne dôležitá zložka životného prostredia je nenahraditeľná surovina a prírodné bohatstvo, ktorá **má strategický význam pre bezpečnosť štátu**, a ktorej nedostatok môže spôsobiť ohrozenie života a zdravia obyvateľstva alebo ohroziť plnenie základných funkcií štátu.“

Zákonodarca tak v tomto ustanovení zákona č. 364/2004 Z. z. nadviazal na vyjadrenie ochrany životného prostredia podľa zákona č. 17/1992 Zb. O životnom prostredí (ďalej ako „zákon č. 17/1992 Zb.“). Životným prostredím je podľa § 2 tohto zákona všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy. Vyjadrenie § 1 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. zároveň nadväzuje na vyjadrenie § 6 zákona č. 17/1992 Zb. o trvalo udržateľnom rozvoji, podľa ktorého „Trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti je taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov.“

Právny poriadok slovenskej republiky teda kvalifikuje vodu ako prírodný zdroj, teda objekt uznaný § 7 zákona č. 17/1992 Zb., podľa ktorého „(1)Prírodné zdroje sú tie časti živej alebo neživej prírody, ktoré človek využíva alebo môže vy-

⁵ K tomu bližšie pozri: Water (dostupné na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Water>; 26. 11. 2015, 7:40 hod.)

užívať na uspokojovanie svojich potrieb. ... (2) Obnoviteľné prírodné zdroje majú schopnosť sa pri postupnom spotrebúvaní čiastočne alebo úplne obnovovať, a to samy alebo za príspevia človeka. Neobnoviteľné prírodné zdroje spotrebúvaním zanikajú.“ V tom v zásade spočíva rozdiel medzi prírodnými vedami a právnou úpravou. Zatiaľ čo prírodné vedy skúmajú vodu v jej kolobehu, pozícii a funkciách, ktoré plní v prírode, právna úprava ju posudzuje predovšetkým z hľadiska možnosti uspokojovania životných potrieb človeka. Pri vymedzovaní pojmov voda a prírodné zdroje zároveň právna úprava nezohľadňuje schopnosť prírodného zdroja v prírode cirkulovať, t. j. nezameriava sa na kolobeh vody, ale vymedzuje len vlastnosť obnoviteľnosti, resp. neobnoviteľnosti prírodného zdroja.⁶

Vymedzenie vlastnosti vody v zákone č. 364/2004 Z. z. zároveň reaguje na jej hospodárske funkcie v štáte, ktoré sú z pohľadu uspokojovania verejných potrieb a presadzovania verejného záujmu právne významné. Aj z tohto dôvodu presadil zákonodarca do znenia § 1 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. administratívno-právny pohľad na funkcie vody v štáte. Podľa čl. 1 ods. 3 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu (ďalej ako „ústavný zákon č. 227/2002 Z. z.“) „*Bezpečnosť je stav, v ktorom je zachovávaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc štátu, základné práva a slobody a v ktorom sú chránené životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie.*“

Podľa čl. 1 ods. 1 uvedeného ústavného zákona „*Slovenská republika vykonáva štátnu moc s cieľom zachovať mier a bezpečnosť štátu, najmä brániť svoju zvrchovanosť, územnú celistvosť, nedotknuteľnosť hraníc a demokratický poriadok, chrániť život a zdravie osôb, základné práva a slobody, majetok a životné prostredie a plniť záväzky vyplývajúce z členstva v organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti a z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Vypovedať vojnu alebo vyhlásiť vojnový stav, výnimočný stav a núdzový stav možno len za podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone.*“ Čl. 1 ods. 1 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. síce explicitne nehovorí o právnom štáte, čiastkovo však vymenúva jeho jednotlivé atribúty, ako napr. demokratický poriadok, ochrana života a zdravia, základných práv a slobôd, plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv. Bezpečnosť je teda predpokladom realizácie atribútov právneho štátu.

Ak je voda podľa § 1 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. *strategickou surovinou a prírodným bohatstvom* pre bezpečnosť štátu a ak je *bezpečnosť štátu* podľa čl. 1 ods. 1 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. predpokladom realizácie jeho právneho

⁶ Pozri napr. Oběh vody: The Water Cycle. (dostupné na: <http://water.usgs.gov/edu/watercycleczech.html>, 26. 11. 2015, 8:09 hod.).

charakteru, tak potom je ochrana vody zároveň jednou z kľúčových požiadaviek v právnom štáte, akým je Slovenská republika podľa čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa uvedeného ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky „(1) Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo. ... (2) Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.“

V roku 2014 prijal slovenský ústavodarca právnu úpravu čl. 4 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, v ktorej vymedzil podmienky ochrany a prepravy vody z územia Slovenskej republiky. Podľa uvedeného ustanovenia: „Preprava vody odobratej z vodných útvarov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky cez hranice Slovenskej republiky dopravnými prostriedkami alebo potrubím sa zakazuje; zákaz sa nevzťahuje na vodu na osobnú spotrebu, pitnú vodu balenú do spotrebiteľských obalov na území Slovenskej republiky a prírodnú minerálnu vodu balenú do spotrebiteľských obalov na území Slovenskej republiky a na poskytnutie humanitárnej pomoci a pomoci v núdzových stavoch. Podrobnosti o podmienkach prepravy vody na osobnú spotrebu a vody na poskytnutie humanitárnej pomoci a pomoci v núdzových stavoch ustanoví zákon.“

Toto ustanovenie doplnil ústavodarca do Ústavy Slovenskej republiky ústavným zákonom č. 306/2014 Z. z. ktorým sa dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej ako „ústavný zákon č. 306/2014 Z. z.“). Vznikla preto situácia, kedy strategický význam vody pre bezpečnosť a fungovanie štátu upravila popri ústavnom zákone č. 227/2002 Z. z. aj Ústava Slovenskej republiky. Svoj úmysel prejavil ústavodarca v dôvodovej správe k ústavnému zákonu č. 306/2014. Podľa predkladateľa návrhu tohto ústavného zákona sa tento návrh zameriaval na plnenie uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 583 z 24. októbra 2012 k materiálu *Voda ako strategická surovina štátu a návrh na jej ochranu a trvalú udržateľnosť vo vzťahu k zákazu cezhraničného nakladania s vodou odobratou zo zdrojov situovaných na území Slovenskej republiky*. Návrh ústavného zákona obsahoval návrh na doplnenie čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky, pretože podľa predkladateľa návrhu vo vtedajšom znení Ústavy Slovenskej republiky čl. 4 zakotvoval, že *nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky*. Predkladateľ návrhu ústavného zákona, ktorý bol nakoniec prijatý ako ústavný zákon č. 306/2014 Z. z. tvrdil, že bolo nevyhnutné, aby Ústava Slovenskej republiky poskytovala osobitnú ochranu vode odobratej z vodných útvarov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky. Ústavodarca sa preto zamerl na skutočnosť, že voda je prírodným bohatstvom Slovenskej republiky. Preto je aj dôležitou surovinou strategického významu. Ústavodarca preto uznal, že voda je nenahraditeľnou zložkou životného

prostredia a všetkých živých organizmov. Okrem toho však vstupuje do všetkých technologických procesov. Aj preto je limitujúcim faktorom trvalo udržateľného rozvoja regiónov a celej spoločnosti. Ústavodarca si podľa dôvodovej správy uvedomil citlivosť množstva vody, s ktorým disponuje suverénny štát a rovnako aj prejavujúce klimatické zmeny, ktoré môžu postupom času spôsobovať negatívne zmeny na životnom prostredí vrátane vôd. Preto v rámci dôvodovej správy vyslovil slovenský ústavodarca myšlienku, že je nevyhnutné, aby štát chránil, udržiaval a zachovával svoje zdroje vody ako vzácnu a nenahraditeľnú surovinu.

Cieľ predložiť tento návrh ústavného zákona vyplýva podľa dôvodovej správy aj z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2012 až 2016. Vláda Slovenskej republiky sa v tomto dokumente zaviazala, že bude venovať zvýšenú pozornosť ochrane a zlepšeniu stavu vôd, optimalizácii ich využívania a ochrane pred škodlivými účinkami vôd, vrátane povodňových opatrení. Osobitnú pozornosť má vláda Slovenskej republiky venovať ochrane a racionálnemu využívaniu minerálnych, liečivých a geotermálnych podzemných vôd. Zároveň má klásť dôraz na zabezpečenie dostatočného množstva a kvality vôd pre verejnoprospešné a environmentálne služby a podnikateľské aktivity.

Predkladateľ návrhu ústavného zákona preto navrhol, aby čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky obsahoval nový odsek 2, ktorý by ustanovil zákaz takého nakladania s vodou, ktoré spočíva v jej preprave cez hranice Slovenskej republiky dopravnými prostriedkami. Dôvodová správa k návrhu zákona uvádza ako príklad prepravu vody cisternami a potrubím. Podmienkou tohto zákazu je skutočnosť, že ide o vodu odobratú z vodných útvarov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky. Vodným útvarom je podľa § 2 písm. d) zákona č. 364/2004 Z. z. *je trvalé alebo dočasné sústredenie vody na zemskom povrchu alebo pod jeho povrchom, ktoré je charakterizované typickými formami výskytu a znakmi hydrologického režimu*. Pojem útvar povrchovej vody vymedzuje § 2 písm. e) zákona č. 364/2004 Z. z. ako *vymedzenú významnú časť povrchovej vody, napríklad jazero, nádrž, potok alebo jeho úsek, rieku alebo jej úsek, kanál, časť brakickej vody alebo pásмо pobrežnej vody*. Útvar podzemnej vody je podľa § 2 písm. f) zákona č. 364/2004 Z. z. *vymedzené množstvo podzemnej vody hydrogeologického kolektora alebo hydrogeologických kolektorov*. Tieto útvary nachádzajúce sa na území Slovenskej republiky preto zahŕňajú všetky zdroje vôd, a to podzemné vody, prírodné minerálne zdroje, prírodné liečivé zdroje, geotermálne vody a tiež povrchové vody, teda vodné toky, vodné nádrže a vodárenské nádrže, kanále, jazerá a pod. Toto ustanovenie má preto slúžiť ako právny nástroj ochrany vody tým, že ústavodarca dosiahol právne zakotvenie ústavného zákazu vývozu vody ako suroviny jej prepravou mimo územia Slovenskej republiky.

Predkladateľ návrhu zákona zároveň argumentoval, že tento zákaz sa nemá vzťahovať na prepravu pitnej vody a prírodnej minerálnej vody balenej do spotrebiteľských obalov na území Slovenskej republiky. Ústavodarca tak zakotvil výnimku zo všeobecného zákazu vývozu vody vzťahujúcu sa na vodu spracovanú na území Slovenskej republiky, ktorá je dodávaná do obchodnej siete a na ktorú sa vzťahuje režim čl. 34 a 35 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Podľa čl. 34 Zmluvy o fungovaní Európskej únie „*Množstevné obmedzenia dovozu a všetky opatrenia s rovnocenným účinkom sú medzi členskými štátmi zakázané.*“ Čl. 35 Zmluvy o fungovaní Európskej únie „*Množstevné obmedzenia vývozu a všetky opatrenia s rovnakým účinkom sú medzi členskými štátmi zakázané.*“ Uvedená časť môže pôsobiť problematcky. Slovenská republika tvrdí, že sa rozhodla ústavným zákonom č. 306/2014 Z. z. spraviť z vody ústavnú hodnotu. Na druhej strane, ale zároveň explicitne v rámci dôvodovej správy k tomuto ústavnému zákonu a v znenia čl. 4 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky priznáva, že je limitovaná obsahom čl. 34 a 35 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Obsah týchto článkov interpretovala judikatúra Súdneho dvora Európskej únie. Kvantitatívne obmedzenia podľa uvedených článkov Zmluvy o fungovaní Európskej únie predstavujú všetky opatrenia zahŕňajúce opatrenia spôsobilé brániť priamo alebo nepriamo, fakticky alebo potenciálne vnútrokomunitárnemu obchodu.⁷

Dôvodová správa k návrhu ústavného zákona reaguje aj na úpravu čl. 36 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, podľa ktorého „*Ustanovenia článkov 34 a 35 nevylučujú zákazy alebo obmedzenia dovozu, vývozu alebo tranzitu tovaru **odôvodnené princípmi verejnej morálky, verejným poriadkom, verejnou bezpečnosťou, ochranou zdravia a života ľudí a zvierat, ochranou rastlín, ochranou národného kultúrneho bohatstva, ktoré má umeleckú, historickú alebo archeologickú hodnotu, alebo ochranou priemyselného a obchodného vlastníctva.** Tieto zákazy a obmedzenia však nesmú byť prostriedkami svojoľnej diskriminácie alebo skrytého obmedzovania obchodu medzi členskými štátmi.*“

Predkladateľ tohto návrhu preto vyslovil názor, že upravil zákaz prepravy vody v súlade s čl. 36 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý určuje odôvodnené prípady, kedy môže byť zakázaný alebo obmedzený dovoz, vývoz alebo tranzit tovaru. Takýmito dôvodmi sú uplatnenie princípov ochrany zdravia a života ľudí a zvierat a verejná bezpečnosť. Voda ako životne dôležitá zložka životného prostredia je nenahraditeľná surovina a prírodné bohatstvo, ktorá má strategický význam pre bezpečnosť štátu, a ktorej nedostatok môže spôsobiť ohrozenie života a zdravia obyvateľstva alebo ohroziť plnenie základných funkcií štátu. Ústavodarca

⁷ K tomu bližšie pozri: Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora vo veci *Procureur du Roi v Dassonville*, prípad č. 8/74.

preto odôvodnil uvedenú právnu úpravu v záujme zabezpečenia ochrany životov a zdravia ľudí, národnej bezpečnosti a v záujme rozvoja spoločnosti a štátu.

Na základe týchto dôvodov musí štát zabezpečovať dostatočné množstvo kvalitnej vody pre obyvateľstvo, priemysel, poľnohospodárstvo a iné využitie, a to nie iba v súčasnosti ale aj pre budúce generácie. To znamená, že musí zabezpečiť jej trvalú udržateľnosť prostredníctvom opatrení na ochranu vodných zdrojov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky, vrátane ich efektívneho využívania na uspokojovanie potrieb spoločnosti. Naliehavosť právnej ochrany vody videl ústavodarca podľa dôvodovej správy k tomu návrhu ústavného zákona vo veľkej zraniteľnosti vôd. Voda je ovplyvniteľná takými javmi, ako sú povodne a dlhé obdobia sucha, ktoré sa stále častejšie a intenzívnejšie vyskytujú aj na území Slovenska. Na Slovensku sa už tiež vyskytujú regióny alebo oblasti, kde dôsledkom dlhotrvajúceho sucha, resp. nedostatku zrážok poklesávajú hladiny podzemnej vody, čo má vplyv na plynulé zabezpečovanie zásobovania obyvateľov pitnou vodou a na zásobovanie iných činností. Napríklad v mesiacoch júl a august roka 2015 klesla výdatnosť jednotlivých zdrojov vody vplyvom extrémne teplého a suchého počasia o 10 až 60 percent na západnom Slovensku.

Ústavodarca v dôvodovej správe k návrhu ústavného zákona deklaroval, že uvedené zmeny predpokladá. Aj preto sa rozhodol chrániť vodné zdroje aj pred ich neudržateľným využívaním najmä nadmernými odbermi vody na účely, ktoré nie sú v súlade s jej efektívnym využívaním alebo nie sú v súlade s celospoločenskými záujmami. Z uvedených dôvodov v snahe predísť neúmerným zdravotným, bezpečnostným, morálnym a finančným následkom prípadného budúceho nedostatku vody preto navrhol ustanovenie zakazujúce veľkoobjemovú prepravu vody za hranice štátu, a to prepravu realizovanú potrubím, cisternami, tankermi a inými prostriedkami slúžiacimi na prepravu vody. Tento zákaz je v súlade s čl. 36 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a nepredstavuje diskriminačný prostriedok voči žiadnej dotknutej strane a ani skryté obmedzenie obchodu medzi členskými štátmi.

Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. prijal slovenský ústavodarca v roku 2002, t. j. dva roky pred vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie. Súčasný zákon č. 364/2004 Z. z. prijal slovenský zákonodarca 13. mája 2004, t. j. takmer dva týždne po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie. V tomto čase čl. 1 ods. 1 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. ustanovoval Slovenskej republike povinnosť *vykonávať štátnu moc s cieľom zachovať mier a bezpečnosť štátu, najmä ... chrániť život a zdravie osôb, základné práva a slobody, majetok a životné prostredie*. Voda bola už v tom čase vlastníctvom Slovenskej republiky podľa čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa vtedajšieho znenia tohto ustanovenia *nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky boli vo vlastníctve Slovenskej republiky*.“ Vzhľadom na ústavnú povinnosť Slovenskej republiky chrániť svoj

majetok a životné prostredie možno povedať, že ústavná ochrana vody tu existovala už pred prijatím ústavného zákona č. 306/2014 Z. z. a pred prijatím zákona č. 409/2014 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z. z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (ďalej ako „zákon č. 409/2014“).

Predchodcom súčasného zákona č. 364/2004 Z. z. bol zákon č. 184/2002 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon) (ďalej ako „zákon č. 184/2002 Z. z.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júna 2002 a na ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. výslovne neodkazoval a ani výslovne neustanovoval povinnosť zákazu prepravy vody cez hranice územia Slovenskej republiky. Pred prijatím zákona č. 184/2002 Z. z. platil na území Slovenskej republiky zákon č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zákon) (ďalej ako „zákon č. 138/1973 Zb.“). Autorom tohto zákona bolo Federálne zhromaždenie Československej socialistickej republiky. Už pri jeho prijatí tento zákon ustanovoval v § 1, že *„Povrchové a podzemné vody sú jedným zo základných surovínových zdrojov, tvoria dôležitú zložku prírodného prostredia a slúžia na zabezpečovanie hospodárskych a ostatných celospoločenských potrieb. Účelom tohto zákona je všestranne chrániť vody pre ich nenahraditeľnosť a celospoločenský význam, plánovite riadiť ich odbery a iné nakladanie s nimi tak, aby sa zabezpečila rovnováha medzi spotrebou vody a kapacitou vodných zdrojov, starať sa o ich čistotu a najhospodárnejšie využitie, zabezpečovať ochranu pred povodňami a dbať pritom na ochranu prírody, rekreácie, plavby a na ostatné dôležité záujmy spoločnosti.“* Tento zákon bol účinný do 31. mája 2002. Ústavný zákon č. 227/2007 Z. z. bol účinný od 1. mája 2002. Možno tak povedať, že v období od 1. mája 2002 do 31. mája 2002 slovenská práva úprava výslovne považovala vodu za ústavnoprávnu hodnotu. Následne po nadobudnutí účinnosti zákona č. 184/2002 Z. z. a neskôr zákona č. 364/2004 Z. z. bolo možné dospieť iba záveru o implicitnom vyjadrení ústavnoprávneho významu vody pre Slovenskú republiku. Napriek tomu podľa nášho názoru toto implicitné vyjadrenie neoslabovalo ústavnoprávny význam vody pre Slovenskú republiku.

Aj z toho dôvodu si zákonodarca uložil povinnosť vytvoriť zákon č. 364/2004 Z. z. tak, aby zabezpečil podmienky na všestrannú ochranu vôd. V konečnom dôsledku tento cieľ deklaruje aj v § 1 ods. 2 zákona č. 364/2004, podľa ktorého *„Tento zákon vytvára podmienky na ... a) všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine, ... b) zachovanie alebo zlepšovanie stavu vôd, ... c) účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd, ... d) manažment povodí a zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek, ... e) znižovanie nepriaznivých účinkov povodní a sucha, ... f) zabezpečenie funkcií*

vodných tokov, ... g) bezpečnosť vodných stavieb, ... h) využívanie vody s ohľadom na jej strategický a bezpečnostný význam pre štát, na verejný záujem, potravinovú bezpečnosť štátu a na jej prednostné určenie podľa § 3 ods. 4.“ Pojem ekosystém vymedzuje zákon č. 17/1992 Zb. v § 3, podľa ktorého „Ekosystém je funkčná sústava živých a neživých zložiek životného prostredia, ktoré sú navzájom spojené výmenou látok, tokom energie a odovzdávaním informácií a ktoré sa vzájomne ovplyvňujú a vyvíjajú v určitom priestore a čase.“ Jeho schopnosť vyrovnávať zmeny spôsobené vonkajšími činiteľmi a zachovávať svoje prirodzené vlastnosti a funkcie nazýva zákon č. 17/1992 Zb. v § 4 *Ekologická stabilita*. Vzájomná interakcia týchto schopností jednotlivých ekosystémov a ich schopnosť udržať si ekologickú stabilitu potom vytvára územný systém ekologickej stability podľa § 2 ods. 2 písm a) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej ako „zákon č. 543/2002“), podľa ktorého „Na účely tohto zákona sa považuje za ... a) územný systém ekologickej stability taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu, ...“ Okrem toho, že právna úprava kvalifikuje vodu ako prírody zdroj, prírodné bohatstvo a surovinu strategickú z hľadiska bezpečnosti štátu, označuje ju zároveň za zložku jednotlivých ekosystémov podľa § 2 ods. 2 písm. b) zákona č. 543/2002 Z. z., v súlade s ktorým „Na účely tohto zákona sa považuje za ... b) zložky ekosystémov horniny a nerasty, reliéf, pôda, voda, ovzdušie, rastlinstvo, živočíšstvo a antropické objekty a látky; zložky sa skladajú z prvkov ekosystémov, ktorými sú najmä jedince druhov rastlín, živočíchov, nerastov a skamenelín, ich časti a vývinové štádiá, tvary reliéfu, pôdne typy, jazerá, vodné toky, pramene, ponory, gejzíry, formy osídlenia a využitia krajiny, ...“

Voda a vodný tok ako objekty právneho vzťahu

Z hľadiska právneho vymedzenia vody ako objektu právnych vzťahov je kľúčovým ustanovenie čl. 4 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého „Nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky. Slovenská republika chráni a zvelaďuje toto bohatstvo, šetrne a efektívne využíva nerastné bohatstvo a prírodné dedičstvo v prospech svojich občanov a nasledujúcich generácií.“

Súdna judikatúra na vlastnícke právo Slovenskej republiky k vodným tokom reagovala pred platnosťou a účinnosťou ústavného zákona. Príkladom je stavebný zámer malej vodnej elektrárne v katastrálnom území obce Bobrovec v okrese Liptovský Mikuláš.⁸ V tomto prípade súdna judikatúra skúmala hmotnoprávne

⁸ K tomu bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 S6P 1/2012, zo dňa 19. 12. 2012.

podmienky na realizáciu stavby uvedenej malej vodnej elektrárne, ktoré ustanovuje jednak zákon č. 364/2004 Z. z. a jednak zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) (ďalej ako „zákon č. 50/1976 Zb.“). Stavebník pôvodne získal rozhodnutie,⁹ ktorým mu príslušný orgán štátnej správy povolil odber povrchovej vody z vodného toku a zároveň mu vydal povolenie na osobitné užívanie vôd a zriadenie vodnej stavby malej vodnej elektrárne. Podľa § 21 ods. 1 písm. a) bod 3. Zákona č. 364/2004 Z. z. „*Povolenie na osobitné užívanie vôd je potrebné, ak nejde o používanie vôd podľa § 18 až 20 ... a) pri povrchových vodách na ... 3. využívanie ich hydroenergetického potenciálu.*“ Toto ustanovenie zákona č. 364/2004 Z. z. sa nevzťahuje na všeobecné užívanie vôd, používanie vôd na plavbu a plavenie dreva a na používanie banských vôd. Podstatou tohto typu osobitného užívania je preto využitie energetického potenciálu vody na produkciu elektrickej energie. Príslušný orgán štátnej správy rozhodoval teda vo vodoprávnom konaní aj na základe predchádzajúceho územného rozhodnutia obce Bobrovec o umiestnení malej vodnej elektrárne v uvedenom katastrálnom území.¹⁰ S vodoprávnym rozhodnutím ale nesúhlasil Slovenský rybársky zväz – rada Žilina, a preto sa odvolal. Odvolací orgán rozhodnutie prvostupňového orgánu potvrdil.¹¹ Následne však prijal protest prokurátora podľa § 26 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (ďalej ako „zákon č. 153/2001 Z. z.“),¹² ktorým svoje rozhodnutie zmenil tak, že rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu zrušil a vrátil mu vec na nové konanie a rozhodnutie.¹³

Prvostupňový orgán po tomto rozhodnutí odvolacieho správneho orgánu rozhodol o prerušení konania a vyzval stavebníka na doplnenie dokladov, ktoré sú podľa zákona č. 364/2004 Z. z. potrebné na vydanie vodoprávneho povolenia, a to v určenej lehote. Prvostupňový správny orgán žiadal predloženie listiny preukazujúcej vlastnícke alebo iné právo k pozemku, na ktorom chcel stavebník realizovať zámer malej vodnej elektrárne. Stavebník mal taktiež predložiť stanoviská orgánov štátnej správy a dotknutých organizácií, ktorých vyjadrenia, záväzné stanoviská stratili platnosť resp. došlo pri ich vydávaní k podstatnej zmene skutkových okol-

⁹ Rozhodnutie Obvodného úradu v Liptovskom Mikuláši č. ŠVS-2009/00055-017/MK zo dňa 1. júna 2009.

¹⁰ Rozhodnutie obce Bobrovec č. ÚPaSP 2007-0492-Le zo dňa 21. 9. 2007.

¹¹ Rozhodnutie Krajského úradu životného prostredia v Žiline, odboru starostlivosti o životné prostredie č. 2009/00988/Klz zo dňa 9. 9. 2009.

¹² Podľa § 26 ods. 1 a 2 zákona č. 153/2001 Z. z. „(1) *Protest proti opatreniu podáva prokurátor orgánu verejnej správy, ktorý nezákonné opatrenie vydal. ... (2) Ak orgán verejnej správy protestu prokurátora vyhovie, je povinný do 30 dní od doručenia protestu podľa návrhu prokurátora uvedeného v proteste toto opatrenie zrušiť alebo nahradiť opatrením, ktoré bude v súlade so zákonom a s ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.*“

¹³ Rozhodnutie Krajského úradu životného prostredia v Žiline, odboru starostlivosti o životné prostredie č. 2010/00093/Klz zo dňa 15. 1. 2010.

ností. Prvostupňový orgán zároveň upozornil stavebníka, že v prípade, ak v ustanovenom termíne uvedené podklady rozhodnutia nepredloží, tak správny orgán vodoprávne konanie zastaví. Stavebník uvedené podklady nedoložil – najmä list vlastníctva – preukazujúci, že má právo k pozemku, resp. nájomnú zmluvu alebo kúpnu zmluvu, a preto prvostupňový správny orgán aj odvolací správny orgán konanie zastavili. S týmito závermi sa stotožnil aj Krajský súd v Žiline v rámci súdneho prieskumu uvedených rozhodnutí. Stavebník neodstránil nedostatky svojej žiadosti, pretože prvostupňový správny orgán mal povinnosť odstrániť nedostatky v majetkovoprávných vzťahoch vo vzťahu k pozemkom, na ktorých sa mala vodná stavba realizovať. Stavebník sa odvolal na Najvyšší súd Slovenskej republiky. Tvrdil, že uvedené podklady nemusel prvostupňovému orgánu predkladať, pretože tento ich už mal k dispozícii a skutkové okolnosti sa podstatne nezmenili a stanoviská nestratili platnosť. Stavebník navyše iné právo k pozemku preukázal ešte v územnom konaní predložením nájomnú zmluvu o prenájme nehnuteľnosti – pozemku – uzavretú medzi obcou Bobrovec a stavebníkom.

Predmet uvedeného verejnoprávneho sporu vytváral pozemok – na ktorom chcel stavebník realizovať zámer malej vodnej elektrárne – a vlastnícke alebo iné právo k nemu ako predpoklad na realizáciu stavby podľa § 58 ods. 2¹⁴ a § 139 ods. 1¹⁵ zákona č. 50/1976 Zb.

Krajská prokuratúra v Žiline totiž tvrdila, že na vydanie uvedeného rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu neboli splnené hmotnoprávne podmienky v podobe preukázania vlastníckeho alebo iného práva k pozemku. Túto povinnosť ustanovuje v konečnom dôsledku aj Vyhláška Ministerstva životného prostredia č. 453/2000 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia stavebného zákona (ďalej ako „Vyhláška MŽP SR č. 453/2000 Z. z.“).¹⁶ Stavebný zámer malej vodnej

¹⁴ Podľa § 58 ods. 2 zákona č. 50/1976 Zb. „Stavebník musí preukázať, že je vlastníkom pozemku alebo že má k pozemku iné právo podľa § 139 ods. 1 tohto zákona, ktoré ho oprávňuje zriadiť na ňom požadovanú stavbu. Stavebník významnej investície, diaľnice, rýchlostnej cesty alebo železničnej dráhy preukazuje, že je vlastníkom pozemku alebo že má k pozemku iné právo podľa § 139 ods. 1 pred vydaním stavebného povolenia. To neplatí, ak tieto skutočnosti preukázal v územnom konaní a po právoplatnosti územného rozhodnutia nedošlo k zmene.“

¹⁵ Podľa § 58 ods. 2 zákona č. 50/1976 Zb. „Pod pojmom „iné práva k pozemkom a stavbám“ použitým v spojení „vlastnícke alebo iné práva k pozemkom a stavbám na nich“ sa podľa povahy prípadu rozumie ... a) užívanie pozemku alebo stavby na základe nájomnej zmluvy, dohody o budúcej kúpnej zmluve alebo dohody o budúcej zmluve o vecnom bremene, z ktorých vyplýva právo uskutočniť stavbu alebo jej zmenu, ... b) právo vyplývajúce z vecného bremena spojeného s pozemkom alebo stavbou, ... c) právo vyplývajúce z iných právnych predpisov, ... d) užívanie pozemku alebo stavby na základe koncesnej zmluvy, z ktorej vyplýva právo uskutočniť stavbu alebo jej zmenu.“

¹⁶ Podľa § 8 ods. 2 písm. a) Vyhlášky MŽP SR č. 453/2000 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia stavebného zákona „k žiadosti o stavebné povolenie sa prikladajú doklady, ktorými stavebník preukazuje, že je vlastníkom pozemku alebo stavby alebo že má k pozemku či stavbe iné právo, ktoré

elektrárne chcel stavebník realizovať na vodnom toku. Najvyšší súd Slovenskej republiky sa preto zamerlal na vymedzenie pojmu vodný tok. Podľa § 43 ods. 1 a 2 zákona č. 364/2004 Z. z. „(1) *Vodným tokom je vodný útvar trvalo alebo občasne tečúcich povrchových vôd po zemskom povrchu v prirodzenom koryte alebo v umelom koryte, ktoré je jeho súčasťou, a ktorý je napájaný z vlastného povodia alebo z iného vodného útvaru. Vodným tokom sú aj vody v slepých ramenách, mŕtvych ramenách a odstavených ramenách, ak sú ovplyvňované hydrologickým režimom vodného toku, ako aj vody umelo vzduté v koryte. Vodným tokom zostávajú aj povrchové vody, ktorých časť tečie pod zemským povrchom alebo zakrytými úsekmi. ...* (2) *Ak preteká vodný tok po pozemku, ktorý je evidovaný v katastri nehnuteľností ako vodná plocha so spôsobom využitia pozemku ako vodný tok, je tento pozemok korytom. Ak preteká vodný tok po pozemku, ktorý nie je takto evidovaný v katastri nehnuteľností, je korytom pozemok tvoriaci dno a brehy, v ktorých odtekajú vody až po brehovú čiaru.*“

Správu vodných tokov na Slovensku vykonávajú podľa § 48 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. *správca vodohospodársky významných vodných tokov, ktorým je štátna odborná organizácia ministerstva a správcovia drobných vodných tokov, ktorými sú správca vodohospodársky významných vodných tokov a štátne organizácie, ktorým bola prevedená správa podľa § 51 ods. 1.*¹⁷ Správa vodných tokov je podľa § 48 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. *všestranne zameraná starostlivosť o zachovanie a rozvoj všetkých funkcií vodných tokov a ich koryt. Správca vodného toku je aj správcom pozemkov koryt, ktoré sú vo vlastníctve Slovenskej republiky. Vlastníctvo vodných tokov upravuje čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Čl. 20 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ustanovuje, že „zákon ustanoví, ktorý ďalší majetok okrem majetku uvedeného v čl. 4 tejto ústavy, nevyhnutný na zabezpečovanie potrieb spoločnosti, rozvoja národného hospodárstva a verejného záujmu, môže byť iba vo vlastníctve štátu, obce alebo určených právnických osôb. Zákon tiež môže ustanoviť, že určité veci môžu byť iba vo vlastníctve občanov alebo právnických osôb so sídlom v Slovenskej republike.*“ Pozemok vymedzuje zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) (ďalej ako „zákon č. 162/1995 Z. z.“) *ako časť zemského povrchu oddelená od susedných častí hranicou územnej správnej jednotky, katastrálneho územia, zastavaného územia obce, hranicou vymedzenou právom k nehnuteľnosti, hranicou držby alebo hranicou druhu pozemku, alebo rozhraním spôsobu využívania pozemku.*

ho oprávňuje zriadiť na pozemku požadovanú stavbu alebo vykonať zmenu stavby, alebo udržiavacie práce na nej.“

¹⁷ Podľa § 51 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. *„Na základe rozhodnutia ministerstva možno správu drobného vodného toku alebo jeho uceleného úseku previesť do správy inej štátnej organizácie, ktorej drobný vodný tok prevažne slúži.*“

Jedným z druhov pozemkov je v podľa § 9 písm. h) zákona č. 162/1995 Z. z. i vodná plocha. Stavbu malej vodnej elektrárne chcel stavebník realizovať na pozemku, ktorým je vodná plocha. Za týmto účelom stavebník k žiadosti o povolenie predložil nájomnú zmluvu o nájme pozemku. Uvedená parcela bola vedená v katastri nehnuteľností ako vodná plocha, so spôsobom využívania vodný tok. Nebola zapísaná na liste vlastníctva. Avšak spisový materiál obsahoval stanovisko Slovenského vodohospodárskeho podniku,¹⁸ š. p., ktorým požadoval uzatvoriť nájomnú zmluvu s odborom správy majetku – ako správcom vodného toku. Správny orgán preto nemohol akceptovať nájomnú zmluvu uzavretú medzi obcou Bobrovec a stavebníkom ako zmluvu, ktorá preukazuje iné právo k pozemku oprávňujúce stavebníka na ňom zriadiť malú vodnú elektrárňu. Výlučne štát môže byť v podľa Ústavy Slovenskej republiky a zákona č. 364/2004 Z. z. vlastníkom vodného toku, ktorého súčasťou je i koryto rieky. Súdna judikatúra preto zaujala odmietavý postoj k názoru, že pokiaľ pozemok nie je zapísaný na liste vlastníctva v prospech Slovenskej republiky, má obec právo nakladať s touto parcelou. Vlastnícke právo k vodnému toku vyplýva priamo z Ústavy Slovenskej republiky a zápis v katastri nehnuteľností má len evidenčný charakter. Pokiaľ by v katastri nehnuteľností obec figurovala ako vlastníka predmetnej parcely, takýto zápis by s ohľadom na vymedzenie vlastníctva k vodným tokom v Ústave Slovenskej republiky nebol hodnoverný a ako taký by sa v súlade s § 71 ods. 3 zákona č. 162/1995 Z. z. nesmel používať.¹⁹ Judikatúra k uvedeným argumentom aplikovala zásadu vyplývajúcu ešte z rímskeho práva „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ a vyvodila záver, že obec nemôže platne uzatvoriť nájomnú zmluvu na takýto pozemok, pretože sa nemôže stať ani vlastníkom takéhoto pozemku. Obec môže byť v súlade s ustanovením § 51 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. správcom vodného toku. Vodný tok jej môže byť prenechaný iba do nájmu alebo výpožičky.

K tomuto názoru sa priklonila aj judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky.²⁰ Právny stav, v ktorom pozemok nie je zapísaný na liste vlastníctva v prospech Slovenskej republiky, nemá vplyv na skutočnosť, že vlastnícke právo k vodnému toku vyplýva priamo z Ústavy Slovenskej republiky a jeho vlastníkom môže byť len Slovenská republika. Opačný záver by bol podľa súdnej judikatúry svojvoľný či arbitrárny. Ústavnoprávna úprava vlastníctva vodných tokov je preto podľa súdnej judikatúry rozhodujúca. Tvrdenie, že by si Slovenská republika ako

¹⁸ Stanovisko Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p. č. CZ12165/2008/210 zo dňa 28. 4. 2008.

¹⁹ Podľa § 71 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. „Závazné údaje katastra sa používajú najmä na ochranu práv k nehnuteľnostiam, na účely správy daní a poplatkov, na ochranu poľnohospodárskeho pôdneho fondu, ochranu lesného pôdneho fondu, tvorbu a ochranu životného prostredia, hospodársku činnosť a na informačné systémy o nehnuteľnostiach.“

²⁰ K tomu bližšie pozri: Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 284/2013-12, zo dňa 22. mája 2013.

štát mala k takému pozemku uplatňovať svoje vlastnícke právo je právne bezvýznamné. Takýto postoj je podľa súdnej judikatúry zároveň v súlade s ústavnými princípmi, ale v konečnom dôsledku i jediným akceptovateľným riešením vzniknutej situácie, keď pri opačnom prístupe by došlo k povoleniu stavby na pozemku bez práva k nemu poskytnutému stavebníkovi subjektom, ktorý jediný môže byť jeho vlastníkom podľa ústavnej úpravy, t. j. Slovenskou republikou.

Účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd

Súdna judikatúra na Slovensku reagovala aj na otázky výkladu ustanovení zákona č. 364/2004 Z. z. o účelnom, hospodárnom a trvalo udržateľnom využívaní vôd. Ústavnoprávnym východiskom takého využívania vôd je druhá veta čl. 4 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorej „Slovenská republika chráni a zveľaďuje toto bohatstvo, šetrne a efektívne využíva nerastné bohatstvo a prírodné dedičstvo v prospech svojich občanov a nasledujúcich generácií.“ Okrem toho sa na právnu úpravu využívania vôd vzťahuje aj čl. 44 ods. 2, 3 a 4, podľa ktorých „(2) Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo. ... (3) Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky. ... (4) Štát dbá o šetrné využívanie prírodných zdrojov, o ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o životné prostredie a zabezpečuje ochranu určeným druhom voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov.“ Tieto povinnosti, i keď možno konštatovať, že úprava čl. 4 ods. 1 druhá veta a čl. 44 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky vyjadrujú určitú duplicitu úpravy povinnosti štátu k využívaniu prírodných zdrojov, sa premietli aj do zákona č. 364/2004 Z. z. V prvom rade je to vyjadrenie účelu a predmetu právnej úpravy zákona č. 364/2004 Z. z. v § 1 ods. 2 písm. c) tohto zákona.²¹ Na toto všeobecne vyjadrenie nadväzuje vyjadrenie povinností orgánu štátnej vodnej správy pri povoľovaní odberov vôd. Podľa § 21 ods. 7 zákona č. 364/2004 Z. z. „Orgán štátnej vodnej správy je viazaný pri povoľovaní odberu ... a) vôd z vodného toku prietokom vody vo vodnom toku, ktorý ešte umožňuje všeobecné užívanie povrchových vôd a zabezpečuje funkcie vodného toku a zachovanie vodných ekosystémov v ňom (ďalej len „minimálny zostatkový prietok“), ... b) podzemných vôd hladinou podzemnej vody, ktorá ešte umožňuje trvalo udržateľné využívanie vodných zdrojov a riadnu funkciu vodných útvarov s nimi súvisiacich (ďalej len „minimálna hladina podzemných vôd“) a rozhodnutím ministerstva o schválení záverečnej správy s výpočtom množstiev podzemnej vody.“

Toto ustanovenie zákona bolo zmenené zákonom č. 409/2014 Z. z. Tento zákon doplnil znenie § 21 ods. 7 písm. b) zákona č. 364/2004 Z. z. o slová „a rozhod-

²¹ Podľa uvedeného ustanovenia: „Tento zákon vytvára podmienky na ... c) účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd, ...“

nutím ministerstva o schválení závěrečné správy s výpočtem množství podzemnej vody.“ Pôvodné znenie uvedeného ustanovenia neobsahovalo povinnosť orgánu štátnej vodnej správy zohľadňovať rozhodnutie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o schválení závěrečné správy s výpočtom množství podzemnej vody podľa § 18 zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) (ďalej ako „zákon č. 569/2007 Z. z.).

Zákonnodarca túto zmenu zdôvodnil tak, že „úprava ustanovenia v § 21 ods. 7 písm. b) sa navrhuje v nadväznosti na § 4b ods. 1 podľa ktorého sa zisťovanie výskytu podzemných vôd vykonáva v útvaroch podzemných vôd a v hydrogeologických rajónoch hydrogeologickým prieskumom, ktorého výstupom je rozhodnutie ministerstva o schválení závěrečné správy s výpočtom množství podzemnej vody a z dôvodu zamedzenia viazania podzemných vôd, ktoré sa nevyužívajú; povolenia sa budú vydávať podľa potreby a nie podľa využiteľného množstva.“²² § 4b ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. upravuje zisťovanie výskytu, množstva, režimu a kvality podzemných vôd a podľa tohto ustanovenia „Zisťovaním výskytu, množstva, režimu a kvality podzemných vôd sa zabezpečujú podklady potrebné na tvorbu koncepcií udržateľného využívania vôd a ich ochrany, prípravu a spracovanie plánov manažmentu povodí, **na výkon štátnej vodnej správy a na poskytovanie informácií verejnosti.** Zisťovanie výskytu podzemných vôd sa vykonáva v útvaroch podzemných vôd a v hydrogeologických rajónoch hydrogeologickým prieskumom.“

Za výkon štátnej vodnej správy považuje zákon č. 364/2004 Z. z. aj právomoc zriadiť ochranné pásmo. Túto právomoc upravuje § 32 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z., podľa ktorého „Na ochranu výdatnosti kvality a zdravotnej bezchybnosti vody vodárenských zdrojov, ktoré sa využívajú, orgán štátnej vodnej správy určí ochranné pásma na základe posudku orgánu na ochranu zdravia. Ak to vyžadujú závažné okolnosti, môže orgán štátnej vodnej správy určiť ochranné pásma aj pre využiteľné vodárenské zdroje a pre vodné zdroje určené na odber pre pitnú vodu s kapacitou nižšou, ako ú definované vodárenské zdroje. Určené ochranné pásma sú súčasne pásmami hygienickej ochrany podľa osobitného predpisu“. Okrem ochranného pásma vodného zdroja upravuje zákon č. 364/2004 Z. z. pásmo ochrany vodnej stavby v § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z., podľa ktorého „V záujme ochrany vodnej stavby, ak nejde o verejný vodovod a verejnú kanalizáciu, môže orgán štátnej vodnej správy na návrh vlastníka vodnej stavby určiť pásmo ochrany vodnej stavby a podľa jej povahy zakázať alebo obmedziť v ňom výstavbu niektorých stavieb alebo činnosti. V pásme ochrany vodnej stavby je vlastník vodnej stavby povinný poskytnúť vlastníčkovi nehnuteľnosti náhradu podľa všeobecných predpisov o náhrade škody.“

²² K tomu bližšie pozri: Dôvodová správa k návrhu zákona č. 409/2014 Z. z.

Využitie uvedených právomocí štátnou vodnou správou bolo predmetom verejnoprávneho sporu, ktorý posudzoval až Ústavný súd Slovenskej republiky ešte pred uvedením doplnením § 21 ods. 7 písm. b) zákona 364/2004 Z. z., a to zákonom č. 409/2014 Z. z. Vlastník vodnej stavby – geotermálneho vrtu VRT VSČ – 1, V. – sa na základe záverov a odporúčaní Záverečnej správy podrobného hydrogeologického prieskumu, ktorú schválilo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky²³ dňa 9. 7. 2009 obrátil na Krajský úrad životného prostredia v Prešove so žiadosťou o zriadenie pásma ochrany vodnej stavby. Vlastník navrhol zriadenie pásma ochrany vodnej stavby vo vzdialenosti 5 km od nej. Krajský úrad životného prostredia v Prešove, odbor kvality životného prostredia zriadenie pásma ochrany vodnej stavby zamietol.²⁴ Vlastník sa preto odvolal na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Sekciu vôd, Odbor štátnej správy v sektore vôd a rybárstva, ktoré ale rozhodnutie Krajského úradu životného prostredia potvrdilo.²⁵ Vlastník sa preto obrátil na Krajský súd v Bratislave so žalobou o preskúmanie uvedených rozhodnutí, ktorý však taktiež žalobu vlastníka zamietol.²⁶ Vlastník sa preto odvolal na Najvyšší súd Slovenskej republiky, ale ani tam neuspel, pretože Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave potvrdil.²⁷

Vlastník preto podal individuálnu sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky na Ústavný súd Slovenskej republiky.²⁸ Vlastník v tejto sťažnosti tvrdil, že Najvyšší súd Slovenskej republiky porušil jeho právo na spravodlivé súdne konanie tým, že postupoval pri výklade § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. neprimerane reštriktívne. Podľa vlastníka preto Najvyšší súd Slovenskej republiky nad rámec zákonného znenia a zmyslu tohto ustanovenia obmedzil, resp. vylúčil možnosť aplikácie tohto ustanovenia v prípade špecifického typu vodnej stavby, akým je geotermálny vrt. To malo byť podľa neho v rozpore s doterajšou judikatúrou Ústavného súdu Slovenskej republiky upravujúcou princípy výkladu právnych noriem všeobecnými súdmi²⁹ Neprimerane reštriktívnym výkladom inštitútu

²³ Rozhodnutie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky zo dňa 18. 8. 2008, číslo rozhodnutia 92S2/2008-9.1

²⁴ Rozhodnutie Krajského úradu životného prostredia v Prešove č. j. 1/2009/00890-012/JL zo dňa 8. 12. 2009.

²⁵ Rozhodnutie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky zo dňa 25. 5. 2010, číslo: 6261/2010-8.1

²⁶ K tomu bližšie pozri: Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 7. 12. 2011 č. k. 2 S/272/2010-71.

²⁷ K tomu bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 11. 2012, sp. zn. 3 Sžp 6/2012.

²⁸ K tomu bližšie pozri: Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 193/2013-14, zo dňa 19. marca 2013.

²⁹ Pozri napr. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 306/2010 zo dňa 8. decembra 2010, Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 341/07, zo dňa 11. decembra 2007.

pásma ochrany vodnej stavby, ktorý prijali všeobecné súdy, mali preto zasiahnuť do práva vlastníka na ochranu vlastníckeho práva, keďže v konečnom dôsledku tým bola znemožnená ochrana jeho investície, ktorú vynaložil na vybudovanie predmetného geotermálneho vrtu. Rovnako tým súdy mali znemožniť aj ochranu budúcich investícií, ktoré bude musieť vlastník ešte vynaložiť, aby bolo možné geotermálny vrt aj reálne využívať. Výklad § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z., ktorý podľa vlastníka aplikoval Najvyšší súd Slovenskej republiky, nebol podľa vlastníka správny, ale bol arbitrárny. Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa vlastníka iba konštatoval, že predmetom pásma ochrany nemôže byť zákaz ďalších prieskumných činností na vymedzenom území, bez toho, aby uviedol aké konkrétne úvahy ho k tomuto záveru viedli. Najvyšší súd Slovenskej republiky nezohľadňoval podľa vlastníka pri svojom právnom posúdení veci systematickú súvislosť vykladaného ustanovenia. V napadnutom rozhodnutí sa nevyporiadal ani s ďalšou závažnou skutočnosťou, ktorú vlastník namietal a ktorá môže mať podľa neho podstatný vplyv na výklad § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. Išlo o otázku závažnosti záverečnej správy schválenej Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky ako ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť ochrany vôd.

Ústavný súd Slovenskej republiky však zaujal právny názor, že Najvyšší súd Slovenskej republiky primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagoval na námietky a vyjadrenia vlastníka vodnej stavby, a preto postupoval v súlade s platným procesným právom. Ústavný súd Slovenskej republiky teda tvrdil, že Najvyšší súd Slovenskej republiky rešpektoval práva vlastníka vodnej stavby a rešpektoval aj druh a štádium konania, v ktorom vlastník uplatňoval svoje nároky, námietky a vyjadrenia.

Ústavný súd Slovenskej republiky sa teda priklonil k názoru orgánov štátnej vodnej správy a oboch správnych súdov, že ochrana vodných stavieb podľa § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. slúži k bezprostrednej ochrane vodnej stavby a na zabezpečenie jej prevádzkyschopnosti, nie na ochranu využiteľného množstva geotermálnych vôd. Na základe toho orgán štátnej správy nemohol určitým pásma ochrany vodnej stavby chrániť kvantitatívne parametre podzemných vôd. Orgány štátnej vodnej správy argumentovali aj tým, že podľa § 65 zákona č. 364/2004 Z. z. *orgány štátnej vodnej správy pri vydávaní povolení na osobitné užívanie vôd, súhlasov, vyjadrení a pri inom rozhodovaní sú povinné vychádzať z výsledkov zisťovania výskytu a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd, z vodnej bilancie, z programu opatrení na účely zlepšenia kvality povrchových vôd určených na odbery pre pitnú vodu, z plánov manažmentu povodí, z Vodného plánu Slovenska, z programu znižovania znečisťovania vôd škodlivými látkami a obzvlášť škodlivými látkami a z koncepcií a rozvojových programov vo vodnom hospodárstve.* Nemali preto právomoc určiť pásmo ochrany stavby na základe dôvodov uvádza-

ných vlastníkom vodnej stavby. Avšak kvantitatívnu ochranu podzemných vôd by museli zohľadniť pri nových žiadostiach o vydanie povolení iným subjektom v okolí existujúcej vodnej stavby vlastníka.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa preto priklonil k výkladu, že cieľom ochrany vodnej stavby podľa § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. je obmedzenie stavebnej činnosti, prípadne iných činností, ktoré by akýmkoľvek spôsobom mohli poškodiť samotnú vodnú stavbu. Tvrdil preto, že uvedené ustanovenie začína slovným spojením *v záujme ochrany vodnej stavby*, a preto uvedené pásmo ochrany podľa § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. je určené na ochranu vodnej stavby a nie na ochranu využiteľného množstva geotermálnych vôd, ako to požadoval vlastník vodnej stavby. Inštitút pásma ochrany vodnej stavby neumožňuje zakázať povoľovanie ďalších prieskumných území a vykonávanie hydrogeologického prieskumu inými osobami v danej hydrogeologickej štruktúre. Vlastník mal správne poukázať na jeden z významov právnej úpravy zákona č. 364/2004 Z. z., ktorým je účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd. Avšak podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ak ide o ochranu geotermálnych vôd, tak na zabezpečenie trvalej a dlhodobej výdatnosti geotermálneho vrtu slúžia iné ustanovenia zákona č. 364/2004 Z. z. a nie ustanovenie § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. Na dosiahnutie tohto účelu zákona, požadovaného vlastníkom vodnej stavby slúži podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky napr. aj § 21 ods. 7 zákona č. 364/2004 Z. z. alebo § 65 zákona č. 364/2004 Z. z. Prípadné ďalšie odbery geotermálnych vôd viaže právna úprava na povoľovací režim a orgány štátnej vodnej správy sú pri povoľovaní viazané hladinou podzemnej vody, ktorá ešte umožňuje trvalo udržateľné využívanie vodných zdrojov a riadnu funkciu vodných útvarov s nimi súvisiacich.

Orgány štátnej vodnej správy pri povoľovaní osobitného užívania vôd vychádzajú z výsledkov zisťovania výskytu podzemných vôd. Táto povinnosť má zabrániť situácii prípadného ovplyvnenia existujúcich zdrojov geotermálnych vôd novými vrtmi, realizovanými v rámci nových prieskumných území. Zároveň v konaní podľa § 23 ods. 4 písm. e) zákona č. 569/2007 Z. z., orgán štátnej vodnej správy, ako dotknutý orgán nemusí vyjadriť súhlas s návrhom prieskumného územia, ak by mohlo dôjsť k negatívnemu odberu už povolených odberov geotermálnych vôd geologickým dielom. Vodná stavba alebo osobitné užívanie vôd odberom geotermálnych vôd podlieha povoľovaciemu konaniu, v ktorom orgány štátnej vodnej správy hodnotia jednotlivé aspekty, ktorého výsledkom môže byť povolenie, resp. nepovolenie novej vodnej stavby, resp. osobitného užívania geotermálnych vôd.

Týmito povinnosťami sa má podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zabezpečiť účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd. Takéto využíva-

nie nie je možné zabezpečiť prostredníctvom § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z., ako to požadoval vlastník vodnej stavby.

Otázkou však potom zostáva, prečo sa zákonodarca rozhodol zákonom č. 409/2014 Z. z. doplniť § 21 ods. 7 písm. b) zákona č. 364/2004 Z. z. o inštitút rozhodnutia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o schválení záverečnej správy s výpočtom množstiev podzemnej vody?

Predchádzajúca práva úprava nevyžadovala pri povoľovaní odberu podzemných vôd zohľadnenie rozhodnutia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o schválení záverečnej správy s výpočtom množstiev podzemnej vody, na ktoré sa odvolával vlastník vodnej stavby. Súdna judikatúra však argumentovala, že účelu, ktorý chcel dosiahnuť vlastník vodnej stavby slúži ustanovenie, ktoré sa zákonodarca neskôr rozhodol doplniť práve o argumenty na ktoré poukazoval vlastník vodnej stavby. Otázkou rovnako zostáva výklad § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. Súdna judikatúra vychádzala z úvodnej časti vety tohto ustanovenia, ktorú zákonodarca vyjadril slovami „*V záujme ochrany vodnej stavby...*“. Toto ustanovenie však umožňuje orgánu štátnej vodnej správy *na návrh vlastníka vodnej stavby určiť pásmo ochrany vodnej stavby a podľa jej povahy zakázať alebo obmedziť v ňom nielen výstavbu niektorých stavieb*, ale aj činnosti. Zákonodarca teda zdôraznil povahu vodnej stavby a umožnil štátnej vodnej správe zakázať v ochrannom pásme okrem ďalšej výstavby a ďalšie činnosti.

Povaha geotermálneho vrtu je viazaná na výskyt geotermálnych vôd. Ďalšie činnosti môžu kvantitu, ale aj kvalitu geotermálnych vôd znížiť. Argument súdnej judikatúry, že tejto ochrane slúžia iné ustanovenia zákona č. 364/2004 Z. z. je síce na mieste, na druhej strane sa však judikatúra nevyporiadala s námietkami vlastníka vodnej stavby k reštriktívnemu výkladu ustanovenia § 55 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z., keď podľa nášho názoru štátna správa mohla rozhodnúť – navyše za existencie záverečnej správy schválenej Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky – tak, ako navrhoval vlastník vodnej stavby. Výklad zvolený súdnou judikatúrou bol preto podľa nášho názoru neprimerane reštriktívny a nezohľadňoval požiadavku šetrného využívania prírodných zdrojov a účinnej starostlivosti o životné prostredie, t. j. aj ochrany geotermálnych vôd, tak ako ju vyjadruje čl. 44 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a od roku 2014 aj čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

Pozitívny záväzok štátu a iných subjektov dbať o šetrné využívanie vôd, o ich ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o vody

Pozitívny záväzok štátu dbať o šetrné využívanie vôd, o ich ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o vody sa premietol napr. do § 39 zákona č. 364/2004 Z. z. V tomto ustanovení zákonodarca vyjadril základné právne po-

vinnosti subjektov zaobchádzajúcich so znečisťujúcimi látkami vo vzťahu k povrchovým a podzemným vodám. Pozitívny záväzok štátu v sa tomto smere prejavil predovšetkým v prijatí právnej úpravy, ktorá zakotvuje povinnosti vo vzťahu k zaobchádzaniu so znečisťujúcimi látkami. Na tieto povinnosti reaguje aj súdna judikatúra, ktorá považuje za zákonný postup, ak štátna správa vyvodí zodpovednosť za porušenie povinnosti podľa § 39 ods. 2 písm. b), e) a f) a § 39 ods. 4 písm. a) zákona č. 364/2004 Z. z.³⁰ na tom základe, že právnická osoba použila zariadenie na skladovanie znečisťujúcich látok, ktoré nie je vhodné z hľadiska ochrany vôd. Takým prípadom sú napríklad poľnohospodárske stavby z osemdesiatych rokov minulého storočia, ktoré sa pôvodne využívali na skladovanie silážneho krmiva a v súčasnosti slúžia ako hnojiska. Súdna judikatúra potvrdila, že takýto postup právnickej osoby prevádzkovateľa je porušením povinnosti vo vzťahu k ochrane povrchových a podzemných vôd, pretože používanie zariadenia, ktoré nie je technicky spôsobilé zabrániť priesaku znečisťujúcich látok a do pôdy a ohrozeniu kvality vôd, zakladá zodpovednosť právnickej osoby za porušenie povinnosti vo vzťahu k ochrane vôd. Štátna správa je zároveň povinná vyvodiť za uvedený skutok administratívnu zodpovednosť.³¹

Tieto ustanovenia okrem povinností pri zaobchádzaní so znečisťujúcimi látkami ustanovujú prevádzkovateľom aj povinnosť vypracovať havarijný plán a predložiť ho orgánu štátnej vodnej správy na schválenie a oboznámiť s ním svojich zamestnancov. Rovnako závažne preto posudzuje súdna judikatúra aj také

³⁰ Podľa § 39 ods. 2 písm. b), e) a f) zákona č. 364/2004 Z. z.: „Ten, kto zaobchádza so znečisťujúcimi látkami, je povinný dodržiavať osobitné predpisy, ktoré ustanovujú, za akých podmienok možno s takýmito látkami zaobchádzať z hľadiska ochrany kvality povrchových vôd a podzemných vôd. Ak zaobchádzanie so znečisťujúcimi látkami z hľadiska ochrany vôd neupravujú osobitné predpisy, je ten, kto s takýmito látkami zaobchádza, povinný urobiť potrebné opatrenia, aby pri zaobchádzaní s nimi nevníkli do povrchových vôd alebo do podzemných vôd alebo neohrozili ich kvalitu. Takýmito opatreniami sú najmä: ... b) používať len také zariadenia, technologické postupy alebo iné spôsoby zaobchádzania so znečisťujúcimi látkami, ktoré sú vhodné aj z hľadiska ochrany vôd, ... e) vybudovať a riadne prevádzkovať účinné kontrolné systémy na včasné zistenie úniku znečisťujúcich látok, na pravidelné hodnotenie výsledkov sledovania a oznamovať výsledky orgánu štátnej vodnej správy, ... f) ďalšie opatrenia potrebné podľa charakteru znečisťujúcej látky a spôsobu zaobchádzania s ňou.“ § 39 ods. 4 písm. a) zákona č. 364/2004 Z. z.: „Ten, kto pravidelne zaobchádza v rámci výrobného procesu alebo inej činnosti s tuhými znečisťujúcimi látkami v množstve väčšom ako 1 t alebo s kvapalnými znečisťujúcimi látkami v množstve väčšom ako 1 m³ alebo zaobchádza s tuhými prioritnými nebezpečnými látkami v množstve väčšom ako 0,3 t alebo s kvapalnými prioritnými nebezpečnými látkami v množstve väčšom ako 0,3 m³, je povinný vykonať okrem opatrení uvedených v odseku 2 aj tieto opatrenia: ... a) zostaviť plán preventívnych opatrení na zamedzenie vzniku neovládateľného úniku znečisťujúcich látok do životného prostredia a na postup v prípade ich úniku (ďalej len „havarijný plán“), predložiť ho orgánu štátnej vodnej správy na schválenie a oboznámiť s ním zamestnancov, ...“

³¹ K tomu bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 1. Apríla 2015, sp zn. 3 Sžo 30/2014.

prípady, ak prevádzkovateľ v čase vykonávania kontroly orgánom štátnej správy v objekte, v ktorom prevádzkovateľ realizuje svoju činnosť, a kde zaobchádza s nebezpečnými látkami, nemá vypracovaný a schválený príslušným orgánom štátnej vodnej správy tzv. „havarijný plán“.

Ak prevádzkovateľ v čase vykonávania kontroly predloží kontrole prevádzkový poriadok pre skladovanie a zaobchádzanie s nebezpečnými látkami a havarijný plán pre bývalú prevádzku kontrolovaného objektu – sklad horľavín, ktoré dokumenty však nemôžu nahrádzať zákonom vyžadovaný havarijný plán, keďže každý z nich plní inú funkciu, považuje súdna judikatúra takéto konanie za porušenie zákona č. 364/2004 Z. z. Prevádzkovateľ má totiž podľa zákona č. 364/2004 Z. z. povinnosť mať vypracovaný a schválený havarijný plán pre v tom čase vykonávanú činnosť v objekte prevádzky, a preto havarijný plán pre bývalý sklad horľavín nemožno uznať. Rovnako pristupuje súdna judikatúra aj k prevádzkovým poriadkom pre skladovanie a zaobchádzanie s nebezpečnými látkami, ktoré majú iný účel ako havarijný plán. Prevádzkový poriadok pre skladovania a zaobchádzanie s nebezpečnými látkami slúži na zabezpečenie riadneho chodu a prevádzky skladu nebezpečných látok. Naproti tomu havarijný plán, ktorého náležitosti uvádza príloha vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 100/2005 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zaobchádzaní s nebezpečnými látkami, o náležitostiach havarijného plánu a o postupe pri riešení mimoriadneho zhoršenia vôd.

Havarijný plán predstavuje plán preventívnych opatrení na zamedzenie vzniku neovládaného úniku nebezpečných látok a vedenie postupov dotknutého subjektu v prípade ich úniku do životného prostredia. Táto povinnosť je zároveň premietnutím všeobecnej preventívnej povinnosti vyjadrenej v čl. 44 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého „*Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.*“ Ak teda prevádzkovateľ predloží tento dokument až po vykonaní kontroly orgánom štátnej vodnej správy, nemá to vplyv na zánik jeho administratívnoprávnej zodpovednosti.³²

Positívny záväzok štátu a iných subjektov vo vzťahu ku kvalite vody sa prejavil aj v právnej úprave vypúšťania odpadových látok do povrchových vôd. Zákon č. 364/2004 Z. z. vytvára podmienky na všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine, zachovanie alebo zlepšovanie stavu vôd, na účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd, manažment povodí a zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek, znížovanie nepriaznivých účinkov povodní a sucha, zabezpečenie funkcií vodných to-

³² K tomu bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 5 Sžp 10/2011 zo dňa 29. septembra 2011.

kov a bezpečnosť vodných stavieb. Právne predpisy preto upravujú aj požiadavky na kvalitu vody. Vypúšťanie odpadových látok vytvára podstatu osobitného užívania vôd, na ktoré vyžaduje právna úprava vydanie osobitného povolenia podľa § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 364/2004 Z. z.³³

Prevádzkovateľ sa preto môže dopustiť porušenia uvedených povinností podľa zákona č. 364/2004 Z. z., ak vypúšťa odpadové vody z havarijnej akumulačnej nádrže do povrchových vôd vodného toku v rozpore s povolením vydaným orgánom štátnej vodnej správy. Orgán štátnej vodnej správy v takomto povolení určí povolené množstvo a spôsob merania množstva vypúšťaných odpadových vôd, povolené neprekročiteľné koncentračné a bilančné hodnoty jednotlivých ukazovateľov znečistenia vypúšťaných odpadových vôd, miesto a spôsob vypúšťania odpadových vôd, miesto odberu, dobu odberu vzoriek, početnosť odberov vzoriek, spôsob odberu vzoriek a spôsob kontroly jednotlivých ukazovateľov. Orgán štátnej vodnej správy má preto podľa § 74 ods. 1 písm. e) zákona č. 364/2004 Z. z. v takomto prípade povinnosť vyvodiť zodpovednosť a *uložiť pokutu právnickej osobe alebo fyzickej osobe – podnikateľovi, ktorá vypúšťa odpadové vody alebo osobitné vody do povrchových vôd alebo do podzemných vôd alebo vypúšťa priemyselné odpadové vody alebo osobitné vody s obsahom obzvlášť škodlivých látok do verejnej kanalizácie bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy alebo v rozpore s ním*. V opačnom prípade sa dopustí porušenia svojho pozitívneho záväzku vyplývajúceho z Ústavy Slovenskej republiky dbať o šetrné využívanie prírodných zdrojov.³⁴

Poplatková povinnosť za odber vôd

Positívny záväzok štátu sa rovnako premietol do právnej úpravy poplatkovej povinnosti za odbery podzemných vôd a za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. § 79 zákona č. 364/2004 Z. z. upravil platenie poplatkov za odbery podzemných vôd a ustanovil všeobecné pravidlo podľa jeho odseku 2, že *„Poplatky za odbery podzemných vôd je povinný platiť ten, kto odoberá podzemné vody v množstve presahujúcom 15 000 m³ za kalendárny rok alebo 1 250 m³ za mesiac.“* Poplatok za uvedený odber podzemnej vody je podľa odseku 1 § 79 *finančnou náhradou a) odber podzemných vôd, ... b) vypúšťanie odpadových vôd alebo osobitných vôd do povrchových vôd, ... c) vypúšťanie odpadových vôd alebo osobitných vôd do podzemných vôd, ... d) vypúšťanie geotermálnych vôd do povrchových vôd*. Výnimky z poplatkovej povinnosti upravil zákonodarca v § 79 ods. 3 zákona č. 364/2004 Z. z.

³³ Podľa § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 364/2004 Z. z. *„Povolenie na osobitné užívanie vôd je potrebné, ak nejde o používanie vôd podľa § 18 až 20 c) na vypúšťanie odpadových vôd, osobitných vôd a geotermálnych vôd do povrchových vôd alebo do podzemných vôd, ...“*

³⁴ K tomu bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 5 Sžp 6/2011 zo dňa 29. septembra 2011.

V rokoch 2009 až 2012 však toto ustanovenie upravovalo poplatkovú povinnosť, vymedzenie poplatku a výnimky z poplatkovej povinnosti odlišne. Poplatkom bola podľa § 79 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. *finančná náhrada za odber podzemných vôd a za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Poplatková povinnosť* podľa § 79 ods. 3 písm. i) zákona č. 364/2004 Z. z. *sa nevzťahovala aj na odbery podzemných vôd pri odberoch na účely energetického využitia, ak sa následne vypúšťajú do podzemných vôd, okrem odberov geotermálnych vôd.* Zmeny v právnej úprave poplatkov za odber a vypúšťanie vody boli reakciou na súdnu judikatúru.

Spoločnosť BBC Five ABC, a. s. podal Slovenskému vodohospodárskemu podniku, š. p. dňa 15. januára 2009 Poplatkové oznámenie o výške poplatkov za odbery podzemných vôd na rok 2009, v ktorom uviedol predpokladaný odber geotermálnych vôd a iných podzemných vôd na energetické využitie vo výške 150.000 m³/rok. Slovenský vodohospodársky podnik preto vykonal dňa 27. februára 2009 miestne zisťovanie a dňa 12. mája 2009 rozhodol o určení výšky poplatkov pre rok 2009 za odbery podzemných vôd touto spoločnosťou v celkovej výške 14.940,- Eur v troch splátkach. Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. ako správca zistil, že spoločnosť využíva odoberanú podzemnú vodu pre technológiu chladenia, fontány a závlahovú vodu. Odoberanú vodu merajú vodomery pre všetky účely použitia bez osobitného merania podľa účelu ich využitia, t. j. na chladenie priestorov budovy spoločnosti, na fontány a zavlažovanie. Pri takomto použití podzemnej vody sa mala podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z. najvyššia sadzba poplatku za odber podzemnej vody.³⁵ Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. pritom vychádzal aj interného predpisu Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky.

Spoločnosť však argumentovala, že si nechala nainštalovať a zaplombovať tri nové vodomery, ktoré osobitne merali množstvo podzemnej vody využívanej na závlahy, fontány a energetické využitie. Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. túto obranu spoločnosti vyjadrenú v odvolaní zamietol a poukázal na to, že spoločnosť využíva odoberanú vodu na chladenie budovy. Pretože spoločnosť svoju budovu chladila – teda odovzdávala teplo do vody – nemala využívať vodu energetickým spôsobom, pretože energetickým využitím vody rozumel Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. iba tepelné využívanie vody – teda opačný proces ako ochladzovanie – vykurovanie.

³⁵ Podľa § 6 ods. 2 písm. d) nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z. „Sadzba poplatkov za odbery podzemných vôd podľa účelu ich použitia je pre ... d) odbery na ostatné použitie 0,0996 eura/m³.“ Podľa § 6 ods. 3 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z. „Ak sa podzemné vody odoberajú na viac účelov použitia podľa odseku 2 a jednotlivé odbery sa osobitne nemerajú určeným meradlom, použije sa najvyššia sadzba.“

Súdna judikatúra preto pristúpila k posúdeniu tohto prípadu, a to skrz rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sžo 45/2011 zo dňa 19. Novembra 2012. Zamerala sa na legislatívne vymedzenie pojmu podzemných vôd. Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 364/2004 Z. z. „Podzemnými vodami sú všetky vody nachádzajúce sa pod povrchom zeme v pásme nasýtenia a v bezprostrednom kontakte s pôdou alebo s pôdnym podložíom vrátane podzemných vôd slúžiacich ako médium na akumuláciu, transport a exploatáciu zemského tepla z horninového prostredia (ďalej len „geotermálna voda“).“ Primárne využitie podzemných vôd je preto podľa § 3 ods. 4 zákona č. 364/2004 Z. z. zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a na účely, na ktoré použitie pitnej vody ustanovujú osobitné predpisy. Iné použitie vody umožňuje právna úprava iba pri zachovaní ich prednostného určenia tohto prednostného určenia. Pojem podzemných vôd preto v sebe zahŕňa aj pojem geotermálnych vôd. Geotermálna voda je preto zároveň aj podzemnou vodou. Na rozdiel od ostatných podzemných vôd ju však zákonodarca definíčne vylčil z definície podzemných vôd. Zákonodarca preto rozlišuje medzi geotermálnou vodou odovzdávajúcou teplo, t. j. vodou, ktorá teplo neprijíma a podzemnou vodou, ktorá nemusí slúžiť výlučne na odovzdanie tepla, ale napríklad aj na prijatie tepla. Zákon č. 364/2004 Z. z. potom odlišne upravuje režim geotermálnych vôd a ostatných podzemných vôd.

Súdna judikatúra preto skúmala zámer zákonodarcu pri vytváraní ustanovenia § 79 ods. 3 písm. i) zákona č. 364/2004 Z. z. Toto ustanovenie zaviedol do obsahu zákona č. 364/2004 Z. z. zákon č. 230/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. júla 2005, a to článkom II bodom 31 tohto zákona. Zákonodarca však k tomu ustanoveniu neposkytol dôvodovú správu. Na základe toho sa preto judikatúra rozhodla sama poskytnúť výklad pojmu energetické využitie podzemnej vody. Zákon č. 364/2004 Z. z. ustanovuje, že poplatky za odber geotermálnych vôd na účely energetického využitia podľa ustanovenia § 79 ods. 3 písm. i) zákona č. 364/2004 Z. z., aj keď sa následne geotermálna voda vypúšťa do podzemných vôd, sa platia vždy. Výnimku tvoria ostatné podzemné vody za kumulatívneho splnenia nasledovných zákonných podmienok:

- nejde o geotermálnu vodu,
- ide o odber podzemnej vody na energetické využitie,
- následné vypúšťanie „použitej“ podzemnej vody do podzemných vôd.

Spoločnosť neodoberala geotermálnu vodu, ale ostatnú podzemnú vodu. Túto vodu vypúšťala ako použitú naspäť do podzemných vôd. Naspäť do podzemných vôd ju však vypúšťala teplejšiu ako čerpanú. Právna úprava § 2 písm. j) zákona č. 364/2004 Z. z. považuje vodu vypúšťanú naspäť do podzemných vôd už za odpadovú vodu. *Vodu použitú v obytných, výrobných, poľnohospodárskych, zdravotníckych a iných stavbách a zariadeniach alebo v dopravných prostriedkoch, pokiaľ má po použití zmenenú kvalitu, t. j. zloženie alebo teplotu, ako aj priesakovú*

vodu zo skládok odpadov a odkalísk preto kvalifikuje právna úprava ako odpadovú vodu. *Odpadová voda môže byť splašková, priemyselná a komunálna.* Zákon č. 364/2004 Z. z. nepovažuje za *použitú vodu vypúšťanú z rybochovných zariadení, rybníkov a vodných nádrží osobitne vhodných na chov rýb.* Spoločnosť vypúšťala odpadovú vodu do podzemných vôd prostredníctvom vsakovacích studní. Zákon č. 364/2004 Z. z. však v ustanovení § 79 zaviedol poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd,³⁶ nie do podzemných vôd. Zákonodarca však v zákone č. 364/2004 Z. z. prejavil vôľu rozlišovať medzi vypúšťaním odpadových vôd do podzemných vôd a do povrchových vôd. Súdna judikatúra teda vychádzala z tej skutočnosti, že § 79 uložil adresátom zákona č. 364/2004 Z. z. povinnosti v oblasti verejného práva. Pre ukládanie poplatkovej povinnosti preto musia v právnom štáte platiť pravidlá ustanovené Ústavou Slovenskej republiky. Znamená to teda, že poplatkovú povinnosť – rovnako ako aj iné povinnosti – možno uložiť v súlade s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.³⁷ Súd ani správny orgán preto nemôže vytvoriť nový druh poplatkovej povinnosti za vypúšťanie odpadových vôd do podzemných vôd, ktoré neustanovuje zákon, medzinárodná zmluva podľa čl. 7 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky ani nariadenie vlády Slovenskej republiky podľa čl. 120 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Súdna judikatúra preto posudzovala otázku *energetického využitia* podzemnej vody. Zákon č. 364/2004 Z. z. ani nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z. nedefinujú tento pojem. Zákon č. 364/2004 Z. z. v § 2 písm. ak) definuje len *využívanie vody, ktorým sa rozumie vykonávanie činností v rámci vodohospodárskych služieb a činností spojených s akoukoľvek ľudskou činnosťou, ktoré majú významný dopad na stav vôd.* Pri absencii zákonnej definície považovala súdna judikatúra za nevyhnutné vychádzať z gramatického, logického, systematického a teleologického výkladu uvedeného pojmu. Pojem „*energia*“ preto interpretovala ako *сила schopná vykonávať prácu; ako jedna z foriem hmoty.* Pojem „*energetika*“ vymedzila ako *priemyselné odvetvie vyrábajúce energiu, najmä elektrickú.*³⁸ Súdna judikatúra si pomohla aj Slovníkom slovenského jazyka z roku 1959, ktorý definuje pojem „*energia*“ ako

³⁶ Podľa § 3 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. „*Povrchovými vodami sú vnútrozemské vody okrem podzemných vôd, brakické vody a pobrežné vody. Povrchové vody vo vzťahu k chemickému stavu podľa § 4a ods. 6 výnimočne zahŕňajú aj výsočné vody. Povrchovými vodami sú aj vody, ktoré sa vyskytujú na území chránenom pred zaplavením pri povodni a ktoré nemôžu pri zvýšenom vodnom stave vo vodnom toku odtekať prirodzeným spôsobom (ďalej len „vnútorná voda“).*“

³⁷ Podľa čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky: „*Povinnosti možno ukladať ... a) zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd, ... b) medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 4, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo ... c) nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.*“

³⁸ Krátky slovník slovenského jazyka. 4., doplnené a upravené vydanie. Redigovali: J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. Bratislava: Veda 2003; Synonymický slovník slovenčiny. Tretie vydanie, Veda 2004

schopnosť hmoty vykonávať prácu aj ako mieru pohybu hmoty, a ktorý definuje pojem „energetika“ ako *náuku o využití rôznych druhov energie v technike a v hospodárstve, výrobu rôznych druhov energie*. Tento slovník vymedzuje pojem „využit“ ako *použit úplne pre svoju potrebu, zužitkovať vo svoj prospech*. Pojem „energetické využitie“ teda pochopila súdna judikatúra ako *využitie, zužitkovanie energetického potenciálu určitej hmoty* – v tomto prípade podzemnej vody – *v prospech konkrétneho subjektu*. Súdna judikatúra preto posúdilo potenciál podzemnej vody ako schopnosť akumulovať teplo, resp. tepelnú energiu, t. j. ako vnútornú energiu, ktorú teleso prijme alebo ju odovzdá pri tepelnej výmene inému telesu, pričom teplo si vymieňajú iba telesá s rôznou teplotou.

Zákon č. 364/2004 Z. z. však v ustanovení § 79 ods. 3 písm. i) nerozlišuje medzi formami energetického využitia podzemnej vody, t. j. medzi odovzdaním a prijatím tepelnej energie, ktorú má podzemná voda, inému telesu; jediným kritériom je, že sa musia následne vypúšťať do podzemných vôd a že nejde o odber geotermálnej vody. Zákonodarca vyčlenením geotermálnej vody, u ktorej sa predpokladá, že bude využívaná na odovzdanie tepelnej energie inému telesu, teda že bude využívaná na vykurovanie, z poplatkového oslobodenia určitým spôsobom rozlišuje medzi odovzdaním a prijatím tepelnej energie, aj keď veľmi vágne a nejasne, pretože aj ostatná podzemná voda môže byť využívaná na vykurovanie. Zákonodarca v uvedenom prípade spôsobil nejasnosť právnej úpravy, ktorá však nemôže byť podľa súdnej judikatúry na ťarchu individuálneho subjektu. Vzhľadom na to, že v súlade s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány (teda aj správne orgány a súdy) môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Zákon teda nerozlišoval medzi jednotlivými účelmi energetického využitia podzemných vôd, t. j. medzi príjmom alebo odovzdaním energie, resp. tepla. Podľa súdnej judikatúry preto nemôžu medzi uvedenými spôsobmi výmeny energie rozlišovať ani individuálne správne akty – rozhodnutia orgánu verejnej správy. Zákon č. 364/2004 Z. z. oslobodzuje subjekty od platenia poplatkov v prípade odberu podzemných vôd na účely ich energetického využitia, za podmienky, že sa následne vypúšťajú do podzemných vôd – s výnimkou odberov geotermálnych vôd. Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. preto nemohol aplikovať ani nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z., ktoré upravuje jednotlivé poplatky za odbery povrchových, podzemných, geotermálnych vôd, vypúšťanie odpadových vôd. Súdna judikatúra teda konštatovala, že Slovenský vodohospodársky podnik založil spoločnosti povinnosť platiť poplatky za odber podzemných vôd, ktoré zákonodarca nepredpokladal a zákon neupravoval.

Uvedenú výnimku z poplatkovej povinnosti podľa § 79 ods. 3 písm. i) zákona č. 364/2004 Z. z. zákonodarca s účinnosťou od 15. Januára 2015 zrušil, a to záko-

nom č. 409/2014 Z. z. Bod č. 115 dôvodovej správy k tomuto zákonu uvádza, že zákonodarca prejavil úmysel zrovnoprávniť užívateľov vody, a preto ustanovenie § 79 ods. 3 písm. i) z úpravy zákona č. 364/2004 Z. z. vypustil. Povinnosť platiť poplatky za odber vody sa preto v súčasnosti vzťahuje aj na odbery vody na účely jej energetického využitia, ak sa následne vypúšťa do podzemných vôd.

Záver

Samostatná slovenská právna úprava starostlivosti o vody a manažmentu vodného plánovania je pomerne mladá. Slovenská republika je samostatným štátnym útvarom iba 23 rokov. Táto skutočnosť samozrejme neznamena, že by v predchádzajúcom období nemala skúsenosti so zákonodarnou činnosťou. Na druhej strane právny vývoj, ktorým Slovensko prešlo od roku 1992 zahŕňa množstvo momentov a skutočností, ktoré ovplyvnili obsah a smerovanie slovenskej právnej úpravy. Tento vývoj zahŕňa samostatné členstvo v Rade Európe, prístupové rokovania, aproximáciu a napokon aj získanie členstva v Európskej únii.

Oblasť právnych vzťahov týkajúca sa ochrany a starostlivosti o vody musí zohľadniť aj množstvo technických faktorov. Zároveň je aj pod výrazným vplyvom prírodných vied. Predsa len jednou z kľúčových vlastností je aj jej chemické zloženie. V právnej praxi na Slovensku sa preto neraz vyskytnú prípady, kedy samotná právna úprava prestáva byť jasná, zrozumiteľná a prehľadná.

Čo sa týka ústavnoprávneho vymedzenia ochrany vôd, možno zaznamenať ochranu jednak skrz Ústavu Slovenskej republiky, ale aj prostredníctvom ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. V tomto smere slovenský ústavodarca prijal v roku 2014 ústavnú úpravu ochrany vôd, ktorou zmenil a doplnil znenie čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Výslovné označenie vody za strategickú surovinu z hľadiska bezpečnosti a riadneho fungovania štátu však nie je na Slovensku žiadnou novinkou. Osobitné právna veda v oblasti práva životného prostredia už deklarovala, že bezpečnosť štátu má aj svoj ekologický názor.³⁹ V tomto smere možno v rámci slovenskej právnej úpravy sledovať určitý návrat k explicitnému označeniu vody za strategickú surovinu. Toto označenie už rozlišovala slovenská právna úprava podľa zákona č. 138/1973 Zb. Deklarovanie strategického významu vody v čl. 4 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky preto predstavuje nielen návrat k už poznaným hodnotám, ale aj ich povýšenie na ústavnoprávnu úroveň.

³⁹ Pozri: Damohorský, M. Několik poznámek k právnímu postavení vlastníka a podnikatele ve vztahu k ochraně životního prostředí. In.: Jančářová, I. – Hanák, J. – Průchová, I. a kol. Vlastník a podnikatel při ochraně životního prostředí. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta. 2015. s. 27.

Literatúra

Damohorský, M. Několik poznámek k právnímu postavení vlastníka a podnikatele ve vztahu k ochraně životního prostředí. In.: Jančářová, I. – Hanák, J. – Průchová, I. a kol. *Vlastník a podnikatel při ochraně životního prostředí*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta. 2015. s. 27.

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 409/2014 Z. z.

Krátky slovník slovenského jazyka. 4., doplnené a upravené vydanie. Redigovali: J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. Bratislava: Veda 2003; Synonymický slovník slovenčiny. Tretie vydanie, Veda 2004

Oběh vody: The Water Cycle. (dostupné na: <http://water.usgs.gov/edu/watercycleczech.html>, 26. 11. 2015, 8:09 hod.).

Water (dostupné na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Water>; 26. 11. 2015, 7:40 hod.).

Water Science Photo Gallery. How much water is on Earth. (dostupné na: <https://water.usgs.gov/edu/gallery/global-water-volume.html>; 26. 11. 2015, 07:53 hod.).

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá mierou transpozície požiadaviek čl. 4 Ústavy Slovenskej republiky do slovenskej právnej úpravy ochrany a starostlivosti o vody. Autor skúma zmeny v slovenskej ústavnoprávnej úprave ochrany a starostlivosti o vody, ktoré priniesol ústavný zákon č. 306/2014 Z. z. ktorým sa dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

Kľúčové slová

Ústava slovenskej republiky, ústavný zákon, životné prostredie, starostlivosť a ochrana vôd, vlastníctvo, znečistenie, odber vôd.

Kontakt

JUDr. Michal Maslen, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta

Katedra správneho práva, práva životného prostredia a finančného práva

Hornopotočná 23

918 43 Trnava

Slovenská republika

e-mail: michalmaslen@yahoo.com

michal.maslen@truni.sk

Abstract

The paper analyzes the extent of transposition of the requirements of Article 4 of the Constitution of the Slovak Republic into the Slovak legislation on water protection and water maintenance. Author analyzes the changes in the Slovak legislation brought by the constitutional act no. 306/2014 Coll. amending the Constitution of the Slovak Republic no. 460/1992 Coll. as amended.

Key words

The Constitution of the Slovak republic, constitutional act, environment, water protection, water maintenance, property, pollution, water extraction.

AKTUÁLNĚ**Právní souvislosti vzniku Chráněné krajinné oblasti Brdy**

Nařízením vlády č. 292/2015 Sb., o Chráněné krajinné oblasti Brdy, byla s účinností od 1. 1. 2016 zřízena stejnojmenná chráněná krajinná oblast (dále jen „CHKO“ nebo „CHKO Brdy“). Jedná se v pořadí již o 26. chráněnou krajinnou oblast v České republice. Chráněná krajinná oblast se rozkládá na území Středočeského a Plzeňského kraje. Rozloha činí 345 km². Území středních či centrálních Brd je vymezené na severovýchodě údolím Litavky, na severozápadě údolím Holoubkovského potoka (jímž prochází silnice a železnice Praha – Plzeň), na jihozápadě, jihu až jihovýchodě pak přibližně vrstevnicí 600m a hranicí souvislého lesního krytu, které oddělují vlastní vyšší a souvisle zalesněné brdské pohoří od okolní krajiny ležící v nižší nadmořské výšce a charakterizované naopak mozaikou lesů, polí, luk a lidských sídel. Brdy jsou v rámci středních Čech unikátním územím nejen proto, že se jedná o jediné rozsáhlejší lesnaté pohoří v dané oblasti, ale také díky specifické činnosti spojené s téměř stoletou přítomností armády a zřízením Vojenského újezdu Brdy na tomto území.

Právě zrušení tohoto újezdu zákonem č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů) umožnilo vznik CHKO Brdy. Ministerstvo obrany se v § 11 cit. zákona ukládá na příslušných katastrálních územích provést průzkum a přijmout odpovídající opatření k odstranění případných ekologických nebo pyrotechnických zátěží tohoto území, nejpozději do dvou let od zrušení vojenského újezdu Brdy. Projevili-li se však pyrotechnická nebo ekologická zátěž až po uplynutí této lhůty, odstraní ji rovněž ministerstvo obrany.

Na území centrálních Brd bylo však zřízeno Posádkové cvičiště Jince (podél komunikace Obecnice – Valdek směrem k Jincům). Toto území včetně dalších uzavřených vojenských areálů bude označeno informační cedulí s upozorněním na trvalý zákaz vstupu.¹ Zákaz vstupu bude dále platit do malých uzavřených areálů jako je např. meteoradar Praha, vysílač na Sádce či vojenské zařízení na Americe a Reservě.² Územní vymezení a popis hranice CHKO včetně orientačního grafického znázornění území CHKO jsou uvedeny v příloze k nařízení vlády č. 292/2015 Sb.

¹ <http://brdy.ochranaprirody.cz/aktuality/zakladni-informace-o-zrusenem-uzemi-vojskeho-ujezdu-brdy-od-1-1-2016/>

² <http://brdy.ochranaprirody.cz/naucne-stezky/>

Území chráněné krajinné oblasti se člení do 4 zón odstupňované ochrany přírody. Ty byly konkretizovány vyhláškou č. 293/2015 Sb., o vymezení zón ochrany přírody Chráněné krajinné oblasti Brdy. Území I. a II. zóny bohužel tvoří pouze 15% území, a jsou ještě silně fragmentována.

Území CHKO Brdy je převážně lesnaté (86% rozlohy CHKO). Jedná se převážně o hospodářské lesy s malým podílem původních bučin a jedlobučin. Asi 80% lesů v bývalém vojenském újezdu Brdy je zařazeno do III. zóny.³

Posláním CHKO Brdy je podle § 2 nařízení vlády č. 292/2015 Sb. (dále jen „nařízení“) uchování a obnova jejího přírodního prostředí, zejména ekosystémů včetně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování a obnova ekologických funkcí území a zachování typického charakteru krajiny za současného rozvíjení ekologicky optimálního systému využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů.

Předmětem ochrany chráněné krajinné oblasti je harmonicky utvářená převážně lesní krajina Brdské vrchoviny se zachovalými ekologickými funkcemi, s typickým krajinným rázem s bezlesými enklávami a minimálním osídlením společně s přírodními hodnotami krajiny spočívajícími v rozsahu a kvalitě přirozených a polopřirozených společenstev charakteristických pro brdskou krajinu, zejména bezkolencových a pcháčových luk, vřesovišť, rašeliníšť, pramenišť, mokřadů, společenstev skal a přirozených lesních společenstev a na ně vázaných vzácných a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Předmětem ochrany jsou také paleontologická naleziště a geologické a geomorfologické lokality, zejména projevy mrazového zvětrávání, skalní výchozy, kamenná moře a sutě a také typy přírodních stanovišť a druhy, pro které byly vyhlášeny evropsky významné lokality na území chráněné krajinné oblasti.

Na území CHKO Brdy se nalézá rovněž řada maloplošných zvláště chráněných území, a sice 5 přírodních rezervací a 3 přírodní památky. Konečně se na území CHKO Brdy nalézá 16 evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000. Z pohledu zákona o vodách zůstává území Brd CHOPAV (chráněná oblast přirozené akumulace vod), vyhlášenou již v roce 1979. Z důvodu ochranného pásma vodních zdrojů 1.stupně nebudou zpřístupněny vodní nádrže, jako např. Pilská, Lázenská a Octárna, kde zůstane stávající režim z důvodu ochrany zdroje pitné vody.

Připomeňme, že dnem 1. 1. 2015 byla zřízená Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, dle § 75 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., ve znění zák. č. 250/2014 Sb. jako správní úřad, který je podřízený Ministerstvu životního prostředí a který vykonává státní správu v ochraně přírody a krajiny v rozsahu stanoveném zákonem. Činnost Agentury ochrany přírody a krajiny ČR je přesně specifikována v §78 zá-

³ Bohumil Fišer, Jaroslav Obermajer. Chráněná krajinná oblast Brdy. Ochrana přírody č. 1/2016.

kona o ochraně přírody a krajiny. Správy chráněných krajinných oblastí, které byly samostatnými orgány ochrany přírody do 31. 12. 2014, vykonávají tuto činnost nadále, v nezměněném rozsahu, ale jako součást regionálních pracovišť Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Území CHKO Brdy je spravováno AOPK ČR – Regionálním pracovištěm Střední Čechy, oddělení Správa CHKO Brdy. Regionální pracoviště Střední Čechy je jedním z patnácti regionálních pracovišť AOPK ČR. Sídlo správy je poněkud komplikované, zatím jsou totiž celkem tři: v Příbrami, Jincích a ve Spáleném Poříčí.

Ochrana přírody je na území CHKO zajištěna dvojitým způsobem. Tradičně zde platí záchranné ochranné podmínky ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“). Ustanovení § 26 zákona obsahuje základní ochranné podmínky v chráněných krajinných oblastech. Jedná se o výčet činností, které jsou zakázány, a to v odst. 1 na celém území CHKO, v odst. 2 další jen pro území I. zóny a v odst. 3 ještě další pro území I. a II. zóny CHKO. Jedná se o zákazy relativního charakteru, proto je možné požádat o udělení výjimky z nich postupem a za podmínek § 43 zákona. Bez udělení výjimky však tyto zakázané činnosti provádět nelze. Porušení § 26 lze sankcionovat jako přestupek podle některých ustanovení § 87, resp. jako jiný správní delikt podle § 88, sankcionovat lze i neplnění podmínek výjimky dle § 43 zákona.

Bližší ochranné podmínky pak vymezuje § 5 nařízení o vyhlášení CHKO Brdy. Zakotvuje jednak činnosti, které je možné na celém území chráněné krajinné oblasti provádět pouze s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody, tj. AOPK ČR. Patří mezi ně:

- a) upravování koryta vodních toků,
- b) odbahňování rybníků a dalších vodních nádrží a ukládání vytěžených sedimentů,
- c) provádění letecké aplikace biocidů a hnojiv a leteckého vápnění,
- d) odstraňování litorálních porostů a plovoucích nebo ponořených vegetací rybníků a dalších vodních nádrží,
- e) vyhlásování nových rybářských revírů na vodních tocích a vodních nádržích,
- f) provádění terénních zásahů za účelem sběru paleontologických nálezů a minerálů,
- g) vymezení pěších, cyklistických, jezdeckých, běžeckých a jiných obdobných tratí, tras a stezek,
- h) pořádání a organizování akcí s účastí větší než 100 účastníků mimo zastavěné území obce, vyjma činností konaných v přímé souvislosti se za-

jištěním obrany nebo bezpečnosti státu, zejména z důvodu výcviku nebo cvičení ozbrojených sil anebo bezpečnostních sborů,

- i) provádění značení horolezeckých terénů a údržby horolezeckých zařízení včetně trvalých jisticích prostředků, nebo
- j) provádění horolezecké činnosti mimo horolezecké terény označené v souladu s písmenem i).

Podle § 5 odst. 2) nařízení na území III. zóny chráněné krajinné oblasti lze pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody provádět činnosti, které mohou snížit hladinu povrchové či podzemní vody na rašeliništích, prameništích a v olšinách.

Ustanovení § 5 odst. 3) nařízení stanoví, že geologické práce, hornická činnost a činnost prováděná hornickým způsobem v chráněné krajinné oblasti nesmí narušit typický reliéf krajiny, její vodní režim a ekologickou stabilitu, významné geomorfologické útvary ani ostatní živé a neživé složky přírody. Praxe ukáže, jak toto ustanovení budou respektovat báňské a další úřady.

Postupem podle § 38 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb. Ministerstvo životního prostředí dne 18. 12. 2015 schválilo též návrh Plánu péče o CHKO Brdy na období 2016–2025. Plán péče o CHKO Brdy je odborným a koncepčním dokumentem ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území. Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnické osoby není závazný.

Z hlediska vlastnického práva k majetku na území bývalého vojenského újezdu toto řeší § 1 odst. 4 zákona č. 15/2015 Sb. Majetek ČR nacházející se na dosavadních katastrálních územích zůstává ve vlastnictví státu (s výjimkou staveb a technických zařízení s příslušenstvím pro čerpání vody a pozemních komunikací nezbytných pro zabezpečení dopravní obslužnosti obcí). To je velmi rozumné opatření zejména z hlediska zajištění jednotného managementu ochrany přírody a krajiny na tomto území. Na území Středních Brd ovšem jsou i soukromí vlastníci, např. Arcibiskupství pražské vlastní 20% lesů, obecní lesy tvoří 1,8%, soukromé 1,3%.⁴

Při návrhu koncepce správy území CHKO Brdy kladlo Ministerstvo obrany a Ministerstvo životního prostředí důraz na 1) nezastavitelnost území a 2) jeho otevřenost pro turisty.⁵ Osobně se přiznám, že jsem nebyl příznivcem zrušení Vojenského újezdu Brdy. Přál bych si, aby ona „nezastavitelnost“ území vydržela i do budoucna a pokud možno navěky věků. Úžasná krajina a mimořádně cenné

⁴ Bohumil Fišer, Jaroslav Obermajer. Chráněná krajinná oblast Brdy. Ochrana přírody č. 1/2016.

⁵ <http://brdy.ochranaprirody.cz/naucne-stezky/>

přírodní hodnoty Brd by si to zasloužily. Někteří autoři se skeptikům, jako jsem já, snaží obavy o osud brdské krajiny vyvrátit.⁶ Kéž by měli pravdu. Avšak čert, politik a developer nikdy nespí.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Použité prameny

Zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů).

Nařízení vlády č. 292/2015 Sb., o Chráněné krajinné oblasti Brdy.

Vyhláška č. 293/2015 Sb., o vymezení zón ochrany přírody Chráněné krajinné oblasti Brdy.

<http://brdy.ochranaprirody.cz/>

Bohumil Fišer, Jaroslav Obermajer. Chráněná krajinná oblast Brdy. Ochrana přírody č. 1/2016

Vojtěch Stejskal. Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Wolters Kluwer, Praha 2016.

Dedikace: Příspěvek vychází v rámci Programů rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK) P06 „Veřejné právo v kontextu europeizace a globalizace“.

Autor děkuje Mgr. Arnoštce Jelínkové, Dis., z Generálního štábu Armády ČR za laskavé poskytnutí fotografií na obálku tohoto čísla.

⁶ Bohumil Fišer, Jaroslav Obermajer. Chráněná krajinná oblast Brdy. Ochrana přírody č.1/2016

Abstract

The Brdy Highlands Protected Landscape Area in the Middle Bohemia has been declared on January 1, 2016. Two thirds of the area consists of the former Brdy Highlands Military training Area. This article deals with the new Czech law about the nature conservation and landscape protection in this 26th Protected Landscape Area in the Czech Republic, especially Government Regulation No. 292/2015 Coll. At the present, the Brdy Highlands Protected Landscape Area there is an object important for national defence with residual explosive load. But the main target is the nature protection. Apart from the protection of the typical landscape scenery, including building restrictions and targeted management of open habitats, the main issues of nature conservation are hydrological regime and forest tree species composition.

Keywords

The Brdy Highlands Protected Landscape Area; Government Regulation No. 292/2015 Coll.; nature conservation; landscape protection; military training area.

ZE SOUDNÍ JUDIKATURY**Uplatňování zásady přiměřenosti v nejnovější judikatuře
Soudního dvora**

Mgr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D.¹

Na přelomu roku vydal Soudní dvůr Evropské unie hned několik rozhodnutí z oblasti ochrany životního prostředí. Velká část z nich se zabývá poměrně specifickými otázkami, zároveň se však téměř všechny judikáty vyjadřují i k otázkám obecnějším, které zasluhují pozornost. Leitmotivem se zdá být uplatňování zásady přiměřenosti opatření přijatých v různém kontextu a na rozdílných úrovních právní regulace. Došlo na některá očekávaná rozhodnutí (například ve věci C-141/14 k porušení povinností vyplývajících ze směrnice o stanovištích), ne vždy však byla očekávání naplněna co do komplexnosti a přesvědčivosti odůvodnění.

C-333/14 (*The Scotch Whisky Association*):**Přiměřenost opatření přijatého za účelem ochrany veřejného zdraví
v rozporu s ochranou volného trhu**

Rozsudek ve věci C-333/14² je zajímavý již tím, že se Soudní dvůr zabýval předběžnou otázkou podanou v původním řízení, jehož cílem bylo přezkoumat legalitu vnitrostátního (skotského) zákona a prováděcího vládního nařízení ve stádiu návrhu, tedy ještě před jejich vstoupením v platnost. Taková okolnost ovšem obecně nebrání Soudnímu dvoru předložené předběžné otázky zodpovědět, objeví-li se ve skutečném sporu, ve kterém otázka platnosti aktu vyvstane.³

V posuzované věci stanovila sporná právní úprava minimální cenu za jednotku alkoholu ve výši 0,50 libry (GBP), a to v rámci širší politiky zaměřené na ochranu veřejného zdraví a snížení škodlivých dopadů konzumace alkoholických nápojů ve společnosti. Na první pohled se jedná o opatření neslučitelné s nařízením o jednotné společné organizaci trhů,⁴ neboť základem trhu je volná tvorba cen,

¹ Autor je odborným asistentem na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V akademickém roce 2015/2016 pracuje s podporou Vzdělávací nadace Jana Husa.

² Rozsudek *The Scotch Whisky Association* (C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845).

³ Viz rozsudky *British American Tobacco (Investments) a Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741, body 36 a 40), *Intertanko a další* (C-308/06, EU:C:2008:312, body 33 a 34) a *Gauweiler a další* (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 29).

⁴ Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007.

a tak je tomu i u stávající společné organizaci trhu upravené jak nařízením v konkrétní rovině, tak obecně na úrovni primárního práva.

Součástí nařízení o jednotné společné organizaci trhů sice (již) není systém určování cen, se kterým by byla skotská úprava ze své podstaty v přímém rozporu, ovšem jedním z cílů nařízení je bezpochyby zachování hospodářské soutěže mezi výrobci stejného produktu. Členské státy v takovém případě mohou uplatňovat vnitrostátní pravidla, která sledují jiné cíle než unijní úprava,⁵ a to i ve vztahu ke Společné zemědělské politice. Ochrana zdraví je jedním z cílů této politiky, ovšem jedná se toliko o cíl vedlejší. Z toho důvodu se Soudní dvůr zabýval opatřením z pohledu článků 34 a 36 SFEU (*Zákaz množstevních omezení mezi členskými státy*) a rozsudek ve věci C-333/14 tudíž navazuje na rozsáhlou judikaturu Soudního dvora, která se zabývá odůvodněností a přiměřeností opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení dovozu (MEQR).⁶ Unijní rozměr omezení je založen tím, že sporné opatření dopadá i na dovážené alkoholické nápoje (zejména víno). Omezující povaha opatření vychází ze skutečnosti, že opatření může poškodit odbyt dovážených výrobků tím, že zabrání, aby se jejich nižší výrobní cena odrazila v prodejní ceně pro spotřebitele.⁷ Naopak není rozhodné, že se opatření použije bez rozdílu na vnitrostátní i dovážené výrobky.

Obecně platí, že překážky volného pohybu zboží mohou být odůvodněny obecným zájmem dle čl. 36 SFEU nebo kategorickými požadavky, které dovodil Soudní dvůr ve svojí judikatuře.⁸ V obou případech však omezení musí splňovat podmínku přiměřenosti. Protože je ochrana veřejného zdraví především v působnosti členských států (čl. 168 SFEU), je primárně na jejich uvážení, jakým způsobem a do jaké míry chtějí ochranu veřejného zdraví zajistit. Soudní dvůr takové posouzení nemůže nahradit, a proto členským státům příznává poměrně široké uvážení.⁹ Obdobný závěr nicméně platí i pro oblast ochrany životního prostředí (ve smyslu SFEU), která je unijním právem regulována mnohem důsledněji, a to zaprvé proto, že se zde uplatní zásada subsidiarity, a zadruhé proto, že výčet způso-

⁵ Viz rozsudky Hammarsten (C462/01, EU:C:2003:33, bod 29 a citovaná judikatura) a Kuipers (C283/03, EU:C:2005:314, bod 38 a citovaná judikatura), jakož i usnesení Babanov (C207/08, EU:C:2008:407, bod 25).

⁶ Viz např. rozsudky Komise v. Itálie (C110/05, EU:C:2009:66, bod 37); ANETT (C456/10, EU:C:2012:241, bod 35), a Vilniaus energija (C423/13, EU:C:2014:2186, bod 48).

⁷ Viz rozsudek van Tiggele (82/77, EU:C:1978:10).

⁸ V případě ochrany veřejného zdraví již rozsudek Komise v. Spojené království (C-124/81, ECLI:EU:C:1983:30).

⁹ V tomto smyslu viz rozsudky Blanco Pérez a Chao Gómez (C570/07 a C571/07, EU:C:2010:300, bod 44 a citovaná judikatura), Komise v. Francie (C89/09, EU:C:2010:772, bod 42), Susisalo a další (C84/11, EU:C:2012:374, bod 28), Ottica New Line di Accardi Vincenzo (C539/11, EU:C:2013:591, bod 44), Venturini a další (C159/12 až C161/12, EU:C:2013:791, bod 59) a Sokoll-Seebacher (C367/12, EU:C:2014:68, bod 26).

bů ochrany životního prostředí je v podstatě nevyčerpatelný. Prostor pro uvážení, který mají členské státy, by jim však neměl umožňovat, aby zbavily zásadu volného pohybu zboží své podstaty. A právě otázka posuzování proporcionality připravovaného opatření je v dané věci perspektivou judikatorní relevance zásadní.

Co se týče schopnosti opatření dosáhnout požadovaného cíle, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že vnitrostátní právní předpisy jsou k tomu, aby zaručily uskutečnění dovolávaného cíle, způsobilé pouze v případě, že skutečně odpovídají snaze dosáhnout jej konzistentním a systematickým způsobem.¹⁰ Rovněž v tomto směru svědčí členským státům určitá míra uvážení, takže za opatření, která jsou z pohledu čl. 36 SFEU nepřijatelná, budou zpravidla považována opatření zjevně nerozumná. V předmětném rozsudku Soudní dvůr reflektoval skutečnost, že sporná regulace představovala dílčí opatření rozsáhlé strategie boje proti škodlivým účinkům alkoholu. Uvedl, že „*nejeví se nepřiměřeným mít za to, že opatření, které stanovuje minimální prodejní cenu alkoholických nápojů, jež má především zvýšit cenu cenově nejdostupnějších alkoholických nápojů, je způsobilé snížit obecně spotřebu alkoholu a zejména škodlivou nebo nebezpečnou konzumaci, vzhledem k tomu, že osoby praktikující tuto konzumaci nakupují z velké části cenově dostupné alkoholické nápoje.*“¹¹ Ovšem vedle stanovení minimální ceny se nabízí alternativní prostředek boje proti nadměrné spotřebě alkoholu – vyšší zdanění. Soudní dvůr již v oblasti tabákových výrobků opakovaně rozhodl, že daňová právní úprava tvoří důležitý a účinný nástroj boje proti spotřebě těchto výrobků, a tudíž nástroj ochrany veřejného zdraví, a že cíle zajistit, aby ceny uvedených výrobků byly stanoveny na vysoké úrovni, může být uspokojivě dosaženo zvýšením daní, jelikož zvýšení spotřební daně dříve nebo později musí vést ke zvýšení maloobchodních prodejních cen, aniž by zasahovalo do volné tvorby cen.¹² Unijní právo nadto vyššímu zdanění tabákových výrobků nebo alkoholických nápojů nebrání.

V předmětné věci ovšem nešlo výhradně o plošné omezení spotřeby alkoholu, ale také o omezení škodlivé nebo nebezpečné konzumace. Z předkládacího rozhodnutí vyplynulo, že k takové konzumaci dochází nejen u nejlevnějších alkoholických nápojů, ale také (nebo spíše převážně) u dražších alkoholických nápojů, respektive že konzumace alkoholu roste spolu s rostoucím příjmem. Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že všeobecné zvýšení cen, ke kterému by došlo v důsledku vyššího zdanění alkoholických nápojů, by nebylo méně účinné nežli zvolené opat-

¹⁰ Viz rozsudek rozsudky *KakavetsosFragkopoulos* (C161/09, EU:C:2011:110, bod 42) a *Berlington Hungary a další* (C-98/14, EU:C:2015:386, bod 64 a citovaná judikatura).

¹¹ Bod 36.

¹² Viz rozsudek *Komise v. Francie* (C-197/08, EU:C:2010:111, bod 52) a rozsudek *Komise v. Řecko* (C-216/98, EU:C:2000:571).

ření. A protože na rozdíl od stanovení fixních cen nebrání cenové soutěži, je třeba jej upřednostnit.

Soudní dvůr pochopitelně neposoudil připravované opatření jako nepřiměřené, protože by tím nahrazoval činnost vnitrostátního soudu, kterému přísluší posoudit konkrétní okolnosti sporu a vyložit obsah vnitrostátních právních předpisů. Je však patrné, že na jednu stranu široké pole uvážení členských států, jakým způsobem se rozhodnou chránit vybraný zájem, může být v konkrétním případě značně omezené, zvláště je-li možné stejného cíle dosáhnout více prostředky. V takovém případě je nutné posuzovat, která opatření méně omezují vnitrouniní obchod.¹³ Nabízí se srovnání s rozsudkem ve věci C-137/09,¹⁴ ve kterém Soudní dvůr neshledal žádné jiné opatření k ochraně veřejného pořádku a zdraví občanů srovnatelné se zákazem vstupu nerezidentům do nizozemských coffee shopů. Nutno dodat, že k zavedení takových opatření v praxi došlo a Soudnímu dvoru byly předloženy údaje osvědčující nedostatečnost a neúčinnost těchto zavedených opatření vzhledem ke sledovanému cíli.

Druhou rovinu daného případu tvoří otázka, zda je možné přezkoumávat proporcionalitu připravovaného opatření i předtím, než je přijato, anebo i vzhledem k okolnostem, které nastanou po jeho přijetí. Podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být například v rámci žaloby na neplatnost legalita unijního aktu v zásadě posuzována v závislosti na právních a skutkových okolnostech existujících ke dni, kdy byl tento akt přijat.¹⁵ U opatření přijatých členskými státy podle čl. 36 SFEU (ale i u dalších podobných opatření vydaných v souladu se zásadou předběžné opatřnosti) je však nutné zkoumat nové skutečnosti, v jejichž důsledku se může změnit vnímání rizika nebo být prokázáno, že toto riziko lze snížit prostřednictvím méně omezujících opatření.¹⁶ Jinými slovy, soulad s unijním právem je v případě vnitrostátních opatření, která mají povahu opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení dovozu, nutno zkoumat po celou dobu jejich platnosti. Z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že členský stát, který se hodlá dovolávat cíle, jenž je způsobilý ospravedlnit určitou překážku volnému trhu, musí poskytnout soudu, který má o této otázce rozhodnout, všechny informace, které mu umožní ověřit, že vnitrostátní právní úprava skutečně splňuje požadavky vyplývající ze zásady přimě-

¹³ Viz např. rozsudek Rosengren a další (C-170/04, EU:C:2007:313, bod 43 a citovaná judikatura).

¹⁴ Rozsudek Marc Michel Josemans (C-137/09, ECLI:EU:C:2010:774, bod 80).

¹⁵ Viz zejména rozsudky Parlament v. Rada (C-540/13, EU:C:2015:224, bod 35) a Billerud Karlsborg a Billerud Skärblacka (C-203/12, EU:C:2013:664, bod 37).

¹⁶ V tomto smyslu viz rozsudek Mirepoix (54/85, EU:C:1986:123, bod 16), v němž bylo rozhodnuto, že orgány členského státu dovozce musí přezkoumat zákaz používání pesticidů nebo maximální předepsaný obsah, pokud se jim jeví, že důvody, které vedly k vydání těchto opatření, se změnily. V tomto smyslu viz rovněž rozsudek Heijn (94/83, EU:C:1984:285, bod 18).

řenosti.¹⁷ V posuzované věci to mimo jiné znamená, že se předkládací soud musí zabývat přínosy i nevýhodami alternativního opatření spočívajícího ve zvýšení daní.

**C-82/15 P (Nature-Balance Lizenz), C-157/14 (Neptune Distribution):
Neúspěšná argumentace zásadou předběžné opatrnosti**

Aplikací zásad přiměřenosti a předběžné opatrnosti se Soudní dvůr zabýval i v dalších dvou případech, tentokrát ve vztahu k opatřením přijatým na úrovni Evropské unie. V obou případech se jednalo o jedny z ústředních argumentů, ne však úspěšných.

Ve věci **C-82/15 P**¹⁸ se Soudní dvůr zabýval jako kasační soud rozhodnutím Komise, které nařídilo členským státům stažení a změnu vnitrostátních registrací humánních léčivých přípravků obsahujících účinnou látku tolperison, a to na základě posouzení Výboru pro humánní léčivé přípravky. Podle Tribunálu byl výsledek tohoto posouzení novou informací, která se uplatní v rámci postupu podle čl. 31 ve spojitosti s čl. 116 směrnice 2001/83/ES (pozastavení, změna, zrušení registrace přípravku). Existence studií, které nejsou způsobilé prokázat účinnost konkrétní léčebné látky, je podle Tribunálu sama o sobě již dostačující pro předpoklad, že prospěšnost léčivého přípravku neexistuje nebo je nižší, než se dříve předpokládalo. Žalobce, německá společnost, která je držitelem rozhodnutí o registraci léčebného přípravku obsahujícího tuto látku, především namítala, že Výbor nevycházel z nových informací, nýbrž ze studií, které měly k dispozici již německé orgány, a že zásada předběžné opatrnosti se vztahuje výhradně na posouzení rizik a ne na posouzení nedostatku nebo snížení účinnosti léčivého přípravku.

Soudní dvůr v podstatě zopakoval své závěry, ke kterým dospěl v rozsudku ve věci C-269/13 P.¹⁹ Podle těchto závěrů a další citované judikatury není třeba čekat na úplné prokázání skutečné existence a závažnosti rizik pro lidské zdraví, ohledně nichž přetrvává nejistota, ovšem zároveň posouzení rizika nemůže vycházet z čistě hypotetických úvah. Pokud vyjde najevo, že je nemožné s jistotou určit existenci nebo dosah tvrzeného rizika z důvodu nedostatečných, neprůkazných nebo nepřesných výsledků provedených studií, ale že pravděpodobnost skutečné újmy pro veřejné zdraví za předpokladu realizace rizika trvá, pak zásada předběžné opatrnosti odůvodňuje přijetí omezujících opatření.²⁰ Léčivost přípravku

¹⁷ Viz rozsudek *Berlington Hungary a další* (C-98/14, EU:C:2015:386, bod 65).

¹⁸ Rozsudek *Nature-Balance Lizenz* (C-82/15P, ECLI:EU:C:2015:796).

¹⁹ Rozsudek *Acino* (C-269/13 P, ECLI:EU:C:2014:255). V tomto rozsudku zejména Soudní dvůr přisvědčil širokému výkladu pojmu „kvalitativní a kvantitativní složení“ uvedenému v čl. 116 odst. 1 směrnice 2001/83/ES, pod který lze zařadit i porušení pravidel správné praxe, které vede ke ztrátě důvěry v deklarované vlastnosti přípravku.

²⁰ Viz zejm. rozsudek *Komise v. Dánsko* (C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492).

je podle Soudního dvora nutné posuzovat jako poměr rizika a přínosů přípravku. Z předchozí judikatury plyne, že snížení účinnosti může vést k tomu, že tento poměr bude záporný, což je důvod přijetí rozhodnutí o zrušení registrace léčivého přípravku.²¹ Nově Soudní dvůr doplnil, že využití informací v držení národních orgánů směrnice nezakazuje a takový postup by byl i proti smyslu čl. 31 směrnice.

Závěr řízení o další předběžné otázce ve věci C-157/14,²² která se týká výkladu povinností při označování minerálních vod, je zdánlivě prostý. Vyplyvá z něj především, že pojem „*rovnocenné množství soli*“ je nutné vykládat jako celkové množství sodíku obsažené ve vodě (případně v jiných potravinách) ve všech formách, nikoliv pouze jako množství soli v úzkém slova smyslu (tedy kuchyňské soli, resp. chloridu sodného).

Zajímavost judikátu je dána tím, že předkládací soud měl (trochu kuriózně) pochybnosti o slučitelnosti povinnosti uvádět některé údaje na obalech minerálních vod (a jiné údaje naopak neuvádět), kterou ukládá nařízení č. 1924/2006 a směrnice 2000/13, se zaručenou svobodou projevu a svobodou podnikání,²³ protože podle jeho názoru tato povinnost brání v možnosti zdůraznit vlastnosti výrobku prostřednictvím informací o jeho složení, přestože jsou pravdivé. Tato námitka je samozřejmě v obecné rovině důvodná, protože sporná regulace omezuje svobodné rozhodování o obsahu sdělení adresovaného spotřebitelům. Že nejsou dotčena práva absolutní povahy, vyplývá i z ujednání judikatury.²⁴ I kdyby uváděná tvrzení byla sama o sobě pravdivá, je jejich zákaz legitimní, pokud se ukáže, že jsou neúplná.²⁵ Argumentace předkládacího soudu nicméně umožnila Soudnímu dvoru shrnout svoje zásadní závěry i závěry judikatury ESLP, které se uplatní v souvislosti s omezením práv z důvodu ochrany spotřebitelů, resp. veřejného zájmu ochrany zdraví.²⁶

Podstatné je, zda je požadavek na uvádění konkrétní informace podložen zájmem ochrany spotřebitelů, ať již na základě předcházení újmy, kterou by mohl sodík obsažený ve vodě prokazatelně způsobit (zásada prevence), nebo na základě racionálních obav spojených s nejistotou dosavadního poznání o účincích většího množství sodíku na lidský organismus (zásada předběžné opatrnosti).

²¹ Viz zejm. rozsudek *Artegas* (C-221/10 P, ECLI:EU:C:2012:216, body 101-107).

²² Rozsudek *Neptune Distribution* (C-157/14, ECLI:EU:C:2015:823).

²³ Čl. 6 odst. 1 prvním pododstavcem SEU (závazná povaha Listiny) ve spojitosti s čl. 11 odst. 1 a článkem 16 Listiny (svoboda projevu a informací a svoboda podnikání) a čl. 10 EÚLP (svoboda projevu).

²⁴ Viz např. stanovisko generálního advokáta Mazáka ve věci *Deutsches Weintor* (C-544/10, EU:C:2012:189, bod 66 a násl.) a rozsudky *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, bod 45 a citovaná judikatura), *Schmidberger* (C-112/00, EU:C:2003:333, bod 79) a *Damgaard* (C-421/07, EU:C:2009:222, bod 26).

²⁵ Rozsudky *Deutsches Weintor* (C-544/10, EU:C:2012:526) nebo *Teekanne* (C-195/14, EU:C:2015:361, body 36 až 41).

²⁶ Body 64-74.

Podle Soudního dvora není nutné se zabírat otázkou, zda je škodlivost nadměrné konzumace sodíku ve spojení s chloridovými ionty, pokud jde o nebezpečí vzniku vysokého krevního tlaku, srovnatelná s nebezpečím konzumace sodíku vyskytujícího se v jiných chemických sloučeninách, zejména v hydrogenuhličitanu sodném. Postačuje, že podle dostupných vědeckých podkladů se nejeví, že je vyloučeno nebezpečí pro zdraví lidí způsobené nadměrnou spotřebou sodíku vyskytujícího se v různých chemických sloučeninách, zejména v hydrogenuhličitanu sodném.²⁷

Shodně s případem skotské úpravy minimální ceny alkoholických nápojů se nabízí posouzení kritérií zásady přiměřenosti, to znamená zkoumání existence dalších opatření vhodnějších k dosažení legitimních cílů sledovaných dotčenou právní úpravou. V dané věci se však nejedná o složitý úkol, protože vysoké míry ochrany spotřebitelů může být plně dosaženo právě jen zveřejněním výživových tvrzení.

C-330/14 (Gergely Szemerey): Národní podmínky pro agroenvironmentální podporu nad rámec přímo účinné unijní úpravy

Počtvrté se dostáváme k úvahám nad přiměřeností přijatého opatření v rámci posuzování podmínek režimů přímých podpor. V rozsudku ve věci **C-330/14**²⁸ Soudní dvůr objasnil míru uvážení, která svědčí členským státům v nastavení podmínek pro získání agroenvironmentální podpory podle nařízení (ES) č. 1698/2005 a č. 1975/2006. Konkrétně v daném případě maďarská úprava vyžadovala, aby žadatel předložil společně s žádostí o podporu osvědčení týkající se vzácných rostlinných druhů, které tvoří předmět žádosti. Nabízí se otázka slučitelnosti s unijním právem takového postupu, kterým dojde k uložení sankce ohledně celé žádosti v návaznosti na porušení podmínky stanovené toliko národní úpravou.

Podmínky, které členské státy ukládají žadatelům o podporu nad rámec unijní úpravy, přitom nejsou nijak neobvyklé a vyskytují se i v jiných oblastech podpory než v daném případě. Mohou vycházet z přímého zmocnění, ale v úvahu připadá i jejich zavedení na základě povinnosti, která členským státům ukládá, aby zabezpečily, že kritéria způsobilosti týkající se různých druhů podpory mohou být kontrolována podle soustavy ověřitelných ukazatelů, které budou určeny členskými státy. Tak tomu bylo i v dané věci.²⁹ Ze závěrů Soudního dvora vyplývá, že pokud přijetí sporné vnitrostátní právní úpravy žádné ustanovení unijního práva nebránilo, pak stanovená povinnost ob stojí, navíc v kontextu povinnosti zajistit účinnou kontrolu programů podpory Čl. 11 nařízení č. 1975/2006 pouze obecně sta-

²⁷ Soudní dvůr odkázal na stanovisko Evropského úřadu pro bezpečnost potravin z roku 2005, generální advokát vedle toho ve svém stanovisku zmínil, že zohledňování celkového příjmu sodíku ze všech zdrojů je dlouhodobou vědeckou praxí v rámci mezinárodních organizací zabývajících se výživou. Například dokumenty WHO výslovně stanoví rovnocennost mezi jedlou solí a jinými zdroji sodíku.

²⁸ Rozsudek Gergely Szemerey (C-330/14, ECLI:EU:C:2015:826).

²⁹ Srov. čl. 74 nařízení č. 1698/2005 a čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1975/2006.

noví, že se tyto kontroly provádějí u všech žádostí o podporu a o platbu a zahrnují všechny prvky, které lze a je vhodné kontrolovat administrativními prostředky.

Opatření přijatá členskými státy však nemohou ohrozit užitečný účinek citovaných nařízení, ani být v rozporu se zásadou přiměřenosti a zásadou právní jistoty. Pokud dojde ke změně právní úpravy a podmínek pro přiznání podpory, pak musí nová úprava umožnit žadatelům splnění nově uložených podmínek, tedy aby například získali a předložili osvědčení v přiměřené lhůtě stanovené vnitrostátní právní úpravou. Co se týče uložené sankce, je nutné zabývat se tím, jaké konkrétní následky unijní spojuje s pochybením žadatele. V dané věci by takovým předpokládaným následkem nebyla sankce (snížení dotace), ale pouze prohlášení žádosti o platbu za nepřípustnou, protože nedoložení osvědčení je možné podřadit jedine pod opožděné podání ve smyslu čl. 23 nařízení č. 1122/2009.

C-487/14 (Total Waste Recycling): Podstatná změna v podrobnostech přepravy odpadů a přiměřenost uložené sankce

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla v této věci³⁰ předložena v rámci sporu, jehož předmětem byla správní pokuta, kterou státní inspekce uložila za porušení právních předpisů týkajících se přepravy odpadů. Pokuta byla uložena dopravci, který využil při přepravě odpadu podléhajícího předchozímu písemnému oznámení a souhlasu při vstupu na maďarské území jiného hraničního přechodu, než který byl uveden ve formuláři oznámení a odsouhlasen příslušnými orgány. Za toto mu byla udělena pokuta ve stejné výši, jako by tomu bylo v případě porušení povinnosti získat souhlas a podat předchozí písemné oznámení.

Soudní dvůr tak musel posoudit, zda musí být čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1013/2006 vykládán v tom smyslu, že daný způsob přepravy představuje podstatnou změnu v podrobnostech nebo podmínkách odsouhlasené přepravy ve smyslu tohoto ustanovení, a že se tedy jedná o nedovolenou přepravu odpadu, neboť *se uskutečňuje způsobem, který není výslovně uveden ve formuláři oznámení* ve smyslu čl. 2 bodu 35 písm. d) uvedeného nařízení. S tímto výkladem se Soudní dvůr ztotožnil zejména z důvodu, že informace, které jsou požadovány ve formuláři oznámení uvedeném v příloze I A citovaného nařízení, jsou nezbytné pro řádné plnění úkolů příslušných správních orgánů – optimálního dozoru a kontroly nad přepravou odpadu, vznášení námitek proti přepravě, provádění opatření pro ochranu lidského zdraví a životního prostředí. Přeprava přes jiný hraniční přechod tudíž není pouhým nedopatřením a výraz „způsob“ uvedený v čl. 2 bodě 35 písm. d) nařízení nelze podle Soudního dvora vykládat pouze jako „způsob dopravy“, nýbrž v širším významu tak, že se vztahuje na podrobnosti přepravy zahrnující plán této přepravy.

³⁰ Rozsudek Total Waste Recycling (C-487/14, ECLI:EU:C:2015:780).

Pozornost zasluhuje způsob, jakým se Soudní dvůr vypořádal s otázkou přiměřenosti sankce uložené za dané porušení povinnosti vnitrostátními orgány. Čl. 50 odst. 1 nařízení č. 1013/2006 totiž pouze ukládá členským státům zavést účinné, přiměřené a odrazující sankce. Podrobnější pravidla pro ukládání vnitrostátních sankcí nestanoví, což je pochopitelné s ohledem na zásadu subsidiarity unijního práva. I v případě ukládání sankcí se uplatní proporcionalita,³¹ a to i ve smyslu způsobu určení sankce, zohlednění okolností závadného jednání a zohlednění povahy a závažnosti porušení povinnosti, za které je sankce uložena.³² Pokud se jedná o porušení povinnosti rovnocenné závažnosti jako v případě povinnosti získat souhlas a podat předchozí písemné oznámení, pak uložená pokuta perspektivou zásady proporcionality ob stojí. Posouzení konkrétních okolností je však opět na vnitrostátním soudu.

Požadavek, aby výše uložené sankce reflektovala zejména rizika újmy, která může být konkrétním jednáním způsobena v oblasti životního prostředí a lidského zdraví, vyjádřil Soudní dvůr odkazem na zásadu vysoké míry ochrany. Výše sankce by tak podle jeho závěru neměla jít nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů spočívajících v zajištění vysoké úrovně ochrany životního prostředí a lidského zdraví. Jedná se o pěkný případ aplikace obecných zásad upravených v čl. 191 odst. 2 SFEU. Není to samozřejmě poprvé, kdy Soudní dvůr zásadou vysoké úrovně ochrany podložil své závěry, ale většinou se tak dělo při výkladu právních předpisů, které na tuto zásadu výslovně odkazují, a nikoliv ve vztahu k ukládání sankcí.³³ Tímto způsobem, tedy specifikací okolností, které musí být při ukládání sankcí zohledněny, aby byla zaručena jejich účinnost, judikatura Soudního dvora (a potažmo unijní právo jako takové) nepřímo výši ukládaných sankcí ovlivňuje.

Otázka přesné úpravy sankcí unijním právem je z mnoha důvodů citlivá a jejímu uspokojivému řešení brání mimo jiné změny primárního práva v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy a Listiny, ale i tenká hranice mezi správněprávním a trestněprávním trestáním (respektive materiální nahlížení na celý koncept trestu a trestání v duchu judikatury ESLP). Členské státy jsou na jednu stranu povinny zavést účinný systém trestání,³⁴ na druhou stranu unijnímu zákonodárci obecně nepřisluší, aby předepsal konkrétní výši ukládané sankce. Postupem času se však v unijním právu objevily i přímo účinné právní předpisy, které preferencí konkrétních druhů sankcí vylučovaly odlišnou vnitrostátní úpravu, aniž by však tyto pre-

³¹ Viz např. rozsudek Urbán (C-210/10, EU:C:2012:64, bod 23 a citovaná judikatura).

³² Viz např. rozsudek Rodopi-M 91 (C-259/12, EU:C:2013:414, bod 38 a citovaná judikatura), Urbán (C-210/10, EU:C:2012:64, bod 54).

³³ Viz rozsudky Brady (C-113/12, ECLI:EU:C:2013:627), Križan (C-416/10, ECLI:EU:C:2013:8), Stichting Natuur en Milieu (C-165/09, ECLI:EU:C:2011:348).

³⁴ Již rozsudek Komise v. Řecko (C-68/88, ECLI:EU:C:1989:339).

ferované druhy sankcí byly ve všech členských státech předtím vnitrostátním právem zavedeny nebo užívány.³⁵ Tuto praxi, která výraznou měrou omezila volnost členských států v úpravě vlastních systémů trestání, Soudní dvůr aproboval a dále výkladově doplnil.³⁶ Později, ve známé judikatuře z oblasti ochrany životního prostředí, Soudní dvůr přiznal unijnímu zákonodárci možnosti stanovit konkrétní skutkové podstaty trestných činů,³⁷ ovšem v rozsudku ve věci C-440/05³⁸ vyloučil možnost stanovení přesných sankcí, neboť to již do působnosti Společenství v této oblasti nespadá.

C-580/14 (Sandra Bitter): Přiměřenost pokuty uložené za porušení povinnosti vyřadit povolenky v systému obchodování s emisními povolenkami

Tím se dostáváme k rozhodnutí ve věci C-580/14³⁹ a předběžné otázce, která měla potenciál vyvolat judikatorní pnutí a přimět Soudní dvůr, aby některé aspekty unijní úpravy odpovědnosti a trestání (a s tím spojených záruk) vyjasnil. Předběžná otázka se týkala přiměřenosti pokut ukládaných v návaznosti na regulaci systému obchodování s emisními povolenkami.

Podle čl. 16 odst. 3 směrnice 2003/87 činí pokuta za překročení emisí 100 eur za každou vypuštěnou tunu ekvivalentu oxidu uhličitého, pro kterou provozovatel nebo provozovatel letadla nevyřadil povolenky. Podle odst. 4 téhož ustanovení se uvedená pokuta od 1. 1. 2005 snižuje na 40 eur.

S německou společností, na kterou se povinnost vyřadit povolenky vztahovala, bylo zahájeno insolvenční řízení a v rámci něj jmenována insolvenční správce. Ta v mylném přesvědčení, že zastavením provozu společnosti povinnost vyřadit povolenky zaniká, niče nepodnikla, načež jí byla uložena pokuta ve výši 332 300 eur, jejíž výši správní orgány stanovily prostým vynásobením množství vyprodukovaných emisí a částky 100 eur. Nebylo sporu o tom, že unijní právo přesně stanoví výši nebo alespoň výpočet pokuty. Proto se předkládací soud tázal na slučitelnost unijní úpravy, která výši sankce stanoví, se zásadou přiměřenosti.

Dlužno dodat, že obdobnou otázkou se Soudní dvůr zabýval již v rozsudku ve věci C203/12,⁴⁰ ovšem ve vztahu k sankci, jejíž výše byla určena na základě sni-

³⁵ Viz např. nařízení Rady (ES, Euratom) č. 2988/95 ze dne 18. prosince 1995 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství a související judikatura, např. rozsudek *Maatschap Schonewille-Prins* (C-45/05, ECLI:EU:C:2007:296).

³⁶ Viz zejm. rozsudek *Německo v. Komise* (C-240/90, ECLI:EU:C:1992:408) a z pozdější judikatury např. k otázce posuzování zavinění rozsudek *Käserei Champignon Hofmeister* (C-210/00, ECLI:EU:C:2002:440).

³⁷ Rozsudek *Komise v. Rada* (C-176/03, ECLI:EU:C:2005:542).

³⁸ Rozsudek *Komise v. Rada* (C-440/05, ECLI:EU:C:2007:625).

³⁹ Usnesení *Sandra Bitter* (C-580/14, ECLI:EU:C:2015:835).

⁴⁰ Rozsudek *Billerud Karlsborg a Billerud Skärblacka* (C203/12, EU:C:2013:664).

ženého koeficientu 40 eur. I se sníženým koeficientem dosáhly dvě uložené pokuty celkové výše 2 130 440 eur. Tentokrát byla k výpočtu použita vyšší částka 100 eur, ovšem Soudní dvůr v odůvodnění oba případy postavil na roveň. Dospěl k závěru, že unijnímu zákonodárci svědčí široké uvážení v oblasti, která s sebou nese volby politické, ekonomické nebo sociální povahy a v níž je nutné provést komplexní posouzení. O takovou oblast se podle Soudního dvora jedná i v posuzované věci, což plyne z odůvodnění směrnice a souvisejících dokumentů. Navíc platí, že má-li normotvůrce Unie posuzovat budoucí účinky přijímané právní úpravy, ač tyto účinky nelze přesně předvídat, lze jeho úsudek kritizovat pouze tehdy, jeví-li se jako zjevně nesprávný z hlediska okolností, jimiž disponoval v okamžiku, kdy přijímal dotčenou právní úpravu. Pokuta za nevyřazení povolenek pak podle Soudního dvora odpovídá legitimnímu cíli vytvoření fungujícího systému obchodování s povolenkami na emise ekvivalentu oxidu uhličitého a její relativně vysoká úroveň je odůvodněna potřebou přísného a v celé Unii soudržného trestání nesplnění povinnosti vyřadit dostatečné množství povolenek.

Z mého pohledu se nejedná o správné rozhodnutí, protože Soudní dvůr k posouzení výši sankce přistoupil podobně jako k jednorázovému správnímu poplatku. Ale jak je patrné z toho, co bylo uvedeno výše, sporné je již samotné závazné stanovení konkrétního základu pro výpočet výše pokuty. I pokud by argumentace Soudního dvora obstála ve vztahu k základu „sazby“ ukládané pokuty, tedy izolované k částce 40 a 100 eur, není pochyb, že ukládání takové pokuty jako v dané věci je nebo přinejmenším může být trestáním (perspektivou ochrany zaručené Listinou EU a judikaturou ESLP, která se v této souvislosti uplatní), při němž je zapotřebí vyhovět všem zásadám trestání. Podle Soudního dvora navíc nelze pokutu uloženou podle čl. 16 směrnice 2003/87 prominout ani moderovat, takže postih může dosahovat v podstatě neomezené (a s ohledem k okolnostem zjevně neadekvátní) výše, což se jeví jako rozporné se zásadami trestání. Regulace obchodování s emisními povolenkami je důležitá a vyžaduje určitou ochranu, aby byla zaručena její účinnost. Nejedná se však o oblast natolik výjimečnou v kontextu unijní regulace ochrany životního prostředí, natož v kontextu celého unijního práva, aby zasluhovala takto přehnaně protekcionistický přístup, který zvolil Soudní dvůr.

C-399/14 (Grüne Liga Sachsen), C-141/14 (Komise v. Bulharsko):

Temporální účinky směrnice o stanovištích a opatření dle

čl. 6 odst. 2 směrnice

V rozsudku ve věci C-399/14⁴¹ se Soudní dvůr zabýval záměrem výstavby mostu přes řeku Labe v Drážďanech, který byl schválen v době, kdy byla oblast na obou stranách řeky navržena jako lokalita významná pro Společenství, ale zahájen a do-

⁴¹ Rozsudek *Grüne Liga Sachsen* (C-399/14, ECLI:EU:C:2016:10).

končen byl až poté, co byla příslušná lokalita zařazena na seznam Komise. Záměr byl předběžně posouzen v první fázi řízení o územním rozhodnutí, neboť podléhal vnitrostátní územní ochraně. Následně bylo rozhodnutí o umístění stavby v původním řízení napadeno ekologickým spolkem. K zařazení lokality do seznamu Komise došlo až po napadení územního rozhodnutí žalobou ve správním soudnictví a této žalobě nebyl přiznán odkladný účinek. V této fázi, kdy už byly zahájeny stavební práce, došlo k provedení nového omezeného hodnocení vlivů a potvrzení územního rozhodnutí v režimu výjimky s uložením určitých opatření. Kasační soud v předkládacím rozhodnutí přisvědčil ekologickému spolku, že ani jedno z provedených posouzení nebylo dostatečné – první nezjistilo žádné významné vlivy záměru a nebylo doplněno podrobnější analýzou, druhé posouzení bylo omezené, neboť se zaměřilo pouze na dva typy přírodních stanovišť a jeden ohrožený druh.

Prvně si lze povzdechnout, že o prvotní žalobě proti územnímu rozhodnutí rozhodl Sächsisches Oberverwaltungsgericht až po více než sedmi letech. Konečný výsledek řízení o kasační stížnosti tak bude poznamenán přinejmenším tím, že od roku 2013 již sporný most stojí. Tato skutečnost však nemůže zhojit případná pochybení německých správních orgánů a nemá vliv ani na povinnost členských států plnit požadavky směrnice o stanovištích, které mají trvalý povahu. Vnitrostátní procesní pravidla jsou v tomto ohledu podružná a nemožnost či neochota provést ochranná opatření nebo napravit protiprávní stav (nepřiznání odkladného účinku žalobě, existence pravomocného rozhodnutí) nezbavují členský stát odpovědnosti za závadný stav, ale naopak zakládají jeho odpovědnost za porušení primárního práva.

Jak je známo, cenné lokality požívají ochrany ve fázi návrhu i po zařazení na seznam Komise. Soudní dvůr totiž již dříve dovodil, že i realizace projektu, ještě než se ochrana stanovená směrnicí o stanovištích stala použitelnou na danou lokalitu (zařazení na seznam), spadá pod čl. 6 odst. 2 směrnice, přestože se neuplatní postup předběžného posuzování důsledků podle čl. 6 odst. 3 směrnice.⁴² Pokud tedy byla určitá lokalita oznámena podle směrnice o stanovištích, avšak Komise dosud nerozhodla o jejím zařazení do seznamu, není členský oprávněn schválit zásahy, které by mohly vážným způsobem ohrozit ekologické charakteristiky dané lokality. V projednávané věci bylo územní rozhodnutí pro projekt výstavby mostu vydáno až po oznámení lokality, a podléhalo tedy uvedenému omezení.

Předmětný rozsudek především doplňuje předchozí judikaturu, která vyjasňuje vztah mezi konkrétními povinnostmi a režimy ochrany po oznámení lokality

⁴² Viz rozsudky *Stadt Papenburg*, C226/08, EU:C:2010:10, body 48 a 49, *Komise v. Španělsko*, C404/09, EU:C:2011:768, body 124 a 125, *Dragaggi a další*, C117/03, EU:C:2005:16, body 26 a 27, *Bund Naturschutz in Bayern a další*, C244/05, EU:C:2006:579, body 44, 47 a 51.

(ale před zařazením na seznam) a po zařazení lokality na seznam.⁴³ Soudní dvůr vyšel z presumpce, že prvotní posouzení vlivů nebylo dostatečné z pohledu čl. 6 odst. 3 směrnice, ovšem zároveň dospěl k závěru, že čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích neukládá povinnost přezkoumat důsledky takového plánu nebo projektu, který byl před zařazením lokality na seznam schválen na základě předběžné studie rizik, jež nebyla v souladu s požadavky čl. 6 odst. 3 směrnice. Na rozdíl od čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích totiž čl. 6 odst. 2 nestanoví výslovně konkrétní ochranná opatření, jako je povinnost posoudit nebo přezkoumat důsledky plánu nebo projektu pro přírodní stanoviště a druhy, ale jedná se o obecnou a trvající povinnost ochrany směřující k přijetí vhodných ochranných opatření, aby se vyloučilo jednak poškozování a jednak vyrušování, jež by mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice.⁴⁴ Zda v dané věci půjde o opatření spočívající v přezkoumání původních závěrů, anebo o opatření jiné, bude záležet na posouzení konkrétních okolností vnitrostátním soudem, respektive obecněji na uvážení členského státu. Konkrétně to znamená, že pro zajištění další existence záměru je nutno vyloučit pravděpodobnost nebo nebezpečí poškozování stanovišť nebo vyrušování druhů, jež by mohlo být významné ve vztahu k cílům směrnice.

Pokud by opatřením dle čl. 6 odst. 2 směrnice bylo následné posouzení, musí být provedeno v souladu s požadavky čl. 6 odst. 3 směrnice,⁴⁵ protože obě ustanovení je podle Soudního dvora nutné vykládat jako jeden celek.⁴⁶ Zatímco ve fázi po zařazení lokality na seznam je posouzení vlivů dle čl. 6 odst. 3 směrnice nezbytné, ve fázi po navržení před zařazením na seznam se může jednat o jedno z možných opatření, jak přejít negativním dopadům na lokalitu. Protože se však žádné opatření přijímané na základě čl. 6 odst. 2 směrnice nemůže podle čl. 4 odst. 5 směrnice vztahovat k okamžiku předcházejícímu zařazení dané lokality na seznam, musí se i posouzení vlivů vztahovat ke skutečnostem existujícím ke dni zařazení lokality na seznam. Problémem pochopitelně je, pokud již došlo k realizaci projektu nebo jeho části. Nové posouzení musí umožnit, aby byla zohledněna konkretizace poškozování nebo vyrušování vlivem provedení projektu. Případné posouzení alternativních řešení dle čl. 6 odst. 4 směrnice pak vyžaduje porovnání environmentálních důsledků zachování či omezení provozu dané stavby včetně jejího zavření (či dokonce odstranění) na jedné straně a převažujících

⁴³ Zejm. rozsudek *Sweetman a další* (C258/11, EU:C:2013:220, bod 28 a citovaná judikatura).

⁴⁴ K tomu viz i v tomto smyslu viz rozsudky *Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging* (C127/02 EU:C:2004:482, bod 38) a *Komise v. Itálie* (C304/05, EU:C:2007:532, bod 92), rozsudek *Komise v. Spojené království* (C6/04, EU:C:2005:626, body 57 a 58).

⁴⁵ K těmto požadavkům viz rozsudky *Komise v. Francie* (C241/08, EU:C:2010:114, bod 69), *Komise v. Španělsko* (C404/09, EU:C:2011:768, bod 99), a *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias a další* (C43/10, EU:C:2012:560, body 112 a 113).

⁴⁶ Body 49-54.

veřejných zájmů, jež vedly k její výstavbě, na straně druhé. Soudní dvůr zdůraznil, že hospodářské náklady na opatření nemohou být samy o sobě rozhodující pro volbu alternativních řešení, neboť nejsou rovnocenné významu cíle ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.⁴⁷ V dané věci je opět konečné posouzení věci ponecháno vnitrostátnímu soudu, přičemž pozornost zasluhuje rozpracování alternativ, které mohou v dalším řízení dále nastat, ve stanovisku generální advokátky.

Ve stejný den jako rozsudek ve věci *Grüne Liga Sachsen* vydal Soudní dvůr také rozsudek v řízení o porušení povinnosti ve věci **C141/14**.⁴⁸ Ten se týká obdobných právních otázek souvisejících s ochranou stanovišť, ale zcela zásadním způsobem se dotýká i otázek skutkových, konkrétně otázky přírodní hodnoty stanoviště coby předpokladu zařazení lokality do soustavy Natura 2000. Zatímco o zařazení lokality drážďanského mostu na unijní seznam nebylo sporu, v případě bulharského chráněného území Kaliakra na pobřeží Černého moře byla situace mnohem složitější. Bulharsko nejprve podnikalo kroky k označení celé této oblasti podle směrnice o ochraně ptáků, ale později označilo zvláštní chráněné území, které zahrnovalo pouze dvě třetiny původní rozlohy území (převážně pobřeží), a navrhlo Komisi, aby v této oblasti stanovila pod označením Komplex Kaliakra chráněné území podle směrnice o stanovištích (EVL). Ve zbylé části původně zvažované rozlohy (zemědělská půda) došlo ke schválení nebo dokonce k realizaci projektů větrných elektráren, golfového rezortu a lázní. Komise na základě výměny informací s bulharským ekologickým spolkem a bulharskou vládou dospěla k závěru, že Bulharsko dostatečně nechránilo tyto části území podle směrnice o ochraně ptáků a směrnice o stanovištích a že tyto části naopak narušilo různými záměry. Při uskutečňování některých záměrů byla kromě toho porušena také ustanovení směrnice EIA. Bulharská vláda mimo jiné argumentovala tím, že cena z pohledu unijní úpravy je pouze pobřežní oblast a že ke schválení některých projektů výstavby došlo ještě před přistoupením Bulharska k Evropské unii.

Odpověď na otázku, zda se uplatní povinnosti upravené směrnicí o ochraně ptáků (označit území nejvhodnější k ochraně ptáků) a směrnicí o stanovištích (přijmout vhodná opatření a posoudit vliv projektu) se tak odvíjí především od splnění ornitologických kritérií a následné identifikace oblasti.⁴⁹ Případné porušení těchto povinností s sebou podobně jako v případě drážďanského mostu nese nutnost vyrovnat se s již realizovanými projekty.

⁴⁷ Body 76-77.

⁴⁸ Rozsudek Komise v. Bulharsko (ECLI:EU:C:2016:8).

⁴⁹ Srov. rozsudek Komise v. Rakousko (C209/04, EU:C:2006:195, bod 33 a citovaná judikatura).

Důkazní břemeno ohledně splnění podmínek ochrany dotčené lokality leží primárně na Komisi,⁵⁰ která se nachází v nelehké pozici, neboť logicky nedisponuje dostatečným odborným zázemím.⁵¹ V této souvislosti je třeba připomenout, že byť v rámci řízení pro nesplnění povinnosti podle článku 258 SFEU je na Komisi, aby prokázala existenci tvrzeného nesplnění povinnosti tím, že Soudnímu dvoru předloží veškeré informace nezbytné k tomu, aby mohl existenci tohoto nesplnění povinnosti ověřit, a nemůže se přitom opírat o žádnou domněnku, je třeba zohlednit skutečnost, že při přezkumu řádného uplatňování vnitrostátních ustanovení určených k zajištění účinného provedení směrnice je Komise, jež nemá vlastní vyšetřovací pravomoc v této oblasti, z velké části odkázána na poznatky předložené případnými stěžovateli, jakož i dotčným členským státem.⁵² Roli hraje i jednání členských států před tím, než je lokalita zařazena mezi chráněné oblasti, což právě předmětný rozsudek potvrdil. Činí-li členský stát kroky k vymezení chráněného území, pak lze v takovém postupu spatřovat uznání nutnosti ochrany, v důsledku čehož přechází na členský stát důkazní břemeno, že dotčená oblast ochranu (již) nezasluhuje.⁵³ Až následně je na Komisi, aby předložené argumenty vyvrátila.

V projednávané věci bylo nesporné, že oblast Kaliakra má mimořádný význam pro velké množství druhů ptactva a jejich stanoviště. Soudní dvůr uznal, že Bulharsko hodnověrně vysvětlilo, že hnízdící ptáci, kteří jsou typičtí pro původně chráněná stanoviště nacházející se na pobřeží, hnízdí v oblastech se zemědělskou půdou v mnohem menším rozsahu. Podle předložených studií je však celá oblast včetně zemědělské půdy důležitým uzlovým bodem pro stěhovavé ptáky, jejichž výskyt není čistě náhodný ani výjimečný. Z argumentace Soudního dvora je patrné, že uvážení členských států je výrazně omezené ve vztahu k povinnosti přijmout obdobná opatření pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy, které nejsou uvedeny v příloze I směrnice o ochraně ptáků (čl. 4 odst. 2 směrnice), takže je zapotřebí postupovat vždy ve prospěch ochrany těchto druhů. Pojem pravidelně nelze vykládat jako každoročně, ani jako ve stejném množství.

Jak již bylo vysvětleno, povinnost uložená čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích je povahy trvajících (zabránit provádění záměrů), takže se plně uplatní ve vztahu k poškozování dotčených lokalit, ke kterému došlo v důsledku výstavby po při-

⁵⁰ Viz např. rozsudek Komise v. Francie (C237/12, ECLI:EU:C:2014:2152, bod 32).

⁵¹ Srov. rozsudky Komise v. Finsko (C-335/07, ECLI:EU:C:2009:612) a Komise v. Švédsko (C-438/07, ECLI:EU:C:2009:613).

⁵² Viz např. rozsudek Komise v. Portugalsko (C-526/09, EU:C:2010:734, bod 21 a citovaná judikatura).

⁵³ Srov. rozsudky Komise v. Francie (C202/01, ECLI:EU:C:2002:713, bod 19 a násl.), Komise v. Finsko (C240/00, ECLI:EU:C:2003:126, bod 28 a násl.), Komise v. Itálie (C378/01, ECLI:EU:C:2003:176, bod 16), Komise v. Španělsko (C235/04, ECLI:EU:C:2007:386, bod 51 a násl.) a Komise v. Španělsko (C186/06, Leida, ECLI:EU:C:2007:813, body 31 a 32), Komise v. Portugalsko (C191/05, Moura, Mourão, Barrancos, ECLI:EU:C:2006:472, bod 14).

stoupení Bulharska k EU. Oproti tomu pokud byl typ stanoviště v dotčené oblasti již zničen před přistoupením Bulharska k EU, nemůže jej podle Soudního dvora dále poškodit ani pozdější provoz zařízení, která byla vybudována na základě daných záměrů.⁵⁴ Se zněním čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích se víceméně shoduje i znění čl. 4 odst. 4 směrnice o ochraně ptáků. Hrozící nebezpečí, proti kterému obě tato ustanovení směřují, se podle judikatury Soudního dvora posuzuje podle stejných kritérií.⁵⁵ Co se týče posouzení skutečnosti, zda k poškození (dotčení) dotčených lokalit došlo, navázal Soudní dvůr na svoji předchozí judikaturu, podle které postačuje, aby Komise prokázala existenci pravděpodobnosti nebo nebezpečí, že realizovaný provoz bude rušivý,⁵⁶ a doplnil, že v posuzované věci svědčí o možnosti významného rušení a poškozování stanovišť již vysoká koncentrace větrných elektráren. Z údajů o nižším počtu pozorovaných ptáků lze usuzovat i na ztrátu atraktivity stanovišť. A protože bulharské orgány při ověřování nezbytnosti provést posouzení vlivů jednotlivých záměrů na životní prostředí pouze bez podrobného odůvodnění konstatovaly, že není třeba očekávat žádný kumulativní účinek, rozhodl Soudní dvůr, že Bulharsko porušilo rovněž příslušná ustanovení směrnice EIA.

C-301/14 (Pfothenhilfe-Ungarn): Přeprava psů spolkem na ochranu zvířat jako hospodářská činnost

Rozsudek ve věci **C-301/14** je zajímavý tím, že objasňuje rozsah a účel různých unijních režimů upravujících přepravu zvířat mezi členskými státy. Vedle toho poukazuje na nedostatek (mezeru) unijní právní úpravy, o kterém se delší dobu ví, ovšem k Soudnímu dvoru se dostal až nyní. Konkrétně jde o otázku, zda se požadavky na veterinární a zootechnické kontroly a ochranu zvířat během přepravy⁵⁷ uplatní i v případě přepravy zvířat (zde psů) neziskovým sdružením za účelem jejich ochrany a dalšího umístění. Pro takovou činnost je plnění podrobných požadavků unijní legislativy finančně zatěžující.

Nařízení o ochraně zvířat během přepravy se nevztahuje na přepravu zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a podobně se směrnice o veterinárních a zootechnických kontrolách se v příslušných ustanoveních vztahuje na subjekty, které se podílí na obchodu uvnitř Společenství. Ovšem pojetí hospodářské činnosti i obchodu je v unijním právu i v judikatuře Soudního dvora

⁵⁴ Bod 62.

⁵⁵ Viz rozsudek Komise v. Irsko (C117/00, EU:C:2002:366, bod 26 a citovaná judikatura).

⁵⁶ Rozsudek Komise v. Španělsko (C404/09, EU:C:2011:768, bod 142 a citovaná judikatura).

⁵⁷ Podle směrnice Rady 90/425/EHS o veterinárních a zootechnických kontrolách v obchodu s některými živými zvířaty a produkty uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu a Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činnostech a o změně směrnice 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97.

týkající se politiky vnitřního trhu tradičně velmi široké a zahrnuje i činnosti, jejichž cílem není bezprostřední směna peněz, zboží nebo služeb. Tomu svědčí i další ustanovení citovaných právních předpisů, která mimo jiné zmiňují typické případy přepravy zvířat za jiným účelem než získání zisku, například za účelem účasti na do- stizích či na kulturních událostech, které spadají do věcné působnosti regulace.

Proto Soudní dvůr dospěl k závěru, že činnost spočívající v pravidelné přepra- vě většího počtu psů, uskutečňovaná obecně prospěšným spolkem s cílem dopravit uvedená zvířata k fyzickým osobám, kterým budou svěřena na základě smlouvy, která stanoví zejména zaplacení peněžní částky uvedenému spolku, je vykonáva- na v rámci *hospodářské činnosti*, přestože nedochází k převodu vlastnického práva a není vytvářen žádný zisk. A protože ani pro kvalifikaci *obchodu uvnitř Společenství* není určující, zda je činnost uskutečňovaná s cílem dosáhnout zisku, vztahuje se na ochranářský spolek i směrnice o veterinárních a zootechnických kontrolách.

Soudní dvůr se ke škodě omezil na skutkový stav v dané věci, kdy byl pře- pravován větší počet opuštěných psů, kteří bývají obecně v horším zdravotním stavu než ostatní psi. Tehdy je jistě zapotřebí dbát i na další cíl posuzované úpra- vy, kterým je ochrana zdraví zvířat, která bývají přepravována ve velkých počtech a ve stísněných podmínkách. Za takových okolností nelze proti aplikaci úpravy určené pro převozy hospodářských zvířat nic namítat. Problematická je spíše pře- prava nižšího počtu zvířat (tj. nikoliv v řádu desítek), která je v praxi častá a pro kterou může být nutnost podřídit se požadavkům na registraci a kontroly až likvi- dační. Nestává se často, aby generální advokát připojoval ke svému stanovisku *po- stscriptum*, ve kterém apeluje na unijního zákonodárce, aby provedl změnu právní úpravy, protože jediná možná odpověď na přeložené předběžné otázky jde proti smyslu stávající regulace a její vymáhání je „*téměř zvrácené*“.⁵⁸ Eleanor Sharpston již v minulosti podobnou výzvu adresovala ve věcech svobody pohybu Soudnímu dvoru, který ji vyslyšel a poskytl jasné a strukturované závěry k posuzovaným otázkám, byť k nim přistoupil značně formalisticky a od nahlížení generální advo- kátky se odchýlil.⁵⁹ Doufejme, že tentokrát bude její snaha ještě o něco úspěšnější.

C-398/14 (Komise v. Portugalsko): Realizace a kontroly čistíren městských odpadních vod

Spor mezi Komisí a Portugalskem ohledně plnění povinností stanovených směrnicí Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod (C-398/14⁶⁰) za- padá mezi podobné případy systematického porušování povinností spočívajících

⁵⁸ Stanovisko Pfothenhilfe-Ungarn (C-301/14, ECLI:EU:C:2015:589, bod 72).

⁵⁹ Viz rozsudky O. (C-456/12, ECLI:EU:C:2014:135) a S. a G. (C-457/12, ECLI:EU:C:2014:136) a pří- slušná stanoviska.

⁶⁰ Rozsudek Komise v. Portugalsko (C-398/14, ECLI:EU:C:2016:61).

v zavedení účinných plošných mechanismů pro dosažení a udržování určitého standardu nakládání s některou ze složek životního prostředí nebo zdrojem znečištění (namátkou zajištění vod ke koupání ve Španělsku ve věci C-92/96,⁶¹ irské ilegální skládky ve věci C-494/01,⁶² odstraňování odpadů v Itálii ve věcech C-135/05⁶³ a C-297/08⁶⁴). Ovšem v tomto případě se Soudní dvůr neshodl s Komisí ve vymezení rozsahu povinnosti, která na členské státy z příslušné právní úpravy dopadá.

Podle Komise nestačí ke splnění povinností stanovených v článku 4 směrnice 91/271/EHS vybudování čistíren, ale navíc je nutné provádění kontrol předepsaných v části D přílohy I směrnice. Konkrétně je třeba během jednoho roku, zejména během prvního roku jejího provozu, odebrat určitý minimální počet vzorků, který se liší v závislosti na velikosti dotyčné čistírny. Takové kontroly Portugalsko neprovádělo, takže podle Komise pochybilo, pokud jde o čištění městských odpadních vod v celkem 52 portugalských aglomeracích (na jednání před Soudním dvorem byl počet omezen na 44). Podle Portugalska nebylo nesplnění povinnosti u některých aglomerací prokázáno, u jiných probíhají nezbytné práce nebo jsou v pokročilé fázi. Výše uvedené povinnosti musí být podle Portugalska považovány za splněné, jakmile vzorek vod vypouštěných z funkční čistírny ukáže, že hodnoty splňují ukazatele předepsané uvedenou směrnicí.

Soudní dvůr Portugalsku přisvědčil s tím, že čl. 4 směrnice sice obsahuje povinnost dosáhnout výsledku, pokud jde o to, že vypouštění z čistíren městských odpadních vod musí vyhovovat požadavkům stanoveným v části B přílohy I této směrnice, neukládá však povinnost, aby k prokázání tohoto souladu s uvedenými požadavky byly vzorky odebírány po celý rok. Takovou povinnost lze dovést až z úpravy, která se váže k samotnému provozování čistíren (čl. 15 směrnice). Porušení čl. 4 směrnice tudíž v dané věci nepřipadalo v úvahu. Přesto Soudní dvůr dospěl k závěru, že byla žaloba důvodná, protože z odpovědí Portugalska na výzvy Komise vyplynulo patrné, že některé aglomerace v rozhodné době nebyly vůbec vybaveny funkčními čistírnami odpadních vod (v rozporu s čl. 4 směrnice). Jiné aglomerace mohly být s ohledem na plánované práce čistírnami vybaveny, ovšem Portugalsko Soudnímu dvoru neposkytlo v tomto směru žádný relevantní údaj. To postačovalo k závěru, že Komise podala důkaz o opodstatněnosti své výtky ve vztahu i k těmto aglomeracím.

⁶¹ Rozsudek Komise v. Španělsko (C-92/96, ECLI:EU:C:1998:53).

⁶² Rozsudek Komise v. Irsko (C-494/01, ECLI:EU:C:2005:250).

⁶³ Rozsudek Komise v. Itálie (C-135/05, ECLI:EU:C:2007:250).

⁶⁴ Rozsudek Komise v. Itálie (C-297/08, ECLI:EU:C:2010:115).

Abstract

This article examined the current case law of the Court of justice EU in the environmental matters in the year 2015 - 2016. First case C-333/14 deals with the Common organisation of the markets in agricultural products (quantitative restrictions, measures having equivalent effect). In another two cases C-82/15 P (Nature-Balance Lizenz), C-157/14 (Neptune Distribution) deals the CJ with the consumer and health protection. In the case C-330/14 (Gergely Szemerey) deals the CJ with the agri-environmental payments. In the case C-487/14 deals the CJ with the waste transport. In the case C580/14 (Sandra Bitter) deals the CJ with the Scheme for greenhouse gas emission allowances trading, especially excess emissions penalty. In the two another cases C-399/14 (Grüne Liga Sachsen), C-141/14 (Komise v. Bulharsko) deals the CJ with the Habitats directive. In the case C-301/14 Pfothenhilfe-Ungarn deals the CJ with transport of stray dogs from one Member State to another by an animal protection association. In the case C-398/14 Commission v. Portugal deals the CJ with failure of a Member State to fulfil obligations (Directive 91/271/EEC — Urban waste water treatment).

◀ RECENZE A ANOTACE ▶

Damohorský Milan, Müllerová Hana, Smolek Martin, Snopková Tereza: Zemědělské právo. Nakladatelství Aleš Čeněk, 224 stran, ISBN: 978-80-7380-584-5

Cílem příručky Zemědělské právo je přiblížit srozumitelnou formou širokému okruhu potenciálních uživatelů základní přehled v důležité problematice právní úpravy zemědělství. Mezioborovost, ucelenost společně s logickou návazností a čtivostí, jsou jednoznačně kladnými vlastnostmi, kterými kniha zaujme. Proto je vhodná jako pomůcka pro výuku zemědělského práva na právnických fakultách, zemědělských univerzitách a středních školách, ale též využitelná i pro aplikační praxi.

Zemědělství patří i v současném digitalizovaném světě k oblastem, bez níz by naše civilizace nemohla existovat. Stejně jako téměř každá oblast lidské činnosti je i zemědělství právně regulováno. Až do vydání recenzované publikace byla komplexní právní úprava zemědělství opomíjeným *tématem*.

Ve chvíli, kdy čtenář vezme knihu do ruky, zajisté si všimne motivu klasu a zelené barvy obálky jasně ukazující na „věcnou návaznost“. Přestože kniha samotná je vazbou paperback, patří k těm zdařilejším, kdy v průběhu čtení spojeného s častým převážením se neprojevil jeden z častých neduhů tohoto zpracování, vypádání stran. Knihu tvoří 15 kapitol, z nichž každá je věnována jednotlivé vybrané části zemědělství či souvisejícím právním oblastem. První dvě kapitoly se věnují „Vývoji a zemědělství v České republice“ a „Základy zemědělského práva“, společně s kapitolou třetí, věnující se tématu „Vlastnické a užívací vztahy k půdě a jinému zemědělskému a lesnickému majetku“, tvoří základ pro kapitoly navazující. Důležitou součástí třetí kapitoly je část věnovaná historii pozemkových reforem, kdy některé z jejich důsledků se nejen v rámci pozemkových úprav řeší dodnes. Ze soudobých právních institutů je podstatnou součástí třetí kapitoly ochrana zemědělské půdy, která reflektuje loňskou novelu zákona o zemědělském půdním fondu, která založila působnost České inspekci životního prostředí v jeho ochraně.

Dále pokračuje kapitola čtvrtá a pátá, nazvané „Živočišná výroba a veterinární péče“ a „Ochrana zvířat proti týrání“, které se primárně věnují právní úpravě chovů zvířat, včetně negativních jevů s chovem zvířat souvisejících. Na problematiku chovu zvířat navazuje úprava pěstování rostlin. Kapitola šestá nazvaná „Rostlinná výroba a rostlinolékařská péče“ je úhelným kamenem pro orientaci v rostlinné výrobě, péči o rostliny a věnuje se též aktuálnímu tématu nepůvodních druhů. Z rostlinné výroby je do samostatné, sedmé, kapitoly vyčleněno „Vinohradnictví, vinařství a chmelařství“, kdy tato část zemědělského práva je tradičně velmi po-

zitivně vnímána i širokou veřejností. Přes kapitolu osmou nazvanou „Lesní hospodářství“, která se věnuje stejnojmenné problematice, se dostaneme ke kapitole deváté „Myslivost, rybářství a včelařství“. Kromě samotné specifičnosti kapitoly založené na jejím věcném základu, je třeba zdůraznit podkapitolu věnující se škodám způsobeným zvláště chráněnými živočichy a jejich náhradou. Vzhledem k navyšování populace některých zvláště chráněných živočichů (typicky bobr) a návratu některých dalších (medvěd, vlk), považuje autor recenze detailnější informace o možnostech náhrad škod mezi zemědělskou veřejností za důležitý nástroj ochrany těchto živočichů.

Poslední pětice kapitol „Ekologické zemědělství“, „Potravinové právo, krmiva“, „Právní úprava nakládání s látkami a přípravky používanými v zemědělství“, „Geneticky modifikované organismy a produkty“, „Mezinárodněprávní aspekty zemědělství“ a „Zemědělské právo Evropské unie“ vychází z vědeckotechnologického, mezinárodně-právního a společenského vývoje posledních desetiletí. Pro právníky jsou užitečné převážně dvě poslední jmenované kapitoly pro svůj přesah do práva obchodního, kdy obchod se zemědělskými komoditami tvoří nemalou část mezinárodního obchodu. Vnější dimenze společné zemědělské politiky EU je název podkapitoly, která knihu uzavírá a ve čtenáři vzbuzuje některé otázky spojené s chováním spotřebitele, které si vybaví zvláště při nákupu v supermarketu.

Vzhledem k tomu, že v mnoha kapitolách je poměrně velký interdisciplinární přesah, je možná trošku škoda, že v rámci knihy nebyl věnován větší prostor dotačním politikám a programům. Nicméně v návaznosti na rychlé změny, které oblast dotací provází, se jedná o cílené zjednodušení, aby bylo možno publikaci co nejdéle používat bez filtrování „nadbytečného obsahu“. Dále skutečnost, která zarazí, je že v knize není ani jedna poznámka pod čarou, přestože je deklarována jako kolektivní monografie.

Pokud si položíme otázku, co tedy zatím poslední kniha věnující se zemědělskému právu čtenáři poskytuje, dostaneme odpověď, že základní znalost právní úpravy zemědělství v ČR s přesahem do práva EU, včetně dalších mezinárodních prvků. To vše zpracováno přehledně, napsané čtivým jazykem a poskytující nejen čistě právní pohled na problematiku, díky čemuž se podařilo vytvořit mezioborovou studijní pomůcku.

Dedikace: Příspěvek vychází v rámci Programů rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK) P06 „Veřejné právo v kontextu europeizace a globalizace“.

Mgr. Jiří Pokorný

interní doktorand na Právnické fakultě
Univerzity Karlovy v Praze

Abstract

The purpose of the book „Agricultural law“ is to bring basic view of the legal regulation of agriculture to huge amount of potential users in the comprehensive form. The interdisciplinarity, completeness together with the logical continuity and readability are the positive characteristics we can use when we talk about this interesting book. This positive feelings we have are based also on the fact, that book is suitable for university lessons, grammar school teaching and for the application in the field where the agricultural law is.

Vícha, Ondřej. *Základy horního a energetického práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 228 s., ISBN 978-80-7478-919-9.

Přestože jsou již k dispozici odborné publikace a články věnující se hornímu či energetickému právu, kniha, která by postihovala uceleně základní právní aspekty těchto relativně nových právních odvětví, zatím chyběla. Proto mám velkou radost, že mohu představit učebnici *Základy horního a energetického práva* z pera autora v této oblasti velmi zkušeného, za kterým stojí nejen nejedna monografie či odborný článek k této problematice, ale i praxe z jeho dlouholetého působení na legislativním odboru Ministerstva životního prostředí.

Publikace si nebere za cíl vyčerpávajícím způsobem popsat či analyzovat vztahy v oblasti horního a energetického práva, ale její největší devíza spočívá v záběru, resp. komplexnosti. Kniha se totiž ve čtyřech hlavních kapitolách, resp. hlavách, věnuje právním aspektům geologického, horního a energetického práva, přičemž opomenuta není ani oblast práva atomového.

V každé z kapitol věnující se jednotlivému odvětví následuje po nezbytném úvodu pojednání o vývoji a historii tohoto odvětví. Poté autor pokračuje podrobným a obsáhlým přehledem právních předpisů k dané problematice od předpisů ústavních, mezinárodních po předpisy vnitrostátní (včetně výčtu prováděcích vyhlášek). Nechybí také výklad základních pojmů, přehled organizace veřejné správy či kontrola a správní delikty na daném úseku.

Kniha začíná úvodem do geologického práva, přehledně a jasně autor s odkazy na zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, vysvětluje klíčové pojmy geologického práva jako geologické práce, odpovědný řešitel, ale také popisuje samotný proces provádění geologických prací od stanovení průzkumného území přes provádění geologických prací až po jejich vyhodnocení.

Na tuto kapitolu navazuje a nemůže tomu ani být jinak, část věnující se právu hornímu. Autor nás opět seznamuje se základními pojmy a instituty horního práva. Za pozornost určitě stojí dvě podkapitoly věnující se pojům stará důlní díla a důlní vody, kdy se autor v posledně zmiňované podkapitole zabývá i vztahem zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, a zákona č. 254/2001 Sb., o vodách.

Po těchto dvou kapitolách věnujících se geologické a hornické činnosti následují dvě poměrně rozsáhlé kapitoly věnující se energetickému a atomovému právu, které dle mého názoru, přinejmenším pro oblast energetického práva, mohou čtenáře nejvíce zaujmout.

Kapitola věnující se energetickému právu obsahuje vcelku podrobný přehled vývoje energetického práva na našem území. Po tomto nahlédnutí do vývoje energetického práva následuje část věnující se mezinárodním organizacím

činným v oblasti energetického práva. Charakterizovány jsou tak organizace jako Mezinárodní energetická agentura, OPEC, Mezinárodní agentura pro obnovitelnou energii nebo Světová energetická rada.

Jelikož je energetické právo odvětvím, které je dnes regulováno velkým množstvím právních předpisů na mezinárodní, evropské, ale i národní úrovni, je přehledu právních předpisů regulujícím toto právní odvětví věnována širší pozornost.

Není možné z této kapitoly přehlédnout velmi zajímavou část věnující se administrativním a zejména ekonomickým nástrojům regulace v energetickém právu. V případě administrativních nástrojů je pozornost věnována správním rozhodnutím a povinnostem stanovených v energetickém právu, jako je např. povinnost označování výrobků energetickými štítky, povinnosti související s ekodesignem energetických spotřebičů nebo se zpracováním energetických auditů či energetických posudků.

V oblasti ekonomických nástrojů se autor zabývá veřejnou podporou, daněmi a daňovými úlevami, odvodem z elektřiny ze slunečního záření, ale i zeleným bonusem za elektřinu z obnovitelných zdrojů. Oblast nástrojů regulace v energetickém právu uzavírají druhy a typy nástrojů koncepčních.

Závěrečná kapitola se věnuje právu atomovému, jeho historickému vývoji, základním pramenům a pojmům (s důrazem na platný atomový zákon), mezinárodním organizacím a mezinárodní či unijní úpravě atomového práva.

Přestože kniha poskytuje pouze základní přehled a slouží jako základní pomůcka pro orientaci v horním a energetickém právu, najde jistě své uplatnění mezi širokou paletou čtenářů. Učebnice je primárně určena studentům volitelného předmětu Horní a energetické právo vyučovaného na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Může však posloužit jako učební pomůcka nejen studentům práva, ale i studentům jiných vysokých i středních škol zaměřených na studium hornictví, energetiky, geologie, ochrany životního prostředí či souvisejících oborů. Svě místo si určitě najde i u právnických či fyzických osob podnikajících v oblastech geologie, hornictví a energetiky. Vhodnou pomůckou bude jistě i úředníkům státní správy či samospráv nebo dalším odborníkům, kteří přicházejí do styku s právními předpisy na výše uvedených oblastech. Poslouží i široké veřejnosti, a to například vlastníkům či správcům majetku, jejichž majetku by se například horní či geologická činnost mohla dotknout. Na závěr nelze než tuto knihu doporučit každému, kdo se zajímá o oblast geologie, hornictví, energetického práva nebo i práva životního prostředí.

JUDr. Aleš Mácha

*interní doktorand na Právnické fakultě
Univerzity Palackého v Olomouci*

Abstract

The reviewed book „The Basics of mining and energy law“ is the first monography in the Czech Republic regarding this topic. Mining law is the traditionally law in the Czech Republic with system of many acts and regulations. Energy law is a modern field of law which develops constantly and dynamically. It is a set of public law rules with significant overlap into the civil law. The publication contains detailed list of academic works and judicature so it could be used as a suitable introduction to Energy law for anybody who could come across this field of law.

Author of this publication, JUDr. Ondřej Vícha, Ph.D., examines long-term areas of the mining and geological law. At present, he is a senior lecturer at the Law Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Administrative Law and Administrative Science and he works as assistant of the judge on the Czech Constitutional Court.

← PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY →**Sbírka zákonů (prosinec 2015)****Částka 132**

Vyhláška č. 313/2015, kterou se mění vyhláška č. 98/2011 Sb., o způsobu hodnocení stavu útvarů povrchových vod, způsobu hodnocení ekologického potenciálu silně ovlivněných a umělých útvarů povrchových vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu povrchových vod.

Vyhláška č. 312/2015, kterou se mění vyhláška č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládání povodňových rizik, ve znění vyhlášky č. 49/2014 Sb.

Částka 139

Nařízení vlády č. 327/2015, kterým se mění nařízení vlády č. 142/2014 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů se zemědělskými produkty v oblasti vinohradnictví a vinařství, ve znění nařízení vlády č. 308/2014 Sb., a nařízení vlády č. 318/2008 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 141

Vyhláška č. 334/2015 o vedení rejstříku malých plavidel a technické způsobilosti malých plavidel, převozních lodí a plovoucích zařízení k provozu na vodních cestách.

Částka 142

Vyhláška č. 336/2015 o pravidlech bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na lodi.

Částka 143

Nařízení vlády č. 337/2015, kterým se mění nařízení vlády č. 416/2002 Sb., kterým se stanoví výše odvodu a způsob jeho placení původci radioaktivních odpadů na jaderný účet a roční výše příspěvku obcím a pravidla jeho poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 339/2015, kterou se mění vyhláška č. 409/2005 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a na úpravu vody, ve znění vyhlášky č. 352/2013 Sb.

Částka 145

Vyhláška č. 343/2015, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 156

Zákon č. 365/2015, kterým se mění zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 158

Vyhláška č. 368/2015, kterou se mění vyhláška č. 129/2012 Sb., o podrobnostech uvádění osiva a sadby pěstovaných rostlin do oběhu, ve znění vyhlášky č. 409/2013 Sb. Částka 163

Vyhláška č. 390/2015, o způsobu určení hlavního předmětu činnosti zemědělská výroba a způsobu vedení evidence seznamu výrobců s hlavním předmětem činnosti zemědělská výroba (k provedení § 53 odst. 3 zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 131/2015 Sb).

Částka 166

Nářízení vlády č. 401/2015 o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech.

Částka 167

Vyhláška č. 406/2015, kterou se mění vyhláška č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší, ve znění vyhlášky č. 155/2014 Sb.

Sbírka mezinárodních smluv 2015

Částka 1

Sdělení č. 5/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn přílohy III Rotterdamské úmluvy o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu.

Částka 2

Sdělení č. 6/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.

Sdělení č. 7/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn přílohy IX Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.

Částka 16

Sdělení č. 27/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států.

Sdělení č. 28/2015 Ministerstva zahraničních věcí o korekturách anglického autentického znění Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států.

Částka 18

Sdělení č. 31/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Českou republikou konsolidovaného seznamu změn a doplňků k přílohám Evropské dohody o mezinárodní přepravě nebezpečných věcí po vnitrozemských vodních cestách (ADN)

Částka 19

Sdělení č. 32/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě Světové meteorologické organizace, přijaté ve Washingtonu dne 11. října 1947

Částka 29

Sdělení č. 47/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Českou republikou změny přílohy A Stockholmské úmluvy o perzistentních organických polutantech

Částka 33

Sdělení 52/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě o zamezení znečištění moří z lodí (MARPOL) a k Protokolu z roku 1978 týkajícímu se Mezinárodní úmluvy o zamezení znečištění moří z lodí.

Sdělení 53/2015 Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Protokolu z roku 1997 pozměňujícímu Mezinárodní úmluvu o zamezení znečištění z lodí z roku 1973

Částka 34

Sdělení č. 54/2015 Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství

Sbírka zákonů 2016 (leden–březen)**Částka 2**

Vyhláška č. 5/2016, kterou se mění vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem, ve znění pozdějších předpisů. Částka 3

Vyhláška č. 8/2016 o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích.

Vyhláška č. 9/2016 o postupech registrace podpor u operátora trhu a provedení některých dalších ustanovení zákona o podporovaných zdrojích energie (registrační vyhláška).

Sdělení č. 10/2016 Energetického regulačního úřadu o vydání cenového rozhodnutí.

Částka 5

Vyhláška č. 13/2016, kterou se mění vyhláška č. 36/2007 Sb., o opatřeních pro tlumení aviární influenzy a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 8

Vyhláška č. 18/2016 o vyhlášení Národní přírodní památky Kaňkovy hory a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 19/2016 o vyhlášení Národní přírodní památky Velký Vrch u Vršovic a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 20/2016 o vyhlášení Národní přírodní památky Zhejral a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 21/2016, kterou se mění vyhláška č. 243/2014 Sb., o vyhlášení Národní přírodní památky Dlouhopolsko a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 22/2016 o vyhlášení Národní přírodní rezervace Karlovské bučiny a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 23/2016 o vyhlášení Národní přírodní rezervace Soos a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 24/2016 o vyhlášení Národní přírodní rezervace Úhošť a stanovení jejích bližších ochranných podmínek.

Vyhláška č. 25/2016 o zrušení některých právních předpisů o vyhlášení zvláště chráněných území.

Částka 12

Nařízení vlády č. 29/2016 o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů a o změně některých souvisejících nařízení vlády.

Částka 13

Vyhláška č. 34/2016 o čištění, kontrole a revizi spalinové cesty.

Částka 14

Vyhláška č. 37/2016 o elektřině z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla a elektřině z druhotných zdrojů.

Částka 17

Zákon č. 49/2016, kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů.

Částka 21

Nařízení vlády č. 57/2016 o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění odpadních vod a náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních.

Částka 24

Nařízení vlády č. 61/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů, a další související nařízení vlády.

Nařízení vlády č. 62/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 74/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací na opatření dobré životní podmínky zvířat, ve znění nařízení vlády č. 113/2015 Sb.

Nařízení vlády č. 63/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 75/2015 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření a o změně nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nařízení vlády č. 113/2015 Sb.,

a nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 64/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění nařízení vlády č. 113/2015 Sb., a o změně některých souvisejících nařízení vlády.

Nařízení vlády č. 65/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 218/2014 Sb., o stanovení rezervy státních pozemků pro uskutečňování rozvojových programů státu.

Částka 26

Vyhláška č. 69/2016, o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich.

Částka 29

Nařízení vlády č. 73/2016, kterým se mění nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit.

Vyhláška č. 74/2016, kterou se mění vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000, ve znění vyhlášky č. 390/2006 Sb.

Částka 32

Vyhláška č. 82/2016, kterou se mění vyhláška č. 62/2001 Sb., o hospodaření organizačních složek státu a státních organizací s majetkem státu, ve znění vyhlášky č. 569/2006 Sb.

Vyhláška č. 83/2016, kterou se mění vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 36

Zákon č. 89/2016, kterým se mění zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Částka 38

Vyhláška č. 94/2016 o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů.

Vyhláška č. 93/2016 o Katalogu odpadů.

Částka 39

Nařízení vlády č. 96/2016 o rekreačních plavidlech a vodních skútrech.

← ČASOPIS "ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ" →**Informace o časopisu**

Od roku 2001 vydává Česká společnost pro právo životního prostředí, členka Rady vědeckých společností Akademie věd ČR, ve spolupráci s katedrou práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze recenzovaný odborný vědecký časopis **České právo životního prostředí**. První číslo vyšlo 30. září 2001. Časopis je registrován u Ministerstva kultury, evidenční číslo MK ČR E11476 a má přiděleno od Národní technické knihovny mezinárodní standardizované číslo periodik ISSN 1213-5542.

Dne 4. 2. 2014 zařadila Rada pro výzkum, vývoj a inovace časopis České právo životního prostředí na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Časopis České právo životního prostředí je v České republice jediný svého druhu, a například na Slovensku podobně zaměřené periodikum dosud neexistuje. Posláním a obsahovým zaměřením časopisu je výchovně vzdělávací, vědecká a informační činnost v oblasti práva životního prostředí včetně environmentální politiky, jejímž cílem je rozvoj práva životního prostředí v podmínkách České republiky a Evropské unie. Tematicky se věnuje mezinárodnímu, evropskému unijnímu, mezinárodnímu srovnávacímu a českému právu.

Pravidelnými rubrikami časopisu jsou původní odborné vědecké články v recenzované rubrice „Téma“, dále komentáře k novým právním úpravám, zprávy z vědeckých konferencí, informace o správních a soudních judikátech, přehled vývoje legislativy, recenze a anotace odborné literatury, programech realizujících státní environmentální politiku, apod. Časopis by měl ve svých výsledcích přispět k právní a ekologické výchově, vzdělávání a osvětě veřejnosti, jak laické, tak především odborné z oblasti státní správy, soudnictví, územních samospráv, vysokého a středního školství, podnikatelských kruhů, občanského sektoru, apod.

Časopis je vydáván obvykle 2 x ročně (pololetně) nákladem 400 kusů. Od roku 2001 vyšlo dosud celkem 39 čísel. Plné verze starších čísel časopisu jsou k dispozici též v elektronické podobě ve formátu pdf na internetové stránce: <http://www.cspzp.com/casopis.html>. Časopis je tištěn na ekologickém papíru splňujícím mezinárodní ekologické normy ISO 14001 a certifikáty EMAS, FSC, PEFC a ECF.

THE JOURNAL "ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ"

The journal České právo životního prostředí (Czech Environmental Law Review) is a peer-reviewed journal with ISSN 1213-5542, published by the Czech Society for Environmental Law since 2001 and registered by Ministry of Culture under evidence number MK ČR E11476. The journal České právo životního prostředí is prepared in the collaboration with the Department of Environmental Law, Faculty of Law, Charles University, Prague.

The journal České právo životního prostředí is indexed since 2014 on the List of Reviewed Czech journals by the The Government Council for Science, Research and Innovation.

The Journal Czech Environmental Law Review is the first and currently one specialized peer-reviewed journal concerned with environmental law and environmental policy in the Czech Republic. Through the journal the Czech Society for Environmental Law provide updated and detailed information on a current development of research, legislation and jurisdiction in the Czech, European and International environmental law, as well as on new publication, Society's activities that are under preparation and on other news in this field. The journal is opened to all authors who are interested in the environmental law, both Czech and foreign. Chief-editor is doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D., e-mail address: stejskal@prf.cuni.cz.

The thematic pieces to be published in journal are reviewed by two specialists in the field concerned, who decide whether the text is suitable for publication or make comments, which are subsequently sent to the author.

☛ POKYNY PRO AUTORY PŘÍSPĚVKŮ ☚**Pokyny pro autory příspěvků do časopisu
České právo životního prostředí****I.**

Rukopis autoři zasílají redakci v elektronické verzi, a to na e-mailovou adresu stejskal@prf.cuni.cz

II.

Rukopis je třeba redakci nabídnout v podobě, v jaké má být publikován. Musí obsahovat jméno autora (jméno, příjmení, tituly); název v češtině (slovenštině) a angličtině; český (slovenský) a anglický abstrakt v rozsahu 1500 znaků; tři až pět klíčových slov v češtině (slovenštině) a angličtině; seznam literatury citované v textu; případnou dedikaci na vědecký projekt (v rámci něhož příspěvek vznikl). Samotný text příspěvku může být i v jiném jazyce než čeština, slovenština, angličtina. Minimální text nabízeného příspěvku činí zpravidla 4 normostrany, příspěvky určené pro hlavní rubriku „Téma“ minimálně 10 normostran.

III.

Rukopis by měl splňovat následující formální požadavky – velikost písma 12, nadpisy 14, typ písma Times New Roman, nebo Ariel nebo Calibri, řádkování 1,5. Elektronická verze rukopisu musí být zpracována v některém z obecně dostupných tiskových editorů (např. MS Word). Preferovaná přípona souboru je .doc nebo .docx, případně .rtf.

IV.

Poznámky v rukopisu je třeba číslovat průběžně a zařadit dole na stránce v poznámce pod čarou (poznámky patové), nikoliv na konci příspěvku. Veškeré citace je třeba provádět v souladu s ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2

V.

Součástí rukopisu mohou být i tabulky, grafy, fotografie. Autor vždy uvede citaci zdroje a autorství fotografie, případně vysvětlující titulek (legendu) k tabulce, grafu, fotografii. Redakce si vyhrazuje právo vytisknout tabulku, graf, fotografii jen černobíle.

VI.

Autoři jsou plně odpovědní za jazykovou a formální úroveň rukopisu, která je jedním z dílčích kritérií celkového hodnocení. Redakce provádí pouze nezbytné základní jazykové úpravy přijatých textů.

VII.

Redakce předpokládá, že nabízený rukopis nebyl dosud publikován v jiném periodickém tisku. Redakce očekává, že ji autoři budou informovat o skutečnosti, že celý rukopis nebo jeho část nebo některé podstatné výsledky již byly publikovány v jiné publikaci na úrovni článku v recenzovaném vědeckém časopise nebo monografii. V případě předložení rukopisu vycházejícího z kvalifikační studentské práce, je třeba tuto skutečnost redakci sdělit.

VIII.

Poskytnutím rukopisu (autorského díla) redakci bere autor na vědomí, že dílo bude po svém zveřejnění v časopise České právo životního prostředí poskytnuto k online přístupu uživatelům Internetu na webové stránce České společnosti pro právo životního prostředí. Do přijetí k publikaci je autor oprávněn redakci sdělit, že poskytnutí svého díla k online přístupu nepovoluje. Autorova práva k dalšímu užití díla tím nejsou dotčena.

IX.

Při veškeré korespondenci jsou autoři povinni uvádět vždy své kontaktní údaje: jméno s uvedením všech titulů, pracoviště (u doktorandů vysokou školu), e-mail a poštovní adresu pro zaslání autorských výtisků.

X.

Rukopis, který nesplňuje formální náležitosti vyplývající z těchto Pokynů, nemůže být přijat do recenzního řízení nebo z něj může být vyrazen.

INFORMATION FOR AUTHORS

The manuscript has to be sent as electronic document to **stejskal@prf.cuni.cz**

The manuscript has to be in required format, font size 12, headlines 14, line spacing 1,5 lines, etc. It has to contain name of the author, title of the article in Czech and English, abstract in Czech and English, key words, bibliography and eventually dedication for a project. Length of the article is supposed to be 4 pages, in case of the main topic 10 pages. Author is liable for proper citations which have to be inserted as footnotes, not endnotes. The citations have to follow citation rules ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. It is presumed that the manuscript has not been published before. After publishing in the Journal Czech Environmental Law Review the article will be available online on the website of the society. The manuscript that does not comply with these guidelines cannot be accepted for review process or it can be discarded.

☛ ZÁSADY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ ☚

Zásady recenzního řízení v rámci časopisu České právo životního prostředí

1. Předmět recenzního řízení

- 1.1 Standardnímu anonymnímu recenznímu řízení zpravidla podléhají odborné příspěvky určené pro klíčovou rubriku časopisu „Téma“, tedy původní autor-
ské příspěvky představující výsledky či dílčí výsledky původního výzkumu,
zaměřené obvykle na monotematický problém, dosud nepublikované v jiném
tištěném periodiku či na internetu.
- 1.2 Příspěvky do ostatních pravidelných rubrik časopisu podléhají zjednoduše-
nému recenznímu řízení, pokud si redakční rada příspěvek nevyhradí k stan-
dardnímu recenznímu řízení.
- 1.3 Za obsah jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autoři, otištěné příspěvky
v časopisu České právo životního prostředí nemusí vyjadřovat názory redakce
ani redakční rady.
- 1.4 Důvodem odmítnutí otištění nabídnutého příspěvku může být i skutečnost, že
nabídnutý rukopis byl již publikován v jiném českém periodiku či na internetu.

2. Postup před zahájením recenzního řízení

- 2.1 Redakce prostřednictvím šéfredaktora přijímá nabídky příspěvků na otištění
v časopise.
- 2.2 Redakční rada má právo kdykoli si vyžádat k nahlédnutí, případně posouzení,
rukopisy příspěvků nabídnuté redakci, včetně těch, které obvykle nejsou urče-
ny k recenznímu řízení (například informace o životním jubileu či v budouc-
nu pořádané vědecké konferenci).
- 2.3 Redakce má právo odmítnout nabídnutý příspěvek, pokud se domnívá, že ne-
splňuje základní požadavky kladené na odborný text nebo výrazně vybočuje
z oblasti práva životního prostředí a příbuzných oborů. Toto rozhodnutí musí
zdůvodnit před redakční radou časopisu, pokud si to redakční rada vyžádá.
- 2.4 Redakce může autorovi doporučit provedení jazykových, formálních i obsa-
hových úprav ještě před tím, než nabídnutý rukopis postoupí do standardního
či zjednodušeného recenzního řízení. V případě, že autor odmítne navrho-
vané změny provést, redakce jeho nabídnutý příspěvek, tak jak jej autor ode-
vzdal, postoupí do standardního či zjednodušeného recenzního řízení.

3. Průběh recenzního řízení

- 3.1 Každý příspěvek nabídnutý redakci časopisu podléhá posouzení redakce (případně redakční rady, vyhradí-li si toto), zda bude určen pro rubriku „Téma“. Takové příspěvky budou podrobeny standardnímu anonymnímu recenznímu řízení. O přijetí do standardního či zjednodušeného recenzního řízení i o jeho následném výsledku je autor informován šéfredaktorem.
- 3.2 V standardním anonymním recenzním řízení je příspěvek posuzován dvěma recenzenty vybranými zpravidla z členů redakční rady nebo okruhu odborníků doporučeného členem redakční rady nebo, pokud si toto vyhradí, redakční radou.
- 3.3 Autor a recenzenti zůstanou navzájem anonymní. Recenzent není zaměstnancem stejného pracoviště jako autor či jeden ze spoluautorů a není ani jakýmkoliv jiným způsobem v konfliktu zájmů ohledně recenzovaného příspěvku.
- 3.4 Recenzent, který přijal posuzování nabídnutého rukopisu, posoudí text obvykle ve lhůtě 4 týdnů a vypracuje odborný recenzní posudek. V jeho závěru bude doporučení, zda má redakce příspěvek přijmout k otištění a) bez úprav, b) s úpravami, c) přepracovat, nebo d) odmítnout příspěvek otisknout. Ve všech případech je nutné uvést zdůvodnění.
- 3.5 Na základě posudků recenzentů šéfredaktor autorovi sdělí, zda redakce časopisu a) rukopis přijímá bez výhrad k otištění, b) požaduje přepracování rukopisu, c) požaduje úpravy rukopisu nebo d) odmítá přijmout rukopis k otištění. V případě, že autora žádá o přepracování, o úpravy nebo jeho text odmítá, uvede i nejzávažnější důvody. Konečné rozhodnutí o přijetí či zamítnutí příspěvku činí ve všech případech šéfredaktor nebo, vyhradí-li si toto, redakční rada.
- 3.6 Výsledek standardního anonymního recenzního řízení je závazný pro autora nabídnutého příspěvku, který je povinen do termínu určeného šéfredaktorem zapracovat připomínky recenzentů, není-li stanoveno v bodě 3.7. jinak. V případě neprovedení přepracování či provedení nedostatečné úpravy autorského příspěvku si redakce nebo redakční rada vyhrazuje právo odmítnout předmětný autorský příspěvek publikovat.
- 3.7 V případě autorova nesouhlasu s posudkem recenzenta může autor zaslat redakci dopis či email s důvody nesouhlasu, který šéfredaktor předloží příslušným recenzentům ke stanovisku. Toto stanovisko tlumočí autorovi. Nedojde-li ke shodě recenzentů a autora, rozhodne o otištění příspěvku šéfredaktor, případně předloží autorův text redakční radě ke konečnému rozhodnutí, vyhradí-li si rada toto rozhodnutí.
- 3.8 Za recenzní posudek se považuje i oponentský posudek, pokud jde o publikaci kvalifikační práce či její podstatné části obhájené na vysoké škole. Recenzní

posudek se nevyžaduje v případech publikace textu odborných přednášek prosloušených před vědeckou radou příslušné vysoké školy či její fakulty v rámci habilitačního nebo jmenovacího řízení.

3.9 Pro zjednodušené recenzní řízení platí ustanovení o standardním recenzním řízení obdobně, s tím, že postačí jeden posudek člena redakční rady.

4. Redakční rada

Redakční rada se sestává z významných odborníků na problematiku práva životního prostředí a ostatních souvisejících oborů. Členy redakční rady jmenuje představenstvo České společnosti pro právo životního prostředí. Redakční rada se usnáší nadpoloviční většinou hlasů svých členů.

5. Závěrečné ustanovení

Tyto zásady včetně jejich změn schvaluje na základě čl. 12 svých stanov představenstvo České společnosti pro právo životního prostředí.

PRINCIPLES OF THE REVIEW PROCEEDINGS

The review proceedings of academic journal articles intended to be published in the main section of the Journal Czech Environmental Law Review, which is “the Topic”, has different levels. The articles are considered by two different reviewers chosen from the editorial board and one professional recommended by the editor or by member of editorial board. The author and the reviewer are supposed not to know each other. Based on the consideration the article can be accepted for review or sent back with objections or comments. The author can be asked to change the article. The article then goes to anonymous review proceeding which is supposed to bring different opinions about the article and open the ways either to publish the article or to refuse. Both possibilities have to be justified by the reviewer.

